

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

BIBLIOTHÈQUE
de la
FACULTÉ DE THÉOLOGIE
de l'Eglise Evangélique libre
du Canton de Vaud.

Ex libris
PH. BRIDEL
DR. THEOL.

MCMXXXV

THEKEL

HOC EST

LEVITAS DEFENSIO-
NIS C A R T E S I A N A E,
quam Iohannes Claubergius
Considerationi & State-
ræ Iacobi Revii op-
posuit.

*Ad libellam veritatis exalta & de-
prehensa, ab eodem*

I A C O B O R E V I O,
SS. Theol. Doct. & Collegii Theol.
Præpott. Ordd. Hollandiae &
West-Frisiae præfeto.

B R I E L A,

Exindebat MICHAEL FEERMANS
Anno CIRCICL III.

THE LITERARY MAGAZINE

FOR THE
EDUCATION OF YOUTH

BY THE
PUBLISHERS OF
THE AMERICAN
LITERARY MAGAZINE

FOR THE
EDUCATION OF YOUTH

BY THE
PUBLISHERS OF
THE AMERICAN
LITERARY MAGAZINE

FOR THE
EDUCATION OF YOUTH

BY THE
PUBLISHERS OF
THE AMERICAN
LITERARY MAGAZINE

FOR THE
EDUCATION OF YOUTH

BY THE
PUBLISHERS OF
THE AMERICAN
LITERARY MAGAZINE

FOR THE
EDUCATION OF YOUTH

BY THE
PUBLISHERS OF
THE AMERICAN
LITERARY MAGAZINE

FOR THE
EDUCATION OF YOUTH

*Lectori veritatis amanti salutem à
fonte veritatis.*

IN publicis calamitatibus neminem oportet esse φύματον, sed unumquemque in commune bonum conferre decet quantumcunque & quantumcumque Dominus largitus est. Reipublicæ nostræ inexpectata mala omnes sentimus, sed non perinde omnes ad veras eorum causas oculos animumque convertimus. Luculentam in eō operam navant fideles Dei servi, qui iratum peccatis nostris Deum inculcant, luxum, avaritiam, libidinem, idololatriæ gliscentem indies licentiam notauit, & eorum respectu ad relipiscendum in sacco & cinere nos hortantur. Vnum, meo iudicio, restabat, ut & ratio haberetur falsæ doctrinæ, quæ sub novæ philosophiæ titulo percepit Academias & gymnaſia, ac inde cladem ecclesiis & iræ divinæ incrementum portendit, nisi mature ea-

etur obviam. Huic detegendæ opere
rama antehac sumsi, nec pœnitendam
omnino, ut arbitror, nec tamen
eo cum fructu quem speraveram.
Quod si hoc hominum genus qui
cum mihi res erat me quiescere pa-
teretur, otium mihi ab ingrato la-
bore deinceps indixeram. Verum
facit illorum pro erroribus suis fer-
vor, ut nullum eos propugnandi,
neque ac mea impugnandi modum
aut finem videantur facili. Vnde
& necessitatcm ineluctabilem mihi
impositam video, divinæ porro ve-
ritatis adversus eorum machinatio-
nes affordendæ, dum præsertim aures
& animum circumsonant scripturas
illa fulmina: Ier. 48. 10. Maledi-
ctus qui facit opem Domini fraudulen-
ter. Luc. 9. 62. Nemo qui manus suas
admodum aratro, respexerit ad ea quare-
tro sunt, appositus est ad regnum Dei.
Cap. 12. 9. Qui me abnegaverit in con-
spectu hominum, abnegabitur in con-
spectu angelorum Dei. (negat autem
in talibus qui tacet) Apoc. 3. 16. quo-
niam

miam tepidus es , nec frigidus , nec fer-
vidus , fuisse est ut evomam te ex ore
meo , &c. Præsens opusculum ex-
hibebit refutationem Defensionis
Cartesiana Iohannis Claubergii, qui
in partem Considerationis meæ im-
peru factu , in medio conflietu , ut
videbimus, defecit. Hanc nostram
opellam ut attente expendat , lecto-
rem meum rogo , & si in ea , ut con-
fido , incorruptam doctrinam , ac
typum sanorum verborum a par-
tibus nostris stare animadvertisit , det
honorem Deo & invigæ veritati.
Obsecro etiam eos quos Deus ecclæ-
siis & studiosæ juventuti præfecit ,
ut serio tandem de hoc malo cogita-
re velint : neque , dum unus & alter
pugnat , ipsi se ex acie subducant , &
commisso. sibi greges in discrimen
conjiciant. Sed missis aliis , tempus
est , ut Considerationi nostræ ad-
versus Claubergium tuendæ nos ac-
singamus.

LEVITAS DEFENSIO- NIS CARTESIANÆ.

In Praefationem Claubergii.

Occasio scripti Clambergiani. quinam
Amici cum ad id conficiendum fue-
rint horatæ. Opuscula mea quibus id op-
posuit. An & quatenus de Considera-
zione Methodi Cartesiana fuerim gloria-
tus partes Defensionis Claub. Exoterica
& Actuaria. Protestatio Cluber-
gii & mea.

Praefatione ad Lectorem Cluber-
gius, postquam de Cyriaco Len-
tulo multa conquestus erat, quæ me
non tangunt, adjicit: *Abiecti nimis
animi videbatur, cum homine tantum
fingendi artem edocto de veritate &
sapientia disceptare. Opportune igitur hor-
tabantur amici, atque instabant, ne ea-
dem opera ab insulibus Iacobi Revii,
Theologia Doctoria, & Collegii Ill.
Ordd. Hollandia & West-Frisie prefe-
retur.*

IN P R A E F A T I O N E M
Eti, Philosophiam nostram liberatem,
ista me cum eo cui nomen aliquod esset in-
ter philosophos asturum. Vbi quod
Lentulum homo ~~au~~^{au}g^ust^s, infra vires
suas esse putat, illi refellendum re-
linquo. quod mihi nomen aliquod
inter philosophos tribuit, licet ar-
tem illam tantummodo ~~id~~^{ταύτης} πάρειχεν
prout. Theologico studio inservit,
exercuerim, tamen (ut verum fa-
tear) honestum ab adversario elo-
gium non ingratum fuit. Hoc unum
notet lector, me hic oppugnari oc-
casione Lentuli, non quod vel nutu
Claubergium provocarim, quem
ne de nomine quidem ha~~g~~tenus no-
vi, atque ita, quicquid in hoc negotio
inter nos agetur, ab illo, non a me
ortum habere. Deinde & illud alte-
rum, quinam fuerint amici illi qui
cum hortati sint, atque apud eum
institerint, ut me una cum Lentulo
aggrederetur. Id fortasse conjiceret
verbis ad me Herborna prescriptis.
KAL. NOV. Annū cīpīcī. ix
au-

IN PRÆFATIONEM.

autem habent: *Philosophi Cartesiani*
SCENÆ AD TEMPUS INSERVI-
R E (*haec enim sunt illorum verba*)
LUGDUNI decreverunt. *Claubergium*
mostrum, et si animo jam fractum, **VE-**
STRI rogam, ut vel refutationem *Revii*
vel *Lentulus*urgeat: **AB IPSIS FIERE**
HOC NON DEBERE. Res per
hoc Claubergii scriptum, maxime
per Epistolam hoc anno Francofurti
editam, in proposito est. Ipsi, ho-
mines pacifici scilicet, ac minime
contentiosi, quiescere, alium in me
subornare voluerunt. Deum precor,
ut SCENAM horum histriorum
magis magisque detegat, & dei servis
suis ut cum omnili libertate loquantur ser-
monem suum. Act. 4. 29. Pergit:
Vulgavit ille (de me loquitur) tres
libellos. Primum vocavit Methodi
Cartesianæ considerationem Theo-
logicam, secundum Aberrationem
calumniarum, quem nunquam con-
spexi, ut nesciam, an contra Cartesium,
an vero contra aliud scriptus ficius. Vr-
dae.

IN P R A E F A T I O N E M.
deo saltē priorem hunc à Revio longe
preferti. Ita enim in fine Stateræ sue
loquuntur : quomodo auderes vel at-
tingere prius illud scriptum (*Con-
federationem*) posteriori hoc (*Abster-
sione*) multo & nervosius & accura-
tius? *Paulo ante responderat adversario,*
à *Philosopho*, vel etiam à *semel ipso*
Confederationem facile refutaripose di-
cendi, hunc in modum : De Philoso-
pho quod gloriaris, toto cœlo erras.
nihil ille nec ausus, nec potuit. De
te multo magis. quid enim tu, infe-
lix puer, posses, quod ille non po-
tuit? An tibi Mavors. Ventosa in
lingua pedibusque fugacibus istis
Semper erit? Vnde apparet quanti fa-
cias istum fænum parens *Revius*: at,
quanti cum veritatis studioſi facere des-
beant, hec nostra ostenderet lucubratio.
Tertium librum *Revius* nommat State-
ram philosophiæ Cartelianæ. Huc
mole superat primum, in ceteris ei simi-
lis est, scriptore antiquum obtinente.

Resp. Cum in his nihil, sit nisi

duo

IN P RÆ F A T I O N E M
nuda narratio, & pollicitatio, illa
præteriri potest, hujus autem esse-
ctum expectari. Vnum tamen in gra-
tiam lectoris noto, cum factum meum
magni me facere ait, scopum meum
in iis quæ citat verbis eum non atti-
gisse: res mihi erat cum homine, qui
nomine suo, ut extra teli jactum
esset, dissimulato, & se & Philoso-
phum suum ridiculis elogiis extol-
lebat, muliebribus autem conviciis
in me pugnabat, & quæcunque hac
in causa lucubraveram fastidiose de-
primebat, unde, ut cum ad illa po-
tius refellenda, si posset, allicerem,
de iis ac de primo præsertim scripto,
præter morem meum, non nihil
gloriari cœpi, idque exemplo Apo-
stoli gentium, qui simili fere occa-
sione eandem viam instituit, totis tri-
bus capitibus Ep. 2. ad Corinth. de-
cimo videlicet, xi. & xii. licet
quam ægre id faceret, adversario-
rum importunitate compulsus c. xi.
commatibus 16. 17. 18. & seqq. op-
stendit.

IN P RÆF A T I O N E M.
stendit. Nam si tu, Claubergi, scri-
ptum illud meum, nec *nervosum*,
nec *accuratum* esse possis evincere,
(hæc enim duo, magnus scilicet
ostentator, ei attribui) præstiteris
quod ille non potuit; hoc ergo de-
inceps agamus.

In sequentibus pollicetur ordinem
nostro meliorem. Et hanc suæ De-
fensionis partem Exoteriam, sequi-
turam *Acroamaticam* vocat. Quod
priorem hanc non satis expoliverit
excusat, posteriorem accuratiorem
fore spondet, & Tandem, inquit,
publice hoc loco protestor coram orbeline-
rato, si Revius ac Lentulus convictis
certare pergant, me nihil ipsis deinceps
repositorum, ne & in me ipsum, & in
Remp. sim injurius, dum negligo me-
liora: sin rationibus, seu viro honestos
& veri cupidos decet, Philosophia nostra
preium expendere instituant, habituros
in quibus aberrarent modestum adversa-
riam, in quibus veriora monstraverint,
gratum ad stipulatorem.

Resp

IN PRÆFATI Ö NEM.

Resp. Lentulus pro se loquatur.
autem iuxta iuris, Me quod attinet, testor coram orbe literato, nihil mihi
an: e hac cum Claubergio fuisse ne-
gotii, quem ne natum quidem scivi,
undē me *conviclus* cum ipso certasse,
dici nequit. Si adversus Cartesium
hoc factum innuit (quod tamen non
probat) Cartesii erat (nām vivebat
adhuc, & hic in proximo habebat
cum considerationem ederem) sua
adversus me tueri. Si Baal Deus est,
ajebat ille, pro se huius, quod diru-
tum suū altare ejus, Iud. 6. v 31. Quod
ille non potuit (ita enim silentium
eius interpretor, ringaris licet) valde
vercor ut tu, Claubergi, possis. Quæ
pro te deinde polliceris accipio, &
paria me recipio facturum.

L. E.

LEVITAS
DEFENSIONIS
CARTESIANAE,
C A P. I.

Distinctiones Claubergii de scriptis Cartesiis Exotericis & acromaticis, Historicis & dogmaticis, Philosophicis & non Philosophicis, iuvenilibus & virilibus, ante inventam Philosophiam & post-exaratis, sententiis ejus aeternae veritatis & probabilibus, que certa sunt & quae esse videntur &c. excusata & profligata. De Historia & fabule, de solacismo de mala fide tum Interpretis tuum Cartesii.

Capite primo, Introductionis Dissertationem de Methodo vice Claubergius, I. Libri, inquit, Aristotelici in Acromaticos & Exotericos distribui solent. Acromatici dicitur, qui limatiiores & subtiliores, nec omnium

LEVITAS

omnium a quo intelligentiae sunt obvii, sed à paucioribus, iis præsertim, qui studiose disciplinas tractant. & aliquamdiu præceptores docentes audivere, percipiuntur. Exoterici appellantur, qui populariter scripti facile patent lectoribus sine auscultationis opera. Vide Gellium lib. 20. cap. 4.

2. Hanc differentiam in Cartesianis quoque scriptis observare licet, ita ut Dissertation de Methodo, verbi causâ, maximè sit exoterica. Meditationes autem de prima Philosophia maximè acroamaticæ. Hinc initio sçt. 4. differt. de Meth. author ait, non libenter se hic, id est, in hoc scripto populari, referre primas cogitationes, quibus animum applicuit, quia sint valde Metaphysicæ & à communi usu remotæ. Item Meditationum præfat. ad lect. testatur, dissertationem de Methodo esse scriptum passim ab omnibus legendum, in quo noluerit de Deo & mente humana accuratè agere; Meditationes autem, ut pote à vulgari captu alienas, nullam lectorum frequentiam expectare. Ideo scriptum de prima Philosophia Meditationum, non disputationum &c. nomine insigniavit, uti docet in fine secund. resp. Tractationem vero de Methodo appellavit. Dissertationem Gall. discours de ja Meughe.

2. Dis-

3. Dissertationem igitur de Methodo scriptum esse exotericum, populare minusque accuratum ex dictis liquet, & clarius adhuc liquebit, si materiam circa quam versatur & tractandi modum contempnemur.

4. Quantum enim ad materiam attinet, constat ex pag. I. totaque tractatione, in hoc libello nihil aliud ferè contineri, quam quod pertineat ad delineationem studiorum, peregrinationis. vitae & consiliorum Cartesii; atque adeo, sicut plurimum Authorum alii libri historici, alii sunt dogmatici, ita bunc librum, ut historicum, à Meditationibus & Principiis, ut dogmaticis, esse distinguendum, non, ut Revius facit. stat. pag. 246. cum sis confundendum.

5. In scriptis ejusmodi exotericis usum habent (id quod de tractandi modo imprimis observari velim) sententiae probabiles, quæ recte videntur aut omnibus, aut pluribus, aut saltem sapientibus, quemadmodum ex Logicis notum est. Et cùm ejusce generis sententiae plures in hac dissertatione occurrant, ut consentaneum est, & patet in sequentibus, ridiculè Lentulus æternæ veritatis axiomata flagrat, &c.

R E S P O N S I O.

Totum hoc caput (ut in hisce & quæ adhuc sequuntur patebit) nihil aliud continent quam effugia & tergiversationes, quibus siquid in Methodo Cartesiana deprehensum fuerit falsum, impium, & execrabile artificiose pallietur. Eum in finem varias hic auctor accumulat distinctiones, quarum tres occurunt in verbis jam citatis. Prima est, Methodum esse scriptum *Exotericum*, non *Acroamaticum*. Secunda, esse scriptum *Historicum* non *Dogmaticum*. Tertia quærendas in eo sententias non æternæ veritatis, sed probabiles, nec quæ rectæ sunt, sed *Videntur*.

De Prima Distinctione, 1. miror auctorem eam à libris Aristotelicis ad Cartesianos transferre voluisse, cum sciamus quam nihil Aristotelicum illi placuerit. Nunc vero non satis contus videatur, nisi ornetur plumis adversarii. Addo, nuspia hanc suorum librorum divisionem apud Cartesium inveniri. Nam *meditationem* (eo enim argumento uititur noster) sonare aliquid Acroamaticum, *dissertationem* autem aliquid exotericum, ne Oedipus quibus divinaverit. *quum*

quum contra, ubi quis expostus, necessarium sit aliquem non solum meditari, sed etiam differere. Siquidem firmiorem nexum hac sua λογιδαιδαλία occultavit Claubergius, rogo ut eum nobis patefaciat.

Agnosco, Cartesium profiteri, scientias in Methodo non accurate tractasse, sed tantum delibasse. nec utile putasse ipsum in Gallico & passim ab omnibus legendo scripto fuisse docere &c. Sed licet non ita accurate, id est, ut postea ait, non ita fuisse ibidem quædam tractarit, ac in sequentibus suis scriptis tamen eadem tractavit, non alia. Tanti enim (addit loco citato) momenti mibi vise sunt, ut P L U S U N A VICE de IPSIS agendum esse judicarem. Sit ergo scriptum hoc exotericum, sunt reliqua Acroamatica (ut distinctione sua se Claubergius oblectet) sit illud ab omnibus logendum, reliqua à paucis, ideone si quid in illis periculosè dictum reperitur, dissimulandum erat? imo ob hanc ipsam rationem id diligentius indicandum, N E D E B I L I O R A I N G E N I A (utar verbis ipsius Cartesii) C R E D E R E P O S S E N T E A M Methodum S I B I E S S E I N G R E D I E N D A M.

Ad secundam Distinctionem quod' attinet, i. prudenter facit Claubergius,

A 3. quod

L E W I T A S

quod ei tanquam *μάλαγμα* imposuerit *ferè*. ponamus ergo libellum illum *ferè* esse historicum, certe non torus est sed faltem ex parte dogmaticus. ideo in iis quæ talia sunt error latere potest, qui sit in apricum proferendus. 2. Historia quoque, si falsis laboret, castiganda est. Id autem hic tam evidenter habet locum, ut ipse Cartesius nobis liberum faciat, vel pro **HISTORIA**, vel pro **FABULA** eam habere, prout suo loco ostensum. 3. Historia hæc vel fabula Cartesio est methodus ad inveniendam veritatem ut infra videbitur. Quod ergo mihi imputat, me *Historicæ* cum *dogmaticæ* confundere, Cartesio suo (si verum est) acceptum ferat, qui dogmata cum historia, &c hañc cum fabula in unum chaos conjecit. mihi vitio verti non debet, quod in eo refutando ipsius vestigia preserim.

Ad tertiam, de sententiis *probabilibus* &c. Respondeo, siquid in hisce ut probabile Cartesius attulerit, ejus probabilitatem examinari fas est, & ne de talibus consequentiæ *necessarie* eliciantur. providendum inquirendum etiam an *omnibus*, an *pluribus*, an *sapientibus* ea quæ affert recta videantur. & cum sese unum pro cæteris sapere putet pro-

DEFENS. CARTES. 7
pro ipsius sententiis habendæ quas hic
tradit, quarum proinde defensio ei in-
cumbit.

Quæ dixi lucem habent ex ipso Clau-
bergio N. 8. Ubi popularis bujus scripti
lectionem præmittendam ait, ne tirones
illico ad ipsius Philosophiae tubar oculos con-
vortentes forte excæcentur, ex ignoran-
tia tenebris primum egressi, verum subfi-
stant aliquantis per in bac dissertatione,
ut minori luce demepts pedentim ad ma-
jorem procedant. Hæc profecto non spe-
ctant nudam Historiam, quid enim ti-
ronum refert, in Gallia an Germania, in
aula an in castris, in cubiculo an in hy-
pocausto Cartesius suam Philosophiam
didicerit? de doctrina ergo agunt, cu-
jus quasi rudimentum in hoc opusculo
tironibus exhibere innuit Claubergius, ut
eo perceptis melius assuecant, id quod
tratatum est, non modo in secularibus
disciplinis, sed & in institutione Theo-
logica: præmittentur Catecheses, tan-
quam lac, sequuntur perfectiora tan-
quam solidus cibus. v. Heb. 4. 12. 13.
14. &c. 6. 1. 2. Jam quæro è Clauber-
gio, si in scriptis ejusmodi στοιχεῖα
deprehendatur error, an is non sit indi-
candus, vel eo nomine, ne tirones ex
ignorantia tenebris primum egressi, eas

opiniones à teneris imbibant, à quibus
ægrè postmodum liberari possint? si
neget, operam luserint oportet, qui in
Jesuitarum, Arianorum Remonstran-
tium & similium Catecheses inquisive-
runt, & solidissimis suis ac utilissimis
scriptis velut antidotis populum Chri-
stianum adversus latens in iis venenum
muniverunt. Si factum eorum probet,
idem & nobis ligere debet in hoc ejus-
dem naturæ scripto Cartesii.

N. 10. Pergens Claubergius: *Liber*
bic Gallicè primum conscriptus (inquit) *est*,
ab auctore Gallo, postea ab amico ejus in lin-
guam latinam versus. Nec solum Cartesius.
~~versjonem~~ illam multis in locis mutavit,
sed etiam sensum suum emendare studuit, uti
restatur in p̄fatiuncula ad lectorē. Hoc
notato, patet injuriam fieri tam Interpretis
quam Cartesio à Revio, quando in Consideratione Theologica passim de illius fide
queritur, & bujus mentem esse negat quam
editio latina monstrat.

Resp. Malæ fidei Interpretis speci-
men habes, lector, Considerat nostræ
c. 2: p. 9.c. 9.3.p. 18. & alibi si ipse Carte-
sius ejus auctor est, ut videtur velle Clau-
bergius, duos pro uno falsi reos habe-
mus, Cartesium, qui *Versionem FIDI*
I N T E R P R E T I S. (verba ejus sunt
in

incitata præfatiuncula) VARIIS IN LOCIS mutavit, item sententias ipsas SÆPE mutavit, item sensum suum emendare UBIQUE studuerit, nec tam populum de hisce mutationibus admonuit, relictis omnibus in idiomate quo scripserat prout erant: Nec ipse quoque Interpres culpa hic vacat, qui admissis hisce mutationibus FIDI INTERPRETIS nomen haud dubie decoxit, dum non archetypum quondam præ oculis habere debebat, sed novos auctoris sensus Versioni suæ inspersit. Verissimum denique manet quod loco citato dicebam: *Prorsus alius fuit auctor sensus cum Gallicè scriberet.* nec ulla à me hac in parte vel Cartesio vel ejus Interpreti facta est injuria.

Addit N. II. *Dum vero in eadem Prefat, Cartesius facetur, se forsitan etiam alias multa prætermissee, item, interpretus verba non emendassem, facile intelligimus, fieri potuisse ut vocabula quædam, quorum minor cura est Philosopho quam rerum, manserint incorrecta. Proinde non debebat Cartesio debonestamenta linguae latinæ sum falsè objicere Revius stat. p. 73.*

Resp. I. Possem hujus hominis si ipsi similis esse vellem, ruditatem vel perversitatem hic traducere, dum ait Cartesius

suum interpretis verba non emendasse, cum tamen proprios in illa versione (ut ipse profitetur) emendarit sensus. qui potuit sensus suos in versione quapiam emendare, non emendatis verbis ! an forsan genium aliquem verbis immisit , qui iis nulla ex parte mutatis alium afflaret sensum ? quis Oedipus hoc capit ? verum longe aliter se res habet , id enim unum vult Cartesius , se cum variis in locis Versionem mutaret, non hoc S T U D I I S S E ut verba interpretis , sed ut proprios sensus corrigeret , quod tamen invariatis ejus verbis facere non potuit. Porro an solœcismos expungere non debuerit è sno interprete , is qui omnes se linguas brevi temporis spatio veluti deglutisse iactat , judicent lectores

Prograditur N. 12. Mirum autem visu alicui possit, cur adversus hanc Dissertationem tela sua imprimis dirigant adversarij. Nam si Cartesiana scripta cum Revianis & Lentulianis conferamus , apparet hos plura contra hunc tractatum, quam contra ipsa Philosophicae Principia aus Meditaciones scripsisse , cuius res causas considerare opera pretum est.

13. Primo , qnia dissertatio popolare scriptum est , citius potest impugnari quam quæ accurata sunt. Nam in probabilibus

f

DEFENS. CARTES. 33
facile instantiae occurrunt, in necessariis
contra, modo nitelligantur, mens nihil ultra
requirere potest. Deinde minori negotio pos-
sunt vincere Cartesium adolescentem quam
virum Principiis enim & Meditationibus
ea continentur quae vir judicavit: Hæc
dissertatio adolescentis plerumque & juvenis
judicia commemorat. Ex quibus adversario-
rum elucet astutia & calliditas.

14. Sed intelligitur inde etiam corundem
aut ruditas aut perversitas, dum nescientes
aut nolentes inter tractationem acroamati-
cam & exotericam discerneret, populariter
dicta tanquam philosophica dogmata acci-
piunt & tali cum rigore, qualis in acroa-
maticis adhibere solūm convenit, disserta-
tionem exotericam exigitant.

15. Sciant vero nihil se aliud tali infe-
tatione, quam laureolam in mustaceo quer-
re. Nam 1. nil præclaris facit qui populare
scriptum & infirmioris etatis judicia impu-
gnat: contra Meditationes & Principia for-
ficius insurgant si quid possunt. 2. Sit ita ut
Dissertationem ex parte refutent, nihil ideo
decedet Philosophice Cartesiane. Nam si
quis in querendo i besauro ambages secutus,
aliquibi lapsus fuerit, quædam frustare tenta-
rit, nihil id derogat i besauro jam invento.
Nec sicubi adolescens nondum repertæ philo-
sophiæ erravit, idcirco vir maius æta:

Resp. Ne repetamus coccysmos de populari, probabili, exoterico, neve immoremur convitiis ac ~~λοιδωγίαις~~ de astutia, calliditate, ruditate, perversitate, quærimus quī magis imirum sit nos a refutatione Methodi incepisse, quam Cartesium ab ejus editione, & Claubergium ab ejus defensione? 2. Si minori negorio hoc scriptum quam reliqua potuit impugnari, quid mirum nos viriculas nostras expendentes, a facilioribus initium fecisse: Quanquam & Meditationum quoque & Principiorum, prout instituto meo inserviebant ratio fuit habita. 3. Si refutata ex parte hac dissertatio ne nihil ideo decedet Philosophie Cartesiana, sequetur eam non esse Philosophie ejus specimen, quo tamen titulo eam insignivit unā cum Dioptrica & Meteoris in editione Latina. 4. Quo observato pergit Claubergio quarta sua Distinctio, inter Philosophiam Cartesianam & hanc Dissertationem quæ videlicet aliquid sit. Philosophia ejus diversum. 5. Nec solidior est quinta, qua opponit inter se Cartesium adolescentem & virum. Illum considerat in Methodo, hunc in Meditationibus & principiis. In illa infirmioris etatis iudicia observatin hisce firmioris. In illa labi

bi & errore eum potuisse, utpote, reper-
sa nondum *Philosophia*, in his inventum jam
illum thesaurum contineri. In quibus quid
maxime mirer non facile dixerim. Nam
Methodum Gallicam edidit Cartesius.
Anno Christi c^{irca} 1637 ipse jam
annos natus xli. Latinam septemcio
post, puta Anno Christi c^{irca} 1644.
annos natus xlvii. siquidem annus
mortis ejus incidit in annum Christi c^{irca}
1650. quo ipse agebat annum LIV. Ut
patet ex monumento ei Stockholmiae e-
recto. At hæc ætas virilem incipit ex-
cedere, & ad senectam vergere, tantum
abest ut ad adolescentię possit attribui. si
aliter sentit Claubergius, vide quid se-
quatur, nempe *Meditationes* ejus ma-
gis juveniles esse, quam Methodum, sal-
tem Latinam; quum Luteriae Parisio-
rum exierint Anno c^{irca} 1521. Amste-
lodami vero Anno sequenti. item Prin-
cipia ejus àque juvenilia esse ac Metho-
dum, nam eodem anno c^{irca} 1521 utra-
que lucem viderunt. Quod porro de re-
spicit nondum *Philosophia* addit, id Carte-
sium omnium hominum mendacissimum
ficit, qui &c. *Cognitiones suas Metaphysi-
cas* priores facit hac Methodo, num. IV.
pag. 29. & seqq. & *Principia sua Physicas*
(de quibus cum agere patet, Num v.

pag. 38.) se tribus refrō annis absolvisse profitetur Num. vi. p. 14. quæ quomodo cum inventā nondum Philosophiā conciliet Claubergius, aveo videre, famum quoque est hanc Dissertationem adolescentis plerumque & juventis judicia commemorare, licet enim eorum quoque sit inventio, non tamen in iis præcipue sed in eorum magis abdicatione, & meliorum ut arbitratur, inventione consistere censet Methodius; rectè regendæ rationis, & veritatis in scientiis investigandæ, ut vel cœcus videt.

N. 16. Quamvis autem (inquit) ob causas allatas tam facile oppugnatū sit hoc scriptum, quam propugnatū difficile, clarissime tamen vel simplicissimis ingenis rudi sermonis genere offendere conabor, nihil à Revio in Consideratione & statera ——— esse allatum, quod non facillimē solvi possit ac refelli.

Resp. Hoc igitur agamus.

C A P. II.

*Logomachia quadam Claubergi
obiter castigata.*

Caput. Secundum nihil adversus me habet, præter puerilem grammaticationem. Ad verba enim illa

Garg

Cartesii, quibus se talem spem concepisse ait,
 ut si inter occupationes eorum qui meri homines
 sunt, quæ dā solide bona & sana deitur CREDERE
 AUSIT, illam canden esse quam
 elegit, cum inter alia rogarem ut considerarent lectores, quam parum conve-
 niant, AUDENTES CREDE-
 RE solidam bona esse de quibus ambigas an
 sint aurea an ærea, an sint vitrum an mor-
 garitum. Et addebam, quis merces has
 audebit emere, quas ipse mercator pro
 sinceris venditare non audet? (quæ citam
 ex Method. pag. 2. versâ, & seq.)
 dicit bonus Claubergius me verba Car-
 tesii pervertere, quia pro eo quod ille
 ait credere ausim dicam ipsum audenter re-
 dere. quæ duo quid differant scire velim.
 Non certe magis quam si quis Åschinis
 illud in Cresipi. πλατι λέγει, exponeret
 per, audacter dicit. & illud Xenophon-
 tis Pæd. I. πλατι ιξενυχος per audacter
 publico. Vergilianum item illud Åneid. 7.
 Ausa sequi, per audacter sequita, & Ho-
 ratianum, sapere aude per, audenter sape.
 Si scripsisset, credere audere solide bona
 esse, trium infinitorum concūlum mihi
 homo delicatus exprobrasset, ac in-
 super, ut sagax nasum habet, negasset
 audere esse infinitivum & ausim sed &
 audo. Quanquam satis scimus, hæc e-
 lembo-

lemento tantum, non sensu differe. Unde apud Suidam occurrit *αὐλαὶ μεταβολὴ*, certe præter orationis concimitatem nihil mihi hic quæsitum res ipsa loquitur, nam *non audenter credere, oppono non audibit emere*, item *venditare non aurides, quæ citra ullam mutationem respondent rati credere aufim.* tamne cito oblitus Claubergius quod mihi modo ingerebat, *verborum minorem curam esse Philosopho* quant verum? rem ergo ipsam potius expendamus.

C A P. III.

Bisaria Cartesii modestia, dubitat an orichalcum & vitrum pro auro & gemmis venditer. Circa Historiam & fabulam quatuor Claubergii effugia. Incertitudo Cartesii. Videri, pniare &c. quid significet apud ictos. quid apud Aristotelem & alios Gracos; quid apud scriptores N. T. apud Ptolomistas. apud Patres. apud Gellium & Martinium. de Reroticis & acromatidis. de monumento Cartesii. False simonia.

*fimonia Gallici Principiorum Carte-
fianorum interpretis, &c.*

Capite Tertio (iis tantum in hære-
bo quæ me spectant) 1. Quia mo-
destia, inquit dissertationem suam cœ-
perat Carecius ----- eadem pergit, &
quod de solidâ occupationis sue bonitate
(quamvis id cum conditione tantum prou-
lisset) invidis dictum videri potissimum ar-
rogantius, maxima animi submissione cor-
recturus) me vero, inquit, fortasse fal-
lit opinio, nec aliud eit quam orichal-
cum & vitrum, quod pro auro & gem-
mis hic vendito. Novi quam proclives
simus in errorem, cum de nobis ipsis ju-
dicamus, & quam suspecta etiam esse
debeant amicorum testimonia cum no-
bis favent.

2. Ad hæc Revius consid. p. 6. Ro-
go, ut considererent lectores, quam pa-
rum conveniat audenter credere, solidobo-
na esse ea, de quibus ambigas an sint
aurea an *ærea*, sint *vitrum*, an *margaritum*.
Et quis mercis hasce audet emere,
quas ipse mercator pro sinceris vendi-
tare non audet? qui ita insaniverit, au-
diat illud Horatii: *prudens emisti vitio-*
suum.

3. Mi-

3. Mirum à viris Gallicæ linguae & morum non ignaris, cum scirent hunc librum Gallice à Gallo conscriptum fuisse, talia charatis illum potuisse. Non vult pro auro venditare Cartesius quamdiu non probaverat aliis, esse aurum, mercatoris instar se gerens (ut Revisionum simile rectius applicem) qui non ut circumforaneus merces suæ ad cœlum usque extollit, sed emtorem eas cognoscere atque explorare jubet. Nec solet Philosophus noster initio scriptorum suorum audacter loqui, ne examinandi facultatem lectoribus eripere, aut nulli quicquam obtrudere velle videatur.

Resp. I. An modestè Dissertationem suam coepit Cartesius, judicetur ex iis quæ primo Considerationis nostræ capite ex eo excrisimus. 2. Si eadem modestiæ qua coepit hic pergit, quomodo quæ ibi arrogantius dicta-videri potuissent maxima animi submissione hic corrigit? sanè MODESTIAM non corrigit EADEM MODESTIA, sed modestia arrogantiam, eamq; veram nisi ironicasit correctio, & lusor a modestia qualem ex epistola cuiusdam Henrici cuiusdam More nobis suggerit ipse Claubergius p. 4. ubi is ad Cartesium scribens: In Methodo tuâ ait EUSORIO quædam, sed eleganti MODESTIÆ GENERE, talem te exhibes virum &c. 3. Si INVIDI sunt quibus dis-

displicant hæc Cartésiana, oportet in iis
 esse aliquid INVIDENDUM. id ut non
 potest esse modestia, ita nec arrogantia,
 quam sciunt vanam & nulla veritate
 subnixam esse. ut enim nemo invidet
 mendico, qui se regem esse jactat, ita
 nec ei qui sapientiam quam non habet
 sibi opinionis errore arrogat. 4. Non
 satis memor est Claubergius promissa à
 se in limine sui scripti modestiæ. quid e-
 nim ab ea alienius, quam Dei partes sibi
 sumere, & de aliorum animis judicare?
 5. Quod ait Cartesium quod de solidi
occupationis suæ bonitate dicit, cum condi-
tione tantum protulisse, id tale est: (verba
Cartesii afferam) Si interoccupationes co-
rum qui meri homines sunt, quedam solidi
bona & seria detur, credere aūsim illam con-
dem esse quam elegi. Hic subsumere de-
bet: atqui datur talis. Ut concludat,
Ergo illa est quam elegi. si hoc negat, asse-
ras oportet eum de hujus suæ occupa-
tionis bonitate dubitasse. quod tamen
passim abominaris. Similes locutiones
sunt: Siqua regio in orbe terrarum stu-
gifera est, ea est Sicilia. Siquis int̄
Græcos fuit acuto ingenio, is fuit Ari-
stoteles. Siquis inter Romanos disertus
fuit, is fuit Cicerο &c. quæ licet cum
conditione proferantur, tamen ob con-
di-

ditionis certitudinem æquivalent abso-
lutis. 5. Quod miratur à veris Gallicæ
linguæ & morum non ignariscum scirent bune
librum Gallicè à Gallo conscriptum fuisse, ta-
lia (qualia ego affero Consid. pag. 6.)
chartis illimi potuisse, id mihi vicissim maxi-
mæ admirationi est. quid enim huc fa-
ciunt aut lingua Gallica, aut mores Gal-
lorum? & de lingua quidem, annon u-
traque linguâ idem hic dixit Cartesius?
de moribus autem, nulline sunt Galli qui
sibi contradicant? nulline qui lusoria mo-
destia & submissione alios naso suspen-
dant? nulline qui pro auro orichalcum,
pro margarito vittum obtrudant? si hoc
non vis, quid de moribus Gallorum cor-
nicaris? an non in omnibus populis bene
& male morati reperiuntur? Aliud est
quod addit (nam id ad Cartesium spe-
ciatim pertinet) negat enim eum velle pro-
auro venditare quamdiu non probaverat aliis
esse aurum, mercatoris instarse gerens (ut Re-
vianum simile melius applicet) qui non ut
circum, foraneus merces suas ad cœlum usque
extollit, sed emtorem eas cognoscere atque ex-
plorare jubet.

Resp. 1. Non esse hoc meum simile,
sed ipsius Cartesii, locus ipse vel limis
inspectus manifestat. 2. Si quis merca-
tori circumforaneo unquam fuit confe-
ren-

tendus, eum arbitror fuisse Cartesium, quam enim ille regionem, quam aulam, quam Academiam non perreptavit, quibus non artibus gratiosorum hominum favorem Magnatum auctoritatem, ac tandem etiam pecuniam captavit, ut fucosam suam mercem quovis pretio orbi Christiano obtruderet? 3. Quis unquam merces suas usque ad cælum extulit, si non is est Cartesius? repeatat memoria lector ea quæ notavi Confid. cap. 1. & addit ea quæ scribit Cartesius Method. pag. 56. Ubi gloriatur, post (per Methodum suam) practicam reperi, *qua nos velut Dominos & possessores naturæ efficeremus.* —— ut fine labore fructibus terræ, & omnibus ejus commodis frueremur — item, *qua homines ab infinitis tam corporis quam ANIMI morbis in omnes essent futuri, imo etiam fortassis à SENECTUTIS debilitatione.* Miser pharmacopolæ quæ aliis ausus polliceri, quam liquidæ in te ipso vana & futile esse deprehendi! 4. Quis unquam mercator, conscientius sibi ipsi de mercium suarum bonitate ita loquutus est: fortasse nibil aliud est quam orichalcum & vitrum, quod pro auro & gemmis vendito. & quis hoc pacto mercimonium suum commendans, emtores iuvaret, ex jure venditor debat

beat præstare vitium rei quam vendit? 5. Quod Cartesius hic emtores suos mercem suam cognoscere atque explorare jubeat, falsissimum est, nam contraria omnia facii, id est, rationes colligit cur eam examini subjici nolit. 1. quia ad unumquemque non pertineat, sed ad se tantum. 2. quia nihil aliud tradat quam historiam. 3. aut ne historiam quidem, sed fabulam. 4. quia quedam in ea sint imitatu inutilia, licet plura fortassis fugienda. 5. unde speret eam aliquibus ita profururam (respectu videlicet eorum quæ imitari possint) ut nemini, interim nocere possit (quoad ea quæ videantur fugienda.) Hæc profecto sunt hominis rigidum examen declinantis, & bona recipi, ad mala conniveri postulantis. sed videamus apud Claubergium quæ sequuntur. Ac primo non placet ei quod de *fabula* dicitur, ac si ea nunquam veram narrationem denotaret. *Fabulâ* (inquit N. 5.) à fando nuncupari & addit. Quosensu Cartes p. 26. Comœdiarum nomen usurpat de actionibus aliorum differens, eodem de suis loquens hoc loco fabulæ vocem adbibet. Vitam esse fabulam quandam civilem. item fabulam Philosopho dignam. *Maxim. Tyrnis serm. 37. docet.*

Resp. Occurrit hic mihi dictum cuius-

justam pontificii, cui cum objiceretur, non neminem ē suis fateri, catholicos sententias quasdam Patrum excogitato commento defendere, respondebat, *commentum* ibi significare *commentarium*. non absimilis est hæc Claubergii explicatio, vel potius detorsio qua dicto Cartesii medetam parat. *Fabula*, inquit, est à *fando*, atque ita (hoc enim vult) quamlibet narrationem id est quicquid fando proferimus notat. jam vide, quam bellè hoc quadret. *Historiam*, ait Cartesius. *aut si malitis fabulam*. id est, juxta commentum vel *commentarium* Claubergianum, *Historiam*, *aut narrationem*. at quid aliud est *Historia* quam *narratio*? *Fabula*, ait idem, est *comœdia*. *Historiam* ergo profiteretur se Cartesius scribere, vel *comœdiam*. & eorum *Philosophum* arbitrabar, non *comœdum*, aut *histrionem*. & si hoc voluisset Cartesius, non scripsisset in Gallico, *une fable* sed *une farce*. Atqui, addit, *comœdiam* vocat *actiones humanae*, sive *aliorum*, sive etiam *suis*, admove Lydium lapidem: *Historiam narro*, vel *si malitis actiones meas*. quid frigidias? Denique illud *si malitis negat* Cartesium ex suo sensu dicere, sed id *humanitatis* ergo lectorum arbitrio relinquerre ait. at quænam hæc est *humanitas*, cum alicui optio datur inter ea quæ nihil dif-

fex

ferunt? & quomodo non loquitur ex suo sensu, quem modo dicebas eo, quem ponebas sensu hoc loco fabulae vocem adhibere? His animadversis in Claubergii *κριτικής* velim mihi dicat, quis unquam *Historiam & fabulan* opposuerit (quod hic manifestè facit Cartesius) qui non per illam narrationem veram, per hanc *falsam* sive fictiam intellexerit? Et verè ita accepit Cartesius divinitus haud dubiè narracionum suarum falsitatem, quam suo loco exhibebimus proprio ore coram toto mundo ad actus profiteri.

N. 7. Quoniam, inquit, hoc capite propositum nobis est Cartesiani sermonis modestiam tueri, quam alibi sepe arrodunt adversarii, ut semel hac opera defungar, aliam Revii locum producam, quem quidem in hac materia præcipuum potui observare. Is est Stateræ p. 19. Vbi sic scribit: Ad incertum & lubricum opinionum Cartesianarum spectant inodi loquendi quibus eas astruit. v. g. Hæc mihi methodas in eo præcipue placebat, quod per illam VIDERE esse certus in omnibus me uti ratione, si non perfectè saltem quam optimè ipse possem. Method. p. 19 putandum est. Princip. p. 209. Meteor. p. 249. putenus. Princip. p. 219. videtur. p. 267. si natura ejus sit talis. p. 294. nihil aliud esse vel saltem non à nobis depre-

deprehendi. pag. 304. vix posse contingere, ut tam multa simul cohererent, si falsa essent. p. 309. In numerum eorum quæ absolute vera sunt fortassis hæc sua recipienda esse, 16. & seqq. quæ de mundo & terra scripsit, saltem generaliora, vix aliter quam à se explicata sint, intelligi posse videri. ib. ac denique, nihil se affirmare. Quod unquam mendicabulum precatum est tam multa sibi gratis dari quam hic homo? Et quis unquam tam magnifica pollicitus est, qui tandem Nihil dederit, ut ipse? Et tamen hæc, quæ nihil aliud habent quam si, & saltem, & vix, & forte, & supponi, & putari, & tandem nihil, pro oraculis habentur. Hactenus mea retulit Claubergius, satis fideliter, nisi à capite abstulisset unum monosyllabum HOC ubi enim citat, *Ad incertum*, ego cripseram *Ad HOC incertum*, respiciens ad ea quæ immediate præcesserant, quibus adversus Cartesii patronum, qui ei in Physicis & Metaphysicis tribuebat principia tam immota & solida & certa quam sunt Mathematicorum, imo Methodi suæ adminiculo non minori, si non majori & certitudine & evidentia cognoscere eum cœpisse ex principiis certissimis res Physicas & Metaphysicas quam Mathe-

maticas &c. dicebat, ostende jam non pauca demonstrationum Cartesianarum principia reperiri, 1. *Falsa* 2. *imaginationis*, *fictitia*, *credibilita*. 3. *Hypotheses*, *non veritates*. 4. *Verisimilia*, licet non vera. 5. quae demonstrant non quid sit, sed quid forte esse possit. cum haec ipsissimum Cartesii verbis firmassent, adieci lubricos ejus loquendi modos, quos hic ad partes vocat Claubergius. Unde observet lector, locum hunc ita præcipua sui parte truncatum, non posse dici *in hac materia præcipuum*, nisi præcedentia à quibus dependet ei restituantur. Judicet etiam, an qui sua ficta, falsa, non vera &c. esse confiteretur, id modestiae causa facere dicendus sit, & non potius, quod conscientia, & rei perspicuitas eum ad talia proloquendum adegerit. Videamus nunc quid ad haec Claubergius sibi differendum putarit.

N. 8. *Exempla*, inquit, singula si opus fuerit suis locis speciatim vindicabo, hic tantum generatim dicam, ex ejusmodi loquendi modis incertum & lubricum opinionum Cartesianarum adstrui non posse: Nam si tali ratione licet argumentari, Iustitiae sacerdotes, quibus familiaris est ista loquendi formula, per rō videri &c. in iure digendg incerta pronunciarent, imo p luringe

time Iuris regulæ forent lubricæ. Inspiciamus enim tit. de reg. Iuris, inveniemus ubi sequentes: velle non creditur, qui obsequitur imperio patris vel domini. Non videtur esse, qui per exceptionem à petitione removetur. Is qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur. Servitutem mortalitati ferè comparamus. Nullius videtur dolo facere quid suo jure uitetur. Non videntur qui errant consentire. Non videntur rem amittere quibus propria non fuit. Non potest desuisse videri habere qui nurquam habuit. Nulla intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petatio est. Pupillus pati posse non intelligitur. Ubi Hippolytus à Collibus in comment. quia nec scire, nec velle, nec nolle, sine tutoris auctoritate putatur.

9. Mitto plures alias, ex his enim satis perspicit lector, credi, videri, intelligi, putari, in rebus etiam certis pro synonymis usurpari. Caveat sibi Revius & Iurisconsultus, si regulas istiusmodi omnes ob tales efferendi modos esse lubricas, & non potius molestè (modestè, puta scripsit) enumriatas, clamitet.

Resp. 1. Quando exempla singula Clambergius vindicare fuerit conatus, mos, si opus fuerit ejus examinabimus Vindicias. 2. Quæ generatim hic assert

Autor ostio aberrant & fallunt ~~ad~~ ^{ad} sp̄as, ita ut duodecim paginæ quas implevit prorsus nihil, quamquam alter Claubergio videatur, adversus nos efficiant. Ponamus enim *videri*, *putari*, *credi*, *intelligi*, Cartesio unum & idem esse, ideone opiniones ejus non sunt incertæ ac lubricæ? age, transformemus omnia à nobis adducta in illam formam quam Claubergius amat. Dicat Cartesius, se per Methodum suam certum **ESSE** in omnibus &c. pro *putandum est*, & *putemus*, dicat, *credendum est*, & *credamus* &c. An hoc lectorem ejus posterit certum reddere de opinionum ejus veritate? an non mox ei occinet illud quod tu ut videbimus, ab eo conaris removere *repræsentare eum personam prætoris edicentis*, cuin partes suscepit philosophi demonstrantis? quum hoc non præstat, sed tantum *credi* jubet lubrica omnino manet ejus *Philosophia*, & lectorem suum in lubrico destituit. Quæ ex Iurisconsultis laudat, penitus à re proposita aliena sunt. Nam nullum in iis quærefert occurrit, in quo non sit fictio vel præsumtio juris. v.g. *Velle non creditur qui obsequitur imperio.* an ideo revera non vult? at ipsum illud obsequium actus voluntatis est. *Non videtur*

m

incepisse qui per exceptione petitione removetur. an ideo vere non incipit? at nisi incepisset, illa exceptione non fuisset opus. *Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.* An ideo revera eam habet? at si haberet recuperationi locus non foret. *Nullius videtur dolo facere quis suo jure usitur.* at ideo nullius in tali casu dolo uti potest? aliud me docet gentium Apostolus, qui de accipiendo à Corinthiis stipendio agens, (quod jure posuit, sed noluit) 2. Cor. 12. 16. ait: *Sed ego, ego vos non gravavi, sed quod sem callidus, dolo vos cepi.* videlicet alium submittens qui id me instigante faceret. ut est in seqq. dolum ergo talibus quoque subesse posse agnoscebat. *Videtur autem quo utiuntur hic Icti, idem est quod presumuntur natrū, ut ajunt, omnis dolus malus est presumptus, quia non nisi presumtione & indicis probari potest pergo: Non videntur (inquit) qui errant consentire.* An ideo inquam revera non consentiunt? optandum sane neque enim tot errorum sectæ essent. *Non videntur rem amittere quibus propria non fuit.* An ideo rem alienam nemo potest amittere? v. contrarium Exod. 22. 9. *Non potest desistere videri habere qui nimirum habuit.* An qui

verè nunquam habuit? ridiculè hoc diceretur, sed qui nunquam de jure habuit. *Pupillus pati, scire, velle, nolle, non intelligitur aut non putatur.* ergo vere nec patitur, nec scit, nec vult? dic eadem opera nec hominem esse. Sed ius, ut loquuntur, facit eus de non ente, & fictiones inducit ut suppleat id in quo desideratur facti veritas, ad hoc ut ex eis veri producatur juris effectus. Quod quid ad modestiam, faciat, velim doceat nos Claubergius, equidem eam nulli à legibus ab eo citatis explicare possum.

Speciosius nobis objecisset, VIDE RIFECISSE, formulam esse quæ veteres in sententiis utebantur. Cic. Lib. Acad. Quæst. c. 2. Quam rationem majorum etiam conprobat diligentia, qui primum jurare &c. quæque jurats judicet cognovissent. ut ea non ESSE FACTA sed ut VIDERI, pronunciarent. Idem Verr. 4. Vix illic hoc dixerat, quum iste pronunciat, Sthenium literas publicas corrupisse VIDERI. Item lib. de Finibus: Regue ex utraque parte audita, pronunciaret, cum non talon VIDERI fuisse in imperio, qualis ejus maiores fuissent. Sext. Pomp. lib. 14. PARUM CAVISSE VIDERI pronunciat Magistrat

gistratus, quum de consilii sententia capi-
tis quem condemnaturus est. Sed cum non
iudicis sed actoris partes apud literatum
orbem sustineat Cartesius, cuius proin-
de est sua rationibus probare, non pro
auctoritate sententiam dicere, ipsius
V I D E T U R & P U T E T U R pu-
tidius est quam ut in eundem cum illo de
quo egimus censem veniat. Certe in
communi usu jurisconsultis non tamen
quam aliis **V I D E R I & E S S E** di-
versa sunt. Nam nomina sciriariorum vi-
dentiū esse in matriculis militaribus, non
sunt tamen, id est. **videntur milites**, non
sunt tamen verè. ait Gothofridus in not.
ad l. 16. C. de testam. milit.

N. 10. Fortius verè (inquit Clau-
bergius) prememus Revium, si ipsius
Aristotelis exemplum adduxerimus. De eo
M. Balsbasar Collarius (ne forte nostram
fidem suspectam habeat) in sua ex Aristote-
le potissimum eruta Politica l. 1. c. II.
th. 14. ubi non est, ut aliquis Aristote-
lem hac de sententia dubitasse opinetur,
cum paulo superius de eadem re termo-
nem habens utatur verbo δικεῖν, quo ad
dubitandi verbum esse ipse Aristoteles
innuit l. Elench. Sophist. c. 17. quando
respondentem, qui paradoxum dicere
cogitur, jubet ut verbum δικεῖν, respon-

fioni sua adjungat. Nam qui in lectio-
ne Aristotelis paululum versati sunt (NB)
illos latere non potest, verbum δικαιοῦ
seu videri, sæpiissime non κόδικας seu
dubitacionis, sed βεβαιώσας seu asse-
verationis modestæ ac Philosophicæ si-
gnificationem habere. Giphān. in com-
ment. ad l. l. Eth. c. l. ait: ego ani-
madverti, Aristotelem tribus hisce ver-
bis: δικαιοῦ seu διξιγνίως, & φαύπτη etiam
in rebus certissimis mille locis uti, cre-
de modestiæ causa, aut etiam elegan-
tiæ. Idem de particula ἵως tradit Nel-
del. in Disp. de ord. doctr. in discip.
Quid petet amplius noster Revius?

Resp. à Jurisconsultorum formulis
depulsus, ad Græcorum veneres nos vo-
cat. Novimus, Claubergi, neque vel
Collarius tuus vel Giphanius, nos hoc
docuit ωλεσσαμφρέδικον & simillimum vo-
cum in illa lingua frequentem esse. nec
solum apud summum & eruditæ illius
linguæ callentissimum philosophum,
sed & apud auctores bonæ notæ reli-
quos. ita enim Scholia festes, in Aristophanem,
Pace: τὸ λυχεῖον δὲ γυμνάτιον αἴθίνοις
ἔπει πέδῳ πολέμει διδόξει γυμνάζεσθαι. I. έγυ-
μνάζοτο. Sophocl. Oedip. Tyr. εἰ δὲ μὴ
διδόξει γέρων. I. nisi senex effe. Eurip.
Troas. οὐδὲ τὸ θεᾶν οὐ μὴ πυργεῦστε

neq; mendis òrta nè dñe ñxerit a pñlsona. mille
talia occurunt. Sed an hinc inferes ho-
minem Gallum, partim Gallica, par-
tim latinâ lingvâ (quas solus, quantum
ex scriptis ejus colligere licet noverat)
scribentem, ad linguae Græcæ idiosi-
mos, & nominatim ad Aristotelem at-
tendisse? credant hoc quibus quanti vel
hanc vel illam fecerit ignorum est. B.
etuidem ut Iurisconsultos in latinis ita
Aristotelem in Græcis, ut par est, ma-
ximi facio. sed non potes me per hunc,
quod arbitraris, premere, nisi me abil-
lis exoneres. alia enim bojus & illorum-
ratio est, & diversus harum loquutio-
rum sensus, ut è dictis liquet. Sed quid
facias homini, qui Aristotelis auctorita-
te usuras, ipsum Aristotelein contrase-
citat? eum enim ait innuere l. Elench.
Sophist. c. 17. VERBUM δοξεν ΕΣSE.
DUBIANOI VERBUM. & tamene-
querit, quid petit amplius noster Rovius?
nihil inam hoc eit quod volo. addit: Nun-
quam certè asperitate & morositate sua cam-
laudem consequetur, quam Cartesius mo-
destiâ meruit, ul monumentoejus inscribi
resur. QUÆVERA SCI VIT,
VERECUNDE AFFIRMAVIT.

Kelsa convicia mittit; quod certe
nec asperitatis est, nec morositatis. ad-

B. 5. genar.

rem: Monumentum quale Cartesius meruit, non opto, vel hac de causa, quod in eo dicatur in AVITA, id est, idololatrica & Antichristiana religione decessisse. Modestiae ejus specimina habuimus alibi, inter quæ hoc est notable, quod ait posse se attenta & sepius iterata Meditatione efficere, ut habitum quendam NON ERRANDI acquirat. imo fieri plane NON POSSIT ut erret. Didicisse se, non tantum quid sibi sit eavendum ut NUNQUAM FALLATUR, sed simul etiam, quid agendum ut ASSEQUATUR VERITATEM (in omnibus videlicet) v. Confid. pag. 3. sed vir' tibi dicam quod res est? in pollicendo vir ille audacissimus & gloriofissimus fuit, at cum ad rem ventum est, ibi se contrahit, mussat, nihil affirmat &c. id est sol vendo se non esse fatetur. hæc ejus est LUSORIA modestia, hæc væcors verecundia.

Hisce animadverbis, concidunt quæcunque N. 11, 12, 13, 14, 15. advocatis in subsidium Bacone, Comenio, atque etiam Platone, ociose declamat.

N. 16. addit: Si vere dixit Marsilius, Platonicos LUDOS atque LOCOS graviores esse quam seria Stoicorum, se dicere non vereri, Cartesianum forte aliorum ceteris, scilicet verius esse ac gravius.

Bespe

Resp. Nos nostrum certe non plus valere volumus quam Cartesianum fortè, sed utrobique probationem solam palmarum auferre æquum esse censemus, eius vice LUDOS & IOCOS præser-tim in CAUSA DEI detestamus, certe licet iis totum orbem (quod tentat Cartesius) ludos faciamus ac dementemus, Deum tamen non irrideri. Gal. 6. 7.

N. 17. Nec tamen (inquit) interim negamus, ut in Aristotele, ita in Cartesio, voces xideri, forte, & similes dubitatio[n]is interdum esse notas, præsertim in scriptis exotericis : sic in dedec. ad Sorbon. Cart. ait : quod per hæc verba Apostoli Rom. 1. Quod notum est Dei manifestum est in illis, videamur admoneri, ea omnia que de Deo sciri possunt, rationibus non aliunde petitis quam ab ipsam est nostra mente posse ostendi. Q[ui]um etiam in acroamaticis, propter intellectus infirmitatem, terumque difficultatem, pro certis demonstrationibus rationes quandoque verisimiles amplecti temere, ut, si non expleatur cognizione veri, saltem non plane vacuus relinquatur intellectus.. Itaque Scalig. exerc. 1. sect. 3. demonstrationibus necessariis quia semper scientias uti nequeunt, probabilibus arguments. est commodus atque utilis relictus lo-

cas. Id quod etiam ex Platonis Parmenide obseruare licet. Confer *Ontosophiam meam part. 3. §. 104.* seqq. Ubi r. non possum satis mirari, quo tandem sit progressurum novitium hoc, & inter Christianos hactenus inauditum effugium, petitum à scriptis Exotericis & Acroamaticis, quiequid enim cuique libatum fuerit altero ex hisce duobus nonminibus insignierit, ubi id causæ suæ commodare censebit. quid? Meditationes Cartesianæ sunt Acroamaticæ, Dedicatio earum facta Sapientissimus (ut ipse eos indigit) clarissimisque viris sacrae facultatis Theologie Parisiensis Decano & Doctoribus, in qua Dedicatione eis persuasum vult demonstrationes Meditationum suarum tales esse ut non putet.
ULLAM VIAM HUMANO INGENIO PATERE, PER QUAM MELIORES INVENIRI UNQUAM POSSIT. ubi ab illis ipsis, qui MAXIMUM ECCLESIAE CATHOLICÆ COLUMEN SEMPER FUERINT hæc sua, utpote DEI ET RELIGIONIS CAUSAM approbari flagitat, hæc ne, inquam tam nobilis Dedicatione est scriptum Exotericum, populare, minus accuratum, & diversæ prorsus naturæ à Meditationibus? cur magis quam se-

expens

quens ad Lectorem *præfatio*? quam illam sequens *Synopsis*, quam hæc omnia sequentes *Objectiones* & *responsiones*? immo unius ejusdemque scripti hoc caput *Acroamaticum*, illud *Exotericum*, hæc periodus *Acroamatica*, illa *Exoterica* jure poterit censeri pro scriptoris aut defensoris libidine, si in hisce epithetis tantum sit virium, ut errorem vel tueantur, vel excusent, vel extenuent, nec quicquam tam perperam dictum occurret, quod per hoc posticum non possit elabi. Cogitent de hoc periculo 1 heologi. 2: Si nō videtur, & forte apud Cartesium dubitationis interdum sint notæ, nihil prouius est, quam ut rationem nobis monstraret Claubergius, qua distinguitur ubi locorum *ambigemis*, ubi contra *afférentis* sit. si non possit, vel ex hoc ipso lubricum hujus Philosophiae necesse est confiteatur, quæ tam vario tamquæ confuso sensu vocabulis utatur. Si tuba incertum sonum dederit, quis ad prælium se comparabit? quærebat Apostolus 1. Cor. 14. 8. 3. Quo argumento docebit Claubergius nō videtur quo Cartesius utitur ad locum Pauli Rom. 1. 19. significare *dubitacionem*? An Cartesius hoc ei dixit? non arbitror: an antecedentia & consequentia evincunt? Equi-

B. 7.

de m.

dem cum eorum habetur ratio, si usque
quam alibi, certè *asseverationem* deno-
tare verius dixerim. nam ad sap. 13.
8. 9. (qui locus præcedit) ait : P A-
TET enim &c. ad ea quo in luco Pau-
lino præmittuntur, ait : D I C I T U R
(videlicet à Paulo) *illos esse inexcusabi-
les*, & immediate post verba à Clau-
bergio excepta : *Quod idcirco quomodo
fiat ---- non putavi à me alienum esse in-
quirere τὸ τῷ si ambigebat τοῦ ὅπερ;*
quam turpiter autem se Cartesius in o-
mnibus illis textibus dederit, observa-
tum nobis est Stateræ p. 198. seqq. Quæ
ex Scaligerò, Platone, se ipso denique
adjicit Claubergius, à scopo aberrant,
neque enim agunt de significatione vo-
cum, *videtur & forte*, quæ hic quæruntur,
neque (licet vera suar) convenient Carte-
sio, qui *rationes suas* (ut eadem Epi-
stola ait) *pro certissimis & evidentiissi-
mis demonstrationibus*. audet proponere,
eas autem non è *verisimilibus*, ac *proba-
bilibus*, ut loquitur Claubergius, sed è
veris & necessariis procedere nemo est
qui ignoret.

Num. 18. Et hec, inquit, sine dubio
inuenire voluit Gallus Principiorum Carte-
sianorum interpres, quando articuli penulti-
matus quartæ postrema verba (his enim
ad

admissis, cætera omnia, saltem generaliora quæ de Mundo & terra scripsi, vix aliter quam à me explicata sunt, intelligi posse videntur) ita Gallicè reddit: en sorte que se seul point (assavoir que les cieux sont fluides) estant roconnu pour suffisamment demontré par tous les effets de la lumiere & la suite de toutes les autres choses que j'ay expliquées, je pense qu'on doit aussi reconnoistre que j'ay prouvé par démonstration Mathematique toutes les choses que j'ay esrites, au moins les plus générales, qui concernent la fabrique du ciel & de la terre & en façō que ie les ay esrites car j'ay eu soin de proposer comme douceuses toutes celles que j'ay pensé l'estre.

Resp. Quis tam validi est stomachus
qui hæc possit digerere? Nam verba
Cartesii: *His enim admissis, vertuntur*
(ut versionem tam nobilem latinitate dominem) Ita ut solo hoc punto, nempe cœlos
esse fluidos, admisso tanquam sufficien-
ter DEMONSTRAT Oper omnia
effecta luminis, & consecutione omnium
aliarum rerum quas explicavi, hæc vero
Cartesii: cætera omnia, saltem generalio-
ra quæ de Mundo & terra scripsi, VIX
aliter quam à me explicata sunt, intelligi
posse VIDENTUR. hoc pacto inter-
polantur: *Pure etiam admittendum esse,*
pro-

40. L I V I T A S
probasse me DEMONSTRATIONE
MATHEMATICA, omnia quæ scripsi,
saltem generaliora quæ concernunt fabrieam
cœli & terræ, & eo modo quo ea scripsi,
operam eum dedi, ut proponerem tanquam
dubia, omnia quæ talia esse arbitratus
sum. Non possum quin exclamem: O
falsarie, hoccine est vertere, an per-
vertere? quid enim te movit, ut ea
quæ Cartesius, admitti postulabat, ad
unicum dogma restringeres, nempe
cœlos esse fluidos, cujus ne minima qui-
dem mentio antecesserat? quid ut pro-
vix aliter intelligi posse videntur, suppo-
netes, Demonstratione Mathematica pro-
bavi! & totum hoc, operam enim dedi.
&c. de tuo adjiceres? Video quidem
Cartesium, non multo ante certitudi-
nem Mathematicarum demonstrationum
astruxisse, item illius cognitionis, quod
res materiales existant, & evidentium ra-
tiociniorum quæ de ipsis (rebus materia-
libus) fiunt in quorum (ratiociniorum) nu-
merum FORTASSIS, ait, etiam hæc no-
stra recipientur, sed tantum ab est ut con-
cludat, omnia quæ scripsit Mathematicè
se demonstrasse &c. ut immediate post,
suum VIDE TUR, concludat per NI-
HIL AFFIRMO.

No. 19, 20, 21, 22, 23. Agit Clauber-
gus.

DEFENS. CARTES. 42
gius de vocabulo *Putando*, Quod ex-Ca-
fepino, Perotto, Martinio docet interdū
certitudinem notare, advocato ad hoc
illius verbie etymo ex A. Gellio. licet au-
tem hic in Lentulum nominatim inveh-
tatur, cui sua relinquo defendenda, tamen,
quia & ego id verbi, quod Cartesio tam
familiare est, ad lubricum Philosophiae
eius retuli, pauca pro me respondebo.
ac primo quidem, neminem non plane
in lingua latina peregrinum ignorare
quam sublestae plerumque sint vocabu-
lorum originationes, etiam apud Varro-
nem Romanorum alias doctissimum. 2.
Non tam esse considerandum ad intel-
ligendos auctores, unde vox aliqua deri-
venit, quam ad quid significandum insur-
petur. Maxime in vocibus vulgaribus &
identidem recurrentibus, quales sunt
VIDERI & PUTARE.

3. Non modo hanc τοῦ PUFO signi-
ficationem primam ponere Martinium,
quod scilicet sit *affirmo*, *sed cum bæsi-
tione*, sed etiam postquam adjecit alte-
ram minus frequenter (quod innuit per
aliquando) haec subjungere: duco à
πορειᾳ, audio, eoguoscō, propri-
auditu & relatione, quum sentimus, non
firmiter *sed cum dubitatione*. Habet mihi
Claubergi derivationem prorsus di-
versam.

versam ab illa quam à Gellio sumfisti , & quæ è diametro contrarium sensum patrit . jam vide quid tibi profint testes tuī , quorum non est ἵστημα επείν . v. Marc . 14. 59. & quorum is qui à te præcipue commendatur (aīs enim Martinii hujus Lexico Philogico vix aliud visum esse eruditiss .) is inquam ipse qui tam largiter à te commendatur , tibi contrarius est .

Sed quod maxime nostrarum est partium , consideremus loca scripturæ quæ pro se citat . ea sunt Jo . 5. 39. ἐρδυάτε τὸν χραφαῖς , ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ὃν αὐτοῖς ζωλῶν αἰώνιον ἔχετε . 1. Cor . 7. 40. δοκεῖ ἃ καὶ γε τῷ μηδὲ θεῷ ἔχετε . Puto te (inquit) & Iudeorum judicium rectum ; & Apostoli persuasōem certam arbitrari .

Repl . Duo ista loca non sunt libi satis expensa . de priori Chrysostomus ait : ὅτι εἴπει ἔχετε , ἀλλὰ δοκεῖτε δοκεῖτε ὅτι εἰδεῖτε σὺναρπάνη τομέζα πίκρη γρυπαῖς , δοκεῖ τῆς αἰνεγγύνων περιστολῶντες ταῦθιστα αὐμόγυντις μὴ προσκόπους . & hæc est communis Theologorum nostrorum explicatio . Qui proinde Iudeorum hoc judicium rectum fuisse tibi non sunt concessuri . In posteriori , agnosco Apostoli persuasōem certam fuisse . eam autem per p̄cūnōm exēgit , quia sciebat & aliis cer-

certum esse. v. 2. Cor. 12. 12. unde operosè eam asserere aut probare supervacaneum ducebat. segus habet in Cartesio, qui ea per *forte & videtur* enunciat, quæ nec lectores ei concedunt, nec ipse pro certis habet. ut disertè interpres ejus à te adductus, fatetur, cum ait *eum proposuisse tanquam dubia, omnia que talia (i. dubia) esse arbitratus est*.

Jam, ea autem non sunt alia quam quæ per *fortasse*, per *videtur*, per *vix*, *persaltem*, per *puto & similia* enunciavit, ut lectores sciant, te operam lufisse, quum *lusoriam* Cartesii modestiam in hoc græcis peculiari idiotismo te putas deprehendisse, advocabo huc alia quædam, tum sacrorum, tum ecclesiasticorum & similium scriptorum loca; Matth. 3. 9. ait Joannes Baptista: μὴ δέξῃς λείψαντας τῶν, μηδέποτε ἔχοντα τὸν ἀνθρακάμ. quæro ex Claubergio, an *modestia*, hoc dictarit Judæis, an non potius *ex arrogancia?* sed μὴ δέξῃς λείψαντας τὸν ἀνθρακάμ. Marc. 10. 42. οἱ δικαιοῦστες ἄρχουσι. dic fodes, num principes ita vocentur *ex modestia*; fac ejus rei periculum, sereniss. inquam tuum Principem dic Principem *videri*, & an pio modesto subdito te habiturus sit experire.

I Cor. 1 I. 16. αὐτὸν δεκτὸν φιλόντερον εἴρας
scies

44 L E V I T A S
scire velim an modestie, & contentio-
sum esse. cap. 14. 17. εἴπει δέκατης
οὐαγὴ προμαλάχες. loquitur de vero Pro-
phetis & spiritualibus, addit enim ἐπι-
γνωσκέτω ἡ γένεσις ὑπὲν, ὅπερ εἰπεῖσθαι
λαμψά. mirum, ergo quomodo modestus
Paulinæ imputare possis quod dixerit
eos tales videri. simile est & Gal. 2. 9.
Ιάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δεκατητές
στόλῳ εἶναι. 3. Judæis Hellenistis, auctor
Adjectionum ad Danielem c. 13. 5. οἱ
ἰδίκετοι Κυβερνῶν τὸν λαὸν. I. χριστιανοὶ^{τε}
Scriptor opusculi τοῦτον αὐτοκράτορος λο-
γοτροφῆς τὸν δοκεῖσθαι διπλεῖται τὸν μετόποτον. I. Δάσκαλος
Τάναχος. Josephus, Antiq. I. 8. c. 7. de vi-
duæ filio loquens, ait eum in morbum
incidisse, οἷς καὶ τὸν Φυχὸν ἀφεῖναι, καὶ
δέξαι τεκρόν. δέξαι hic est, εἶναι, qui enim
emisit spiritum vere est mortuus. I. 14.
c. 10. Μάρκος ἀπόστολος ἐπιφανῆς αὐτοῦ
στύρεψεν τὸν δέξαιον οὐρανούντα. I. ιερί-
στάτες. prout & Gelenius vertit: Egre-
giam operam natus. de bello lib. 3. c. 16.
πρέσχει δεκάτης. I. πρέσχετος. I. 4. c. 1. &
6. c. 7. αὐτῷ δεκάτητο. I. δρόγεται. è scri-
ptoribus Christianis, Epiphanius, Hæ-
ref. 64. πρέσχει αὐτοῖς τοῖς ἰδεοχατέτωται, καὶ
δεκάται τὸν μοτηρι βίον αὐτέκεδαμ τοῦτο
φύσις καὶ τὰς ἡρεμίας ἀπακελεύσοται καὶ τὰς
ἀπομετρήσκεις ἀλογίας. Hæref. 69. κατα-

Ἐπειδὴ πάντοις ἐδέκεται πρεσβύτερος οὐαρά
οἱ ἄρρενες, καὶ γεγένεται πολλοῖς αὐτῷ συμπρεσβύτης
εἰς μελίποτα. Τοῦτο γένος δέ τοι θυτεῖται δικαῖος
εἶτα καὶ αὐτὸς δράχειπονοπότης. id est, ut
postea ait, οἱ δράχειπονοπότης μελίποτε οἱ
καὶ τῶν αὐγήποτων, ὁπότε καὶ εἴτε αὐλεξαίδης οὐδὲ
εἶτα. Ex hisce omnibus (& plura addu-
ci possent, ne tute hic putes invenisse
quod pueri in faba) si vel modestiae
σύφασιν, vel modum loquendi Latino
aut Gallico sermoni convenienter erue-
re possis, rem magnam præstiteris. Cer-
tus autem sum omnes qui cum iudicio
ea legerint nil aliud quam Græcanicam
elegantiam hic agnitos in quo πά-
κεν non aliunde nisi ob usum illius linguae
παρέλασαν.

Et hæc quidem ad ea quæ tam ver-
bose de vocabulis, *vidērī*, *puere*, *forse*
& similibus tibi placuit, perorare. quid
autem affers super eo quod Cartesius se
NIHIL AFFIRMARE ait? cuius di-
cti nomine, insimulabam eum, quod
magnifica pollicitus tandem *nihil* daret?
Ad hoc NIHIL nihil responderet Clau-
bergius, forse, quod in Calepino suo
aut Perotto non inveniret, *nihil affirmo*,
idem quandoque esse quod *omnia affirmo*. si cubi tamen mirificam hanc glos-
sam repererit, xogo eam nobis non in-
videat.

videat, ut hac quoque in parte labo-
ranti Cartesio subveniri possit.

C A P. IV.

De gradibus Methodi Cartesiana Clau-
bergii vitilitigatio. quacunque Dis-
sertatione Cartesii continentur, mo-
shodi quam in ea pollicetur nomine
intelligi dovent. Cartesius proficitur,
se in scholis omnes artes & linguas
dedicisse, nec bonas tantum doctrinæ,
sed & malas, curiosas, vanas,
falsas, omnes libros deis tractantos
nominatum magicos evolvisse. Au-
boc fieri potuerit? An bonum sic?
An conducat juveniutimale ficas ar-
ces callere? An eas sciverint & exer-
cuerint senatores Synedrii Iudaici?
An omnina falsa & mala sint cognos-
enda, ut en possimus fugere? An
libri magici utiliter legi possint, mode-
rum non fiat nimis frequenter? pericu-
la super hac re Claubergii opinio-
es refutata, Cartesii contradictio.

K

Vir bonus & Deo similis vocatur à Claubergio: literarum studia ad nihil aliud ei profuerunt, quam ad degendam suam ignorantiam.

INcipit (verba Claubergii sunt c. iv. N. I.) Cartesius quam in hoc libro promiserat vitæ sue descriptionem à prima ætate initium faciendo p. 3. §. in eunte ætate &c. & bine ad finem usque sectionis prime nondum exponit in et hominum suam (quam post medium sectionis secundæ quatuor præceptis demum exhibet) sed occasiones & cogitationes varias recenset, quibus paulatim ad methodum perductus fuit, cujusmodi sunt agitatio propriæ ignorantiae, judicium de usu & valore scientiarum quas dicerat, peregrinatio &c.

2. Hic primo Reviane Considerationis caput secundum perstringendum est, cuius inscriptio ita habet: primus Methodi gradus: Cartesius omnia quæ in scholis docentur didicit &c. Resp. Falsum hoc esse jam monuimus, nondum enim hic agitur de Methodo. Rectius Revio sapuit qui in secundo Platonis Dialogo plurima discere Philosophiam esse putavit, quamvis nec illud satis rectè.

Resp

Resp. Cartesius tractatum de quo agimus inscripsit, *Dissertationem de Methodo recte regende rationis, & veritatis in scientiis investigande.* Habet ea Dissertatione paginas Septuaginta, e quibus sexaginta novem de Methodo nihil agere arbitratur Claubergius, sed unicam, eamque non totam, quia quatuor illa, quibus Methodum exhibere ait, præcepta contineantur. Evidem mirari desino, si Plautus è Comœdiis suis hanc quidem *Trinummimma*, illam *Truchlentum*, aliam *Rudentem* appellari, ab una & altera voce quæ in iis forte occurrit, cum video Methodi artificem Cartesium Claubergio usque adeo haberi ~~methodum~~, ut libro sua à minima eius parte nomen imponeret. ac reliquum in rebus alienis consumeret. Verum haud ita est, & in iuriam facit præceptoris suo Claubergius, quod ut liqueat, restota nonnihil euucleanda est. Methodum cum nominat Cartesius, non intelligit illam quæ veritates *inventas* disponit, ut Ramus, sed quæ in iis *inveniendis* occupatur, ut patet in ipso titulo. Atque ita eam vocem usurpant qui *Methodum* distinguunt ab *ordine*. ut Zabarell. de Methodis l. 3. c. 1. 2. Est autem vel à rebus *sejuncta*, vel in usu posita. ut idem l. 1. c. 2. qua-

rūm

DEFENS. CARTIUS. 49
rum illa ad hanc refertur, est enim habi-
tus *logicus*, qui omnibus disciplinis instru-
menta id est *methodos* (ita loquitur c. i.)
præbet, quibus ad rerum notitiam a-
dipiscendam juvemur. Diffunditque se
ad singula scientiarum problemata, l. 3. c. 1, 2.
in quo qua ratione se gerat explicat i-
dem auctor de Nat. Log. l. 2. c. 10. ita
ferè differens: à summa ignorantia ad
summam scientiam, id est, ab extremo
ad extremum non possumus pervenire
sine mediis: Hinc Logicus. 1. Falsas o-
piniones & argumenta removet. 2. pro-
babilibus & facilioribus opinioneat
quandam veri in generat. 3. demum de-
monstrationem adhibet, quā certā
scientiā potiamur. Hæc omnia tentavit
Cartefius, nam 1. regulas quasdam five-
axiomata se invenisse afferit, quibus con-
stet Methodus, deinde regulas illas ad-
usum in variis Scientiis & distinctis eorum
problematis applicat. 3. Eisdem pene
hac in parte gradibus procedit, quos de-
signavit Zabarella. 4. Denique hæc ge-
mnia Methodi titulo comprehendit, ita
ut ad eam pertineat quæcunque in hoc
libro narrantur: id quod ejus verbis
evincam: 1. Pag. 2. circa finem: In
hoc, inquit, libello declarare institui qua-
les VIAS in querendâ veritate sequuntur

C

sim

sim, & vitam omnem meam sanguinem in tabellâ delineare delineatio ergo hæc vita ipsius vias quibus veritas quæratur ostendit. 2. ibidem: Ne quis igitur, ait, puto te me hic tradere aliquam Methodum, quam uniusquisque sequi dobeat ad recte res gendam rationem; illam enim tantum quam ipse me sequitur sum exponere decrevi. Negat se tradere Methodum quam omnes sequi debeant: At à quatuor illis regulis sequendis neminem absterret, non ergo regulis illis præcisè continetur ejus methodus. 3. ibidem, Cum autem hic NIHIL ALIUD prominetur quam histrio, scilicet, si malitia, fabule narrationem. &c. Atqui proinvisit METHODUM regende rationis &c. quæ proinde NIL ALIUD est quam illa sive Historia sive fabula. 4. p. 9. Hunc se certè filium à peregrinationibus percepisse proficitur, ut sensim mulier se erroribus liberaret, mentemque VENUS rationibus agnoscendis aptiorem redderet. & illæ ergo peregrinationes pertinebant ad Methodum inventiæ veritatis. 5. p. 12. Quod ad eis, inquit, opiniones attinet, quas ego ipse in eum usque diem fueram amplexus, nihil melius facere me posse arbitrabar, quam si omnes simul & semel è mente mea deterem, ut deinde vel alias meliores, vel certè easdem.

dem, sed postquam maturæ rationis examen
subiissent, admitterem: credebamque hoc
pacto longè melius me ad vitam regendam
posse informari, quam si veteris ædificii fun-
damenta retinerem, iisque tantum principiis
inniterer, quibus olim invenilis ætas mea
nullo unquam adhibito examine an VERI-
TATI congruerent, credulitatem suam
addixerat. Ergo omnium opinionum de-
letio pertinet ad Methodum investigan-
dæ veritatis. 6. p. 13. Et quam vis, in-
quit, quia meum opus mihi ipsi satis placet.
ejus exemplar hic vobis proponam, non ideo
cuiquam auctor esse velim, ut simile quid
aggrediatur. (& paulo post) Nam vel hoc
unum, ut opiniones omnes quibus olim fui-
mus imbuti deponamus, non unicunque est
tentandum. Quod antea de sua Methodo
dixerat, id nunc de suo opere. ad hoc au-
tem nominatim refert opinionum omnium
depositionem. Est ergo illa pars Metho-
di Cartesianæ. 7. p. 16. Sic pro immen-
sa ista multitudine præceptorum, quibus
LOGICA referta est, sequentia quatuor
mihi suffictura esse arbitratus sum. Non
continent ergo quatuor illa universam
Methodum veri inveniendi, sed tantum
quicquid (ut ante dixerat) boni esset IN
LOGICA, & omnibus ejus incommodis
carceret. à quibus transit ad Methodum

52. L E V I T A S
qua usus est in Analysis Geometrica &
Algebra, in scientia Morali, in qua &
ipsa tres sibi prescribit regulas vimium
quam differentes à quatuor illis primis
in Metaphysicis, in Physicis, non erga
quatuor illæ regulæ Logicæ continentur.
omnem illam Methodum, quam in fron-
te libri pollicebatur. Unde ego, qui &
Methodum ejus ut præceptis quibusdam
contineatur, & segundis VIAS (z. me-
thodos.) ad illam methodum ducentes, &
methodos particulares fluentes, ex illa
generali, aut etiam aliunde emendica-
tas examinare institui, non immerito
methodum, Cartesii pro rato Tractatus
quo de ea se acturum profiterur subje-
cto accipi.

Num. 3. Deinde, inquit, Cartesum
omnes artes & linguas didicisse, omnes li-
bros evoluuisse, falsi conatur convincere, cum
a temporis in Academa exacti brevitate,
tum ex ipsius Cartesii testimonio, logendis
Philosophorum libris se nunquam multum
temporis impendisse, sererum fore si omni-
narum esse profitentis, cum demique ex eo
quod in Chilæa, Arabica &c. linguis spe-
cimen exhiberen queat. p. 10, 11, 12.

4. Resp. 1. Cartesius non afferit se per-
didicisse omnia, vixum se ita ut cuncte cir-
cumfuerit. p. 4. 2. & magis omnibus
scien-

scientiis simpliciter se tintum ait, sed iis quibus alii in eadem schola imbuebantur. 3. nec omnes simpliciter libros legisse, sed quotquot in manus inciderunt. Vnde patet 4. voculam OMNE, quam urget Revius, non collective, sed distributive pro libris & scientiis cuiuscunque generis accipendam esse. 5. quantum ad linguas, probare tenetur Revius, iis non ut cur que tintum fuisse Cartesium adolescentem, quæ in schola quam frequentabat, docebantur. Hæc Claubergius. quæ qualia sint ut norit lector, replicabo breviter quæ in Consideratione de Cartesio excerpseram. Ab ineunte, inquietbam, ætate se ad literarum studia animum adcessisse dicit. & in una ex celeberrimis totius Europæ scholis OMNIA DIDICISSE (ita est in Gallico) quibus alii ibidem imbuebantur. Nec contentum scientiis, quæ docebantur, OMNES (& hoc in Gallica est) libros curiosiora & à vulgo remotiora tractantes, quotquot in manus ipsius incidere potuerint, evoluissent. Meth. p. 3. 4.

Inter ea quæ in scholis didicerat refert linguas, fabulas, historias, OMNIUM (ita est in Gallico) bonorum librorum lectionem, eloquentiam, poesin, matthesin, ethicam, theologiam, & bilo- sophiam, jurisprudentiam, medicinam,

& scientiarum reliquias, pag. 4. 5.

Curiosis scientiarum annumerat M A -
L A S doctrinas (ut est in Gallico) vel ,
maxime V A N A S & F A L S A S (ut
est in latino) qualia sunt promissa Alchymistarum , predictiones astrologorum , im-
posturæ Magorum . p: 8.

Hujus narrationis inmanem falsitatem colligebam & ex brevitate temporis à Cartesio in Academia exacti , quod triennium excedere non posse , subducto ex ipsius Cartesii scriptis calculo demonstrabam . contra eum nihil Claubergius infert , atque ita tacitus ejus veritatem confitetur . 2. Ex ipsius Cartesii confessione , qua se in legendis Philosophorum libris nungam valde mutum temporis impendisse ait . Med . p . 271 . p . 475 . idem sere de studiis suis Theologicis proficitur . Ep . ad Voet : p . 268 . se rerum forensium ignorare esse . Ep . ad Dinetum p . 182 . Taurellum & Gorlacum (auctores in vulgus notissimos) fibi ignoscesse &c . Ne hoc quidem negare audet Claubergius , cum ipsius Cartesii verbis testata sint . 3. Quoad linguas , petebam ab eo specimen exhiberi in Graeca , Hebræa , Chaldaea , Syriaca , Arabica . Neque hoc de Cartesio suo præstare audet Claubergius . Ne tamen nihil

nihil dicat. ait 1. Cartesium non assertere se perdicisse omnia, verum se iis utciusque tinctum fuisse. Resp. Neque ego PER-DISCENDI verbo usus sum, sed DIS-CENDI. idque esse ipsius Cartesii dicitis ostendit, illud utcumque tinctum, cui vocabulo Gallico respondeat: e docere volo. 2. Nec quidem omnibus scientiis simpliciter tinctum dicere, sed iis quibus alio in eadem scbola imbuebantur.

Resp. Neque ego usus sum, voce SIMPLICITER, quamquam qui enumeratis quotquot potuit facultatis ac artibus, procumulo adjicit: ex scientiarum reliqua, nullam exclude se merito sit dicendus. Deinde falsum est quod ait, nam profitur Cartesius se scientiis quae docebantur non contentum, etiam alias adiecisse.

3. Nec omnes simpliciter libros legit, sed quotquos in manus inciderunt.

Rep. Neque hic adverbio SIMPLICITER sum usus. nec Cartesius hoc refert ad omnes quos legit libros, sed ad curiosiora & à vulgo remotiora eratantes, qui solent inventu rariores esse. petro, si omnes libros qui in manus ejus incidere POTUSSENT evolverit, quod Claubergius vult, omnes

mnes qui vel in Bibliopolys vel in Bibliothecis illius Academie asservabantur evolvit, quod quis credat cui sacramum sinciput est? 4. *Vocabulam OMNE non collective sed distributive sumendam esse, pro libris ac scientiis cuiuscunque generis.*

Resp. Siccine Claubergi, in populari hoc scripto, nulla ita nota vox est quæ in populari significato, sumatur, sed omnes in sensu minus frequensi? qui autem tibi constat? OMNE hic distributivè accipi? num Cartesius tibi hoc dixit? non puto. quam ergo rationem habes? nam illud, *quotquot in manus meas &c.* cur collectivum non sit, nemo, ut opinor, capit. An quod hæc distinctio tibi commoda visa est, ad Cartesium ab ingenti mendacio cuius eum reum egi, liberandum? ita censeo: verum nihil agis, etiamfi totum hoc detur, siquidem illa quæ commoras scientiarum & librorum genera nobis ipse ita distribuit Cartesius, ut tam falsum sit eum evolvere ac discere potuisse genera singulorum, ut loquuntur, quam singula generum. Nili forte per evolvere intelligat libros aperire si de eorum lora dissolvere. sed quid tum exit discere? neque enim, scientiae &c fa-

facultates discuntur ad primum libri aperturam. 5. Probare meteneri. Cartesium adolescentem iis linguis non ut cunque tinctum fuisse quæ in schola quam frequentabat docebantur.

Kesp. In schola illa una ex celeberrimis totius Europæ (ut ipse ait) peritia linguarum quæ ad veterum scripta intelligenda requiruntur (quales haud dubie sunt Græca, Hebræa, & reliquæ orientales) acquirebatur. etrum studio satis temporis se ibidem impendisse adjicit. opibam ejus vel peritiæ vel studii specimen aliquod exhiberi, verum nihil obtinuit, nunc redicule postulat à me Claubergius, ut probem negativam. quæ tamen ex illâ quam observavi temporis brevitate, & tot facultatum cum eruditis linguis coniunctione deprehendi facile potest:

Addebam: Bonum esse ait (ita est in Gallico, nam in Latino hæc non nihil interpolata sunt) omnes scientias examinasse, etiam maxime superstitiones & falsas, ut justum earum valorem possimus cognoscere, & cadere ne ab eis fallamur. Method. Gall. p. 8. Iat. 5. Ubi observabam. 1. Opponere eum se suis Papistis, qui ne s.

58 E V I T A S
scripturam quidem omnibus legen-
dam permittunt, nedum libros quos
ipsi profalsis habent. Hoc tacitus præ-
terit Claubergus. itaque silentio suo
verum esse fatetur. Deinde (inquiet-
bam) rem impossibilem præscribit;
eam qui omnes scientias, & omnes de iis
libros *examinaturus* est, non solum obi-
ter (quod in seqq. videtur velle) sed ac-
curatè eas cognoscere debet, ut ritè de
iis judicare possit. ad hoc autem tota
hominis vita non sufficit. Ad hæc Clau-
bergius I. Cartesius (inquit) *id fibi ado-*
lescenti bonum judicavit, non præscripsit
alii.

Resp. Non retractat Cartesius se-
nix juvenile suum super hoc judici-
um, sed rationibus confirmat p. 4, 5,
6, 7. Nec se pœnitudine illius du-
ctum, literis valedixisse profitetur,
sed quia *jam SATIS ex omnibus, et*
tiam maxime VANIS & FALSI
degastasse se judicabat, p. 8. Aliis idem
non *præscripsit*. pro imperio (quod
in neminem habebat) sed *commenda-*
vit tamē, cum id *bonum esse dice-*
ret, & eas adjungeret rationes quæ
non illi peculiares, sed omnibus com-
unes sunt. pergit Claubergius: *Dicit*
(Cartesius) sagis esse aliquam ius scientiis
ope-

DEFENS. CARTES. 59
operae dedit, easque degustasse. p.
5. 8. eum in finem, saltem ut possimus
quid valeat judicare, & non facile ab
ulla fallamur. Eiusmodi finis privato
homini sufficit, nec aliam sibi Cartesius
proposuit, cuius affrondi gratia ut
ulli mali libri accurate cognoscantur,
minime est necesse. ita enim Cart. P. I.
34. non autem requiritur (saltem ad
quomodounque iudicandum) inte-
gra & omnimoda rei perceptio, mul-
tis enim possumus assentiri, que non
nisi per obscurè & confusè cognoscimus.
3. Quid autem de lectione librorum ma-
trum aliis permittat, imprimis si qui in
publico officio sint constituti, ex ejus ad
Voet. epistola cernere licet, ubi initio quar-
tæ partis ita scribit: non etiam edico Theo-
logis aliis vo nungquam utile esse multos li-
bros videre, cum scilicet eorum officium est
illos refutare vel mendicare.

Relp. 1. Locus è Cartesii Principiis
nihil ad rem facit. ibi enim de qualicun-
que iudicio, ad quam obscura & confusa
cognitio sufficiat, hic vero de examine,
per quod justus scientiarum valor cog-
noscatur agit. 2. Ad rem ipsam quod
attinet, video hic distinctionem inter
homines privatos, & in publico officio
constitutos ad illos referit Cartesium, ad
hes,

hos, *Theologos & librorum censores.* unde sequitur, eum cum his permittat malos libros *nonnunquam videre*, id aliis inhibere, ac proinde sibi ipsi quoque, quod quomodo conveniat cum eo quod fecisse dicit, & recte factum annumat, ipse viderit. 3. An sufficerit omnium scientiarum (sive publico, sive privato perinde enim est) censori Cartelio, aliquam iis operam dedisse, easque degustasse, ad hoc ut de iis posset judicare & eatenus ut earum studium tandem penitus abjiciat, an accurata cognitio ad rem tantam. minime (quod Claubergius vult) fuerit necessaria, judicent homines non prorsus dementes. Ego talem judicem referendum purem inter eos qui *virtuperrant quod ignorant*; 2. Pet. 2. 12. Ut qui non intellecta causa ad decisionem proficiant de quibus Galli dicere solent, stulti judicis brevem esse solere sententiam.

4. Quaecunque hic assert Claubergius nihil ed rem faciunt: neque enim hic agimus de publicis aut privatis personis, sed de *studiosa juventute*, de qua fuit Cartesius, cum non bonos tantum sed malos libros sibi legendos putaret idque senex **BONUM** factum pronunciat. An illi inquam, aetati utile sit, simulacrum. *Pædagogeum* excludit, non solum bo-

DEFENS. CARTES. &
bonos, sed & M A L O S , ac nomina-
tum MAGICOS libros legere & degu-
stare, quo melius sibi ad hominum dia-
bolicorum fraudibus caveant. si ita sen-
tis Claubergi, longè longeque à te dis-
sentio, vel propter illud quod è Carte-
sio modo, afferebas. quod multis possū-
mus ASSENTIRI, quæ non nisi perob-
scure & confusè cognoscimus. Unde libro-
rum ejusmodi cognitio licet obscura &
confusa facilius incautam adolescentiam
in ASSENSUM rapiet, quam ut illa
ad incorruptum de iis JUDICIUM fe-
rendum conducat. abit ut tam perni-
ciosi consiliū vel auctores vel fautores
unquam fiamus.

Adjicit his duo Claubergius; prius ex
Verulamii l. 2. de Augm. scient. c. 2. ubi
à speculatione & consideratione artium ma-
leficarum, si strenue excutiantur, nota-
tiam haud inutilcm nos consequturos ait;
non solum ad delicta in hoc genere reorum
rite dijudicanda, sed etiam ad naturæ se-
creta ulterius rinanda. 2. Referrem, in-
quit, etiam quod Iudei tradunt de Senatus
Sanhedrim, Senatores illos Magiam ap-
primè calluisse, ut præstigiatores facilius
convincerent, nisi illam opinionem jam re-
jectam viderem à P. Cuncio, d. rep. Heb.
et 12. l. 1.

Respi-

Resp. Neutrum horum ad rem de qua disceptatur pertinet, non prius, quia agit de iis qui artes curiosas strenue exercere possunt, quorum est delicta in hoc rerum genere rite dijudicare. Item naturae secreta ULTERIVS rimari: qui proinde Scientia cai:sarum naturalium jam imbuti, distinguere possunt, quo usq[ue] effectus superstitioni attributi ex iisdem participent. ut paulo ante dixerat Verulamius, nihil horum convenit teneræ adolescencie, nec proinde, simulac ea manum ferulæ subduxit, arribus magicis addiscendis imbui vel tingi debet. Imo ne in iudicibus quidem illis; aut etiam Physiologis id requiritur, q[ui]orum illi ex legibus divinis & humanis, item testimoniis ac reorum confessionibus, h[ab]e[re] ex narrationum superstitionarum (ut loquitur Verulamius) ad naturalis scientie canones applicacione, quid secundum, quid præter naturam sit quantum satis est judicare possint. Posteriorus horribile est nisi enim Cunæus rejectasset ea quæ de Senatu Sanhedrin tradunt Judæi, id quoque (ad defendendum hac in parte Cartesium) articulasset Claubergius. quid autem hac de re Judæi? Senatores illos Magistris non solum / quod citat Claubergius (apprimè calluisse censem, sed)

sed & exercuisse. Nam cum haberetur quæstio in caput mulieris de adulterio (verba Cunæi sunt) cum testimonia non adfissent, surrexit sacerdotum unus, qui pars senatus esset. Is collegarum jussu diram execrationem obtestationemque composuit in eam, ac mox potionem ei porrexit, que nocentem rumperet è vestigio, insonti autem prodeisset ad valetudinem. Iudei magistri id poculum Sotha appellant. Quia autem vis ejus occultior in lege horrendi carminis latet, creditum ab illis est (nota) senatores hos cunctos fuisse magiae peritos, eamque artem tanti esse, uti qui nescirent eam, recepti in summum illum ordinem non sint. Videt lector artis hujus non tantum notitiam aliquam in his fuisse (si credimus afinino, ut recte Cunæus appellat, Judæorum stupori) sed & praxin, eamque artem tanti factam, ut sine ea nemo ad dignitatis illius culmen aspirare possit. quæ si Methodo Cartesianæ conveniunt, non modo, magiae cognitione adolescentes tingidebent, eatenus, ut ejus fraudes cavere, verum etiā m, ut eam ipsi exerceire possint. Neque hic tibi prodest exceptio illa, nisi Cunæus id rejecisset, cum illius vel approbatio vel rejectio nihil mutet in re, unde, si Cunæus nihil hac de re scriptum reliquisset.

quo in casu tu opinionem illam argumenti vice attulisses) nihilominus ea fuisse, non stupida modo & asinina, ut illum loquentem audivimus, verum etiam impia & blasphema, ut quæ divinum miraculum ascribat arti magicæ, & consequenter operationi diaboli. confer Matth. 12. 24. esset etiam impudens, & suramæ improbitatis, ut quæ ipsum judicem velit illo crimen teneri quod in aliis tam severè jubetur ulcisci. v. Deut. 18. 10, 11, 12.

Num. 8. Pergit (inquit) Revius p. 12. rem suæ methodo ex irialem commiscitur, qui enim usque ad vitæ suæ periodum examinandis omnibus scientiis & libris occupatur, ei nihil temporis supererit ad cognoscendam methodum Cartesianam. ad hoc respondet: Iterum me supponere quod probare nequeam, & ad quid supra responsum, aliquid hic praescribi Cartesii discipulis, omnes omnino libros legendos, methodum hic eradi Cartesianam. Tantum vero (inquit) abest, ut Cartesius fictitiam Revii methodum suorum scriptorum lectoribus commendet, at plane contrariam viam ingrediendam iu esse ostendat Princip. prefat. Gallicæ, his (ne omnia reperam verbis: Unde concludendum est (NB.) eos qui quam minimum,

sum didicerum illorum omnium quæ hactenus nomine Philosophiæ insigniri solent, ad veram percipiendam quam maximè esse idoneos. *Es aliquanto post: dicere* potuisse eos qui opinionibus meis sunt imbuti, multo minori cum negotio aliorum scripta intelligere, eorumq; verum pretium æstimare, quam qui imbuti illis non sunt: prorsus contra, ut supra dixi quam accidit illis, qui ab antiqua Philosophia initium fecerunt, eos videlicet quo plus in ea desudarunt tanto solere ad veram percipiendam ineptiores esse.

Resp. 1. Quid probaveri, quid non penes lectorem esto judicium. 2. Egregium vero Claubergii argumentum: Cartesius Gallica Principiorum præfatione, edita Anno ----- illa inseruit quæ hic referuntur, ergo falsum est eum contraria docuisse in Methodo sua edita Anno 1637. Quid? ergo potius somniare quid Cartesius tanto post tempore erat scripturus? & annon quæ scripta ab eo sunt postquam opiniones suas oppugnatas sensit, scatent tergiversationibus? hoc alibi nobis ostensum. Unde à posterioribus ejus scriptis ad priora non nisi fallax argumentum cudi potest. 3. Praeclarum hic nobis methodeum exhibet Claubergius, qui discipulos suos

suos contrariam viam ingredi vult, ab ea quam ipse ingressus est, & per quam ad tam portentosam sapientiam per venit. 4. Interim credo serio hæc ab eo dici, nempe malle se ejusmodi discipulos qui antiquæ Philosophiæ prorsus ignari sunt, quam qui eam didicerunt, ab illis enim cœcam obedientiam sperat, ab his nil nisi examen suorum dogmatum exspectandum sibi videt. Ut ergo prudenter faciebat pictor ille qui cum male pinxit gallos gallinaceos, omnes vivos ac veros gallos pergula sua abigebat, ne inter illos & suas imagines ingens dissimilitudo cuivis appareret, ita hic agit Cartesius. Veram Philosophiam juventuti, quantum potest, & manibus excutit, ut sua deliria rudibus ingenii, & omnium bonarum rerum ignarus, eo facilius instillet. 5. Juxta hoc Cartesii vorum consultum erit nequid juventuti in ludis literariis deinceps proponatur quod antiquam Philosophiam sapiat, nominarem interdicendum ei erit præceptis logicis, imo nec rhetoriciam, nec linguam græcam iis permittendam sed Latini & Gallici idiomatis qualemcumque usum eis conferem acquirendum, hisce enim duabus linguis libri Cartesiani conscripti sunt, nec quicquam aliud ad.

DEFENS. CARTESS. 67
ad illos cognoscendos requiritur. An
gymnasium Fentoburgense hanc ag-
gressum sit reformationem expecta-
bimus: pergit.

N. 9. Amplius ait Revius: in sacras
literas incurrit, atque ideo Theologis
hac in parte sequentibus non est. etenim
ex verbis verbi sapientium scientiam
quærendant. docent non ex lectione o-
mnium sine discrimine librorum. ad hæc
Claubergius I. Sacrae, inquit, literæ ja-
bent ut cœreamus à pseudo prophetis, &
ut possimus cœvere, ex fructibus eos cogno-
scamus, omnia probemus, quod bonum
est retineamus, cœreamus ne quis nos sedu-
cat per falsam Philosophiam &c. Ergo non
prohibens ut cognoscamus falsa & mala,
cœamus, saltem ut possimus fugere. Nihil e-
st vitare aut fugere potest voluntas, quod
non aliquo modo apprehendas intellectus.
Acquis hoc unicum vult Cartesius.

Resp. I. Hæc è diametro pugnant
cum iis quæ modò dixit, nam si cogno-
scenda sunt falsa & mala, ut ea possimus
fugere, cur avertit veræ (1. suæ, ut ar-
bitratur) Philosophia studiosos, à co-
gnitione Philosophia antiquæ, certè ea
(ipso fatente) caveri non potest. nisi
cognoscatur. 2. Loca scripturaræ quæ
adducit, nihil eum juvant, nisi existi-
(March.

Matth. 7. 15.) Christum discipulos suos monere, ut pseudopropheta sum scri-
ta quoquo ad manus eorum pervenire possunt evolvant. atque id ipsum Paulum fieri velle (Col. 2. 8.) circa omne fal-
serum Philosophorum libros, quod quam ridiculunt sit nemo non videt. idem A-
postolus, 1. Thess. 5. 21. de examina-
dis omnibus que in ecclesia Dei proponun-
tur agit, non autem jubet, eos qui fal-
sa proponant undique conquiri, ut sit
quod ecclesia rimetur & examinet. Ni-
bil posse vitare voluntatem, quod non aliquo modo apprehendat intellectus,
facile damus, sed ad hoc requiri om-
nium malorum librorum qui ad manus
nostras pervenire possint lectionem,
prorsus abnuimus. Sufficit ut sciamus
quid magistri hic, illic, hac, illa oc-
casione doceant, idque ad atmussim
verbi divini exigamus. Fodæ & nefar-
iæ libidines sunt vitandæ, ideone putat
bonus omnes qui de eis conscripti sunt
MALOS libros teneræ juventuti evol-
vendos? absit, absit. cognitio vocum
quibus ea designantur, & legum divi-
narum quibus condemnantur ad eam
notitiam satis superque est. idem sta-
tuendum de diabolica magia. 2. ait
Claubergius, nibil hic proponere. Carbo-
suum

Sciens quod Theologis sequendum dicas.

Resp. At ego ajo, multa eum proposuere quæ Theologis non sunt sequenda, id eoque Methodum ejus non introducendam in ejusmodi vel Academias, vel gymnasia, vel collegia, ubi per Philosophiam Theologi futuri ad divinam illam facultatem præparandi sunt. An vero nihil ad Theologos sua pertinere velit Cartesius, vel ex eo colligere est, quod in iis seorsam Dei & religionis agere proficitur Dedic. Meditat quodque ea textibus & S. scriptura detortis conatur stabilire, in quo ei Claubergius quaque, ut jamjam vidimus, operam suam sedulo accommodat. Epist. ad Dinetum p. 173. ait nullam meliorem rationem esse hereses &c. minuendi, quam si sua recipiantur. Quæ antem talia sunt, ea Theologis sequi d' esse non potest negari. Addit Claubergius. Nec uspiam assert, ex cuiuscunque farma libris sapientiam esse querendam, sed plane contrarium. Sc adduit locum ex epist. ad Voetium. Resp. Omnis generis libros eum sibi evolvendos judicasse, ipse fas fuisse, nec solum bonos, sed etiam malos illos fuisse, disertis verbis ipse exprimit, nec judicii illius ipsum pœnitere, sed rationibus potius id mutare supra videtur.

dimus , quibus & tu tuas addidisti , si
Voetium exagieans contrarium asseruit,
ipse quod ædificavit diruit , nobisque
manus auxiliatrices porrigit ad methodo-
dum suam tanto facilius evertendam.

Addebam locum Eccles. 12. 14. Pon-
tius ex istis , fili mi , admonitus esto : fa-
ciendi libros multos nullus est finis , Et le-
ctio multorum fatigatio est carni. item ,
scripturam nolle libros malos & curiosos ;
quales sunt Magorum , per volitari , sed
aboleri potius , ut factum Ephesi Act. 3
19. 19. ubi Multi ex eis qui CURIOSA
exercuerant , comportatos libros ex usserunt
in omnium conspectu . quorum suppeditatis
pretiis repererunt denariorum quinquaginta
millia . Ad hæc Claubergius obmu-
tescit . & merito , cum nec Catteianis
nec suis rationibus ea satis congruere
videre posset . Si Catteius tunc vixisset .
quovis pretio libros illos redemisset , ut
tanto plures mali libri AD MANUS
suas PERVENIRE &c à se se E-
VOLVI possent . Claubergius , non
nullos saltē flaminis eripuissest , ut ex
iis juventus Ephesina cognosceret falsa &
mala , etenim saltē ut posset ea fringere ,
neve vitare aut fugere velle videtur que
nullomodo apprehendisset intellectus . Ali-
ger & melius Juris Antistites , quibus tu
supra

supra testimonium denunciabas. Paulus lib. 5. sentent & 23. ad Legem Corneliam de sicariis & beneficiis §. 12. *Liberos, inquit, magice artis apud se neminem habere licet; Et si penes quoscunque roperi sint, bonis aderitis, ambustisque his publicè, in insulam deportantur; humiliores capite puniuntur.* Vlpianus L. Ceteræ. §. 1. verl. Tancundem π. familiæ circiscunde: Tancundem, ait, debet facere ἐγινlibris improbae lectionis, Magicis forte, vel his similibus. Hæc enim omnia protinus corrumpenda sunt. v. & Augustinum post tractatum in Psalmum Lxx.

N. 10. Tandem Rcvius jam iracundior p. 13. (de Cartesio ait) Sibi ipsi os batuit, nam Ep. ad Voet. p. 47. & seq. maiorum librorum titulis frequentem lectioñem, non minus quam malorum hominum consortium, noxia esse ait. inter eos recenset libros improbos, nungaces, contentiosos, Athæorum, Libertinorum, Cabalistarum, Magorum aliorumve impostorum, quos contagiosos esse recte asserit, & adversario suo acerbe exprobrat, quod eos videri velit legisse. qua fronte? cum hæc sit prima pars Methodi, ab ipso inventæ, aliis, ut vidimus, commendatæ? & quid hoc est aliud, quam studioſe juventuti compo-

72 L E V I T A S
commendare malorum hominum (ne dicam diabolorum) consortium, eo prætextu ut tanto postea inelius sibi ab ipsorum dolis cavere possint? contra Psal.
I. I. i Cor. 15. 33.

Ad hæc Claubergius I. ait: si contradicit sibi Cartesius, bene babet, ea amplectamur quæ vir, que Philosophus, que absolute & generatim est elocutus, relinquamus autem ipsi que adolescens, nondum Philosophus, respectu sui ipsius dixit aut cogitavit. Resp. Hæc jam refutata sunt, nam quæ adolescens cogitavit &c. ea jam vir, jam senio propior vulgavit, lassavit, rationibus munivit. idque non tantum ante hanc missam ad Voerium Epistolam, quo tempore eum mutasse sententiam quis suspicari posset, sed & post eam, nam edita est Epistola Anno CICICVXLI.

Methodi autem versio Latina, approbata à Cartesio, anno seq. unde apparet eum & juvenem, & virum, & senum in eodem luto hæsisse,

2. Non sibi os basuit (inquit), nam si in illa epistola nimis frequentem malorum librorum lectionem improbas, non ideo omnem damnat, non talem de qua in hac dissertatione & alibi loqui eum ostendimus. Quamvis enim malorum hominum conservem

Quum noxium sit (& similis ratio est nimis frequentis malorum librorum lectionis), utile tamen est ita eos nosse , ut a bonis distinguantur. Hinc Plato in Minoe : diligenter cavere decet , quoties virum aliquem laudaturus aut vituperaturus esse aberres. Atque hujus gratia imprimis curandum est , ut bonos ac malos homines dignoscamus. Deus quippe minimum indignatur , quoties quisquam illius similem improbat , aut probat dissimilem. Dei vero similis est vir bonus. Quod utile Platonis monitum in gratiam Revii ac Lentuli , ad vituperandum bonus viros adeo proclivium , adieere debui.

Kesp. I. Hic retrahit Claubergius id quod modò videbatur velle largiri , nempe amplectenda quæ jam vir &c. scriptit Cartesius , quæ autem adolescentis &c. ipsi relinquenda. Hic inquam expressè negat , eum jam virum damnare malorum librorum lectionem de qua in Dissertatione locutus fuerat. Itaque manet mea observatio , nempe Cartesium ab adolescentia ad senium usque idem de hac re sensisse , & Claubergium dum judicium ejus virile amplectitur , eadem opera amplecti & juvenile. 2. Non solum reprehendit Cartesius in Epistola illa malorum librorum lectionem

nimiris frequentem, sed, ut addidi, adversarium suum acerbe exagitet, quod eos videri velit perlegisse. cum tamen ipse eos videri velit evolvisse. quod quid ab altero illo differat, non nisi ridicula sequi vocatione puto te explicare posse. 3. Nec ego tantum dixi eos qui malorum librorum lectionem commendant, ex ratione ipsius Cartesii perinde facere ac si commendarent consortium *malorum hominum*, sed & *diabolorum*. id quod è lectione librorum *magicorum*, id est *diabolicorum*, si collationis illius vestigiis insistamus, satis clarum est sequi. 4. Si puret Claubergius libros Magicos utiliter à studiosa juventute legi posse, modo id non fiat *nimiris frequenter*, iudicium illud vehementer miror. mihi placet ex amissim illud Phocylidæ: ----- μαγικῶν βίβλων ἀπέχεσθαι. 5. Quæ ex Platone adjicit nihil tale habent, neque is adolescentulis commendat consortia improborum hominum, aut malorum librorum, sed prudentiam præscribit in hominibus vel laudandis vel vituperandis. Quod eam sententiam *magikidæ* detorquet ad Cartesium, quem *virum bonum* & *DEI SIMILLEM* fuisse innuit, meque, quia ejus errores detegi, ad vituperandum bonos viros proclivem

vem esse ait, id Deo justo judice ac innocentiae vindici committo. interim videt lector hoc totum non facere ad rem de qua quæritur, & Claubergium in atrocibus ejusmodi injuriis quam promisit modestiam minime præstare.

N. 12. Observeat, inquit, lector 3. *Cartesium in Differentiâ de Methodo inter libros à se lectos non referre Atheorum, Libertinorum &c. sed in epistola Voetio eorum frequeniem lectionem exprobrare.*

Resp. 1. Imo dixit se MALAS doctrinas, VANAS, FALSAS didicisse, & OMNES de illis libros, quorunque in manus suas incidere potuissent evolvisse. si atheismus hisce non comprehendatur, sequitur eum Cartesii iudicio non esse MALAM, sed BONAM de Etrinam. 2. Quomodo discere Atheismum ac libros de eo tractantes evobucre neglexisset, cum unicum (si ei creditimus, ejus institutum fuerit Atheismum) convellere? atque ita sui officii esse putarit quæ pro illa scripta sunt cognita habere? 3. Quid sibi vult illud Claubergianum etcætera, cum negat Cartesium inter libros à se lectos referre Atheorum, libertinorum &c? an non, reliquos quoruna lectionem Voetio objicit inter quos sunt libri Magorum? sanè. At qua

fronte negare potest Claubergius eos à Cartesio lectos, cum is expressissimis verbis id à se factum profiteatur?4. Quod Voetio *nimirum frequentem* eorum lectio-
nem exprobret, falsum est, id enim uni-
cum attribuit, quod Nullus eorum scriptus
unquam sit, quem videri non volit perle-
gisse. aliud autem est perlegisse *απλως*,
aliud frequenter. quanquam & hpc ipsum
quod illic de Voetio ait, purum purum
mendacium est. aut notet Claubergius
locum quo Voetius tale quid scripsit.
Quæ reliqua adjicit ad satietatem sunt
explosa.

N. 13. Iam fisius, ait, explicemus,
quid valere, quem sibi usum præbere li-
terarum studia Cartesius adolescens ju-
dicarit. Generatum fatetur in fine p. 3.
discendi conatum in eo sibi profuisse,
quod ignorantiam suam magis magis-
que detexisset. Haud aspernanda profe-
cto utilitas, quoniam nil invenis nisi qua-
ras, nil queris nisi ignorare te putaveris.
Ut Plato in Alcib. 1. docet, & Platonicus
Marsilius Ficinus, in Argumento Alc. 2.
Purgabit (scil. animum) cum se ipsum
legitimæ Philosophiae dediderit. Tradet,
cum suam ignorantiam recognoverit.

Resp. Ut quam aptè à Cláubergio
adducantur appareat, legantur verba
Car-

Cartesii: Ab ineunte aetate ad literarum studia animum adieci ----- sed simulac illud studiorum curriculum absolvī----- plane aliud cœpi cogitare. Tot enim me dubiis, totq; erroribus implicatum esse animadvertisi, ut omnes discendi conatus **Nihil Aliud** mibi profuisse judicarem, quam quod ignorantiam meam magis magisque detexisset. ad quæ: Haud aspernanda profecto, ait Claubergius, utilitas! hæc videlicet, quod videoas te nihil utilitatisex literarum studiis retulisse. at Nihil invenis, inquit, nisi quod quæris, nil quæreris nisi quod ignorare te putaveris. quasi **Cartesius** agat de ignorantia quæ ipsum ad quærendum impulerit, ac non de ea quam postquam omnia quæsivit & inventit, in se detexit. *Animam*, inquit Marsilius legitime philosophiæ tradet cum suam ignorantiam recognoverit. At Cartesius totum studiorum curriculum ignorantiae cognitioni præmittit. Scire porto velim, an Cartesius ex eo quod Grammaticam didicerit (nam hæc sanè ad studia literarum pertinet) nihil aliud in se deprehenderit quam Grammaticæ ignorantiam? Sed valeat Cartesius, te potius convenienter, Claubergi. Tu dicas utilitatem hanc haud aspernandam esse, idque probas ratione quæ ad nos,

imo ad omnes pertinet. Nihil invenis,
nisi quod quæris, nil quæris nisi quod ig-
norare te putaveris. hæc in omnibus lo-
cum habent. quid ergo te movet, hanc
studendi methodum ad solum Carte-
sium, & quidem adolescentem contra-
here, ac quasi ea ad alium attineret ne-
minem reliquis omnibus adimere? Si
hinc inferam *te tibi os batuere,* iracun-
dum me dices, ideo hoc unum po-
tius monebo, quod quilibet verum esse
videt, te dum malam causam agis quid
affirmes, quid neges parum pensi ha-
bere. Quæ sequuntur à N. 14. usque ad
finem capitilis, ad Lentulum, non ad
me spectant, ideo ab illis excutiendis
supersedeo.

C A P. VI.

Theologia Cartesii qualis? eam verbis
tantum reveretur, non re ipsa. re-
Etene ignorantissimis cælum patere
dixerit! an beatitudinis æterna non mi-
sus quam quisvis alias compos fieri
opiarit? an res fidei semper apud eum
fuerint præfissima? an omnia que ad
pictasem spectant à dubiorum abdica-
tione.

· zione excepit! an credideris ut Christianus? an non debueris discernere inter veram religionem & falsam.
 · An ejus bac in parte negligentia à Claubergio defendi debuerit ac laudari. Ignorantissimi perpetram explicari per indoctos, simplices, & pios. Per eos Cartesius intelligit illos qui fide implicita credunt qua ignorant. An Cartesius veritatum Trilogicarum saltem non sibi cognoscendam putavit? Triplex falsitas Latini Cartesiana Methodi interpretis. An pontificium velini populum veritates ad salutem necessarias haurire ex verba Dei? an ex ore ministrorum Christi? Duplicem sensum scripto Cartesiano effangit Claubergius. Quinam sint Cartesio meri homines? quis plusquam homo? & quod auxilium illud extraordinarium de quo Cartesius? Varia scripture loca à corrupebris Cartesii & cavillationibus Claubergii vindicata. Claubergii distinctio
 D. 4. inter

De accommodationibus scriptura ad res alunas. de Cartesii in rebus Theologicis modestia & submissione sententia Gassendi. An Theologi aijusunque religionis, sint Dei domifici. de Theologorum nostrorum cum Cartesio amicitia.

Quanquam ea quæ nunc aggredimur (inquit Claubergius cap. v. N. I.) ad præcedens caput spectabant, se paranda tamen existimavi, tum ne illud nimis excresceret, tum quia in maximam ratione Theologie Cartesio invidiam apud pios inflare student adversarii, ut defensione opus sit uberiore. Primo autem vexatum illum paragr. Theologiam nostram Ec. vindicabo, deinde ad alia, quæ in materia Cartesio objiciuntur, respondebo.

N. 2. Theologiam nostram reverebax, inquit Cartes. His Revius & Lentulus

qui faciunt quibus fuerint Libri, nec ut
tos libres philosophicos ideo rejiciant, quod
sunt à scriptoribus quantum ad religionem
heterodoxis exarati. hæc Claubergius.

Resp. Verba mea erant: Quis dicit,
Theologiam NOSTRAM, non
aliam quam pontificiam intelligere potest.
Illam enim, & non aliam, IN SCHO-
LIS didicit pag. 4. 5. Et quidem IESU-
TICIS. nam Iesuitas vocat, præcepto-
res ADHUC suos, & TOTIUS suæ
primæ ætatis institutores UNICOS.
Epist. ad Dinet. p. 147. quanquam nec
Sorbonistas minori elogio exornet, Epist.
Dedicat. suarum Meditat. ubi eos maxi-
mum Ecclesiæ Catholicæ columen sem-
per fuisse ait, atque eo nomine ipsorum pa-
trocinium exambit. In summa, omnia sua
Ecclesiæ Catholicæ judicio submittit.
Princip. philos. p. 130. quæ sancte non pa-
tietur cum aliam Theologiam quam suatu-
REVERERI.

In quibus i. non exprobrio Cartesio
quod ejus Theologia sit pontifica, non
magis quam Platonis &c. Aristotelii quod
fuerint Ethnici. novi, fidem non esse om-
nium. 2i Thess. 3: 2. ne eorum qui pri-
vilegio NUNQUAM ERRANDI glo-

accidit, ne quicquam contrarieat, & quan-
rum diversitas à præceptorum diversitate
procedit.

Resp. Eadem solutio, nam contro-
versiis agitari, & opinionibus collidi u-
dum idemque sunt. collisio autem illa
non sit nisi per sententias contradicto-
rias, quarum utramque rejicere est cum
ratione insanire. præterea, non sequitur,
Cartesius illo loco tantum meminit ejus-
modi opinionum, ergo illas tantum de-
posuit, nam alibi OMNIVM meminit,
casque SIMVL & SEMEL se à mente
sua delevisse rotundis verbis profitetur.
ut vidimus.

4. *Quis in fine ejusdem §. designat opi-
niones philosophorum quas eligere po-
test, aliisque omnibus anteferre. vide-
licet at binc Thomista aut Scotista &c. di-
catur. Solos enim cum Aristotele philosophos
scholasticos eo tempore legerat author atque
audiverat.*

Resp. Imo legerat & didicerat om-
nes artes, omnes facultates, omnes li-
bros qua bonos, qua malos, ut supra
jactantem audivimus. ut ridiculum sit.
Scotistas aut Thomistas hic nobis à Clau-
bergio obtrudi. Deinde recurrit eadem
in-

habentem, non oculos, non carnem, non sanguinem, non aliquem sensum: manebo obstinate in hac meditatione defixus Ec. ib.
p. 15. 16. *Suppono igitur, omnia quae video falsa esse. Credo nihil unquam existisse eorum quae mendax memoria representat.* Nunquam aliquis est DEUS, vel quicunque nomine illum vocem, qui mibi has ipsas cogitationes immittit? quare vero hoc. putem? Ec. Sed mibi PERSASI, nihil plane esse in mundo, nullum cœlum, nullam terram, nullas mentes, nulla corpora. Abi igitur morboniam cum isto tuo impudenti corollario. Dices illa non reperti eo quem citas paragrapho, at ibidem nec de *scholis Peripateticorum physicis* quicquam legitur, quas tu tamen hic inculcas: denique, ut id quod scripsit auctor Considerationis (me vide) id auctor Stateræ præstare debet, ita quod commisit scriptor Meditacionum & Principiorum, æquum est ut luat scriptor Methodi, cum idem sit & non aliis.

N. 5. Secunda (Claubergii) conclusio: *Quamvis autem in scholis etiam religionem & Theologiam didicisset Cartesius, baudquam tamen sentias ad eam.*

tione, passione &c. non sunt de earum numero, de quibus Philosophi in utramque partem colliduntur.

Resp. Consequentiam hujus rationis convellimus ad primæ conclus. rat. 3. nuncque addimus, hos quoque articulos à Cartesio, abdicatos. Qui enim putat NULLOS UN UAM HOMINES fuisse, quomodo credet Christum fuisse, quomodo Mariam, ex qua natus? quomodo Pontium Pilatum, sub quo passus? Qui putat nulla esse CORPORA, quomodo credet Christum corpus habuisse, in eo passum, mortuum, suscitatum, ad cœlum translatum, redditum ad judicium &c. qui putat nullam esse MENTEM, quomodo credet Christum animam habere, in ea passum tristitiam illam de qua Matt. 26. 38. &c. v. Considerat. p. 63. rat. 5. 6. 7. 8.

Altera Claubergii ratio est: *quia nulla veritas revelata, quatenus ad fidem spectat, potest proprio hominis ingenio, quo in veri inquisitione uti volebat Cartesius, investigari.*

Resp. Ergo ut proprio ingenio ve-
rum.

dere Cartellus in hoc suo paroxyphilo,
quo enim non credit D E U M E S S E
quomodo crederet eum aliquid *revelas-*
se? Quarta: *Quia pro illis opinionibus*
nunquam rite examinatis, quas è mente sua
delebat, postea admissurus erat vel easdem
rectè examinatas, vel alias meliores, ut
hic loquitur. Atqui meliorum religionem
non expetebat, quoniam illam judicabat
esse optimam, in qua Dei beneficio ab in-
eunte ætate fuerat institutus, & quam id-
circo firmiter retinere decrevit, primæ suæ
regulæ moralis initio. p. 21.

Resp. Vide hic I. horrendam cœ-
citatatem! Opiniones ad fidem non per-
tinentes (ut eas indigitat Claubergius)
bonas, malas, veras, falsas, omnes
ejicit, ut eas postea maturiori judicio
ritè examinet, hac ductus ratione.
quod multa *ineunte ætate* falsa pro ve-
ris admiserit. ut ipse loquitur initio. Me-
dit I. at religionem suam *optimam* esse
judicavit nec meliorum repetivit, quia
in ea (quod Dei beneficio deputat) ab in-
eunte ætate fuerat institutus: qua unica de
causa, nec ratione, nec scriptura eam
examinandam, sed firmiter sibi reti-
nendam decrevit. Hoc ejus factum si
defen-

hinc non videt, immorem illuminatam esse, ut quis videlicet religionem antequam examinata sit recipiat, post examen autem, nec eandem nec alias meliores admittat, sed omnes abjiciat. unde alterutrum sequitur, aut nullam religionem esse quæ **RECTUM EXAMEN** sustinere possit, aut religionem optimam, post rectum examen talem esse desinere. Quinta: *Quia (inquit) sect.*

3, initio §. penultiimi, mibi pag. 26. ita disertè scribit: postquam me his regulis instruxisset, illasque simul cum rebus fidei, quæ semper apud me potissimæ fuerunt, reservasset, quantum ad reliquias quibus olim fueram imbutus, non dubitavi quin mibi liceret omnia ex animo meo delere. Locus est plane parallelus illi quem initio hujus cap. exscripsimus. Nam in posteriore, circa finem biemis, idem auctor conclusit, quod in priori, initio biemis proposuerat.

Resp. Ad totum illum locum respondimus Considerat. c. 8. p. 61. Ubi 1. quærebamus: *Quomodo potuit hocce canones sibi seponere tanquam certos, antequam quicquam certi de ulla re haberet?* 2. *Quomodo veritates fidei pri-*
mas.

iae quæstionem moveat quæ ipsa ha-
fitatione deperit & evanescit: quia ta-
men in hoc calamitosum seculum inci-
dimus, quo MAJORUM fide undique
oppugnata, tot de religione introdu-
cuntur quæstiones, & quocunque nos
vertimus, tot OBTRUDUNT VR
REFORMATIONES inter se dissimili-
dentes, ut nullus modus NOVORVM
DOG M A T U M sursum apud eos vi-
deatur, qui semel AVITAM fidem re-
formandam suscepserunt; in eorum nos
sententiam tandem coacti sumus, qui
suadent, ut quisque ubi maturiorem æ-
tatem judicandis rebus idoneam attige-
rit, fidem suam qua à teneris animis
imbutus est, justo examini subjiciat; e-
amque ad rectas fidei notas, quasi ad
Lydium lapidem, expendat, prober-
que &c. Hæc ideo (inquit Claubergius)
adscribere volui, ut quæ inter Cartesianam
dubitatem, & talam de religione basi-
tationem differentia esse, appareret.

Resp. Tantum abest ut mihi appa-
reat hoc discrimen, ut quæ hic retulit
Clausbergius cum sententia Cartesiana
examissim videantur consentire. primo
enim, ut Cartesius religionem papam
sibi

Ideo enim tribus regulis moralibus se instruerat, quas sectione tertia recenset, ne quis putaret, quod res morales inquantum ad mores & vitam agendam pertinent, in dubium revocaverit. Observentur verba circa initium tertiae sect. ne dubius & anxius hærerem circa ea quæ mihi erant agenda &c. Resp 1. Falsissima quoque hæc conclusio. Neque enim hasce regulas retinuit Cartesius ex Ethica quam in scholis didicerat, sed ipse sibi ad tempus **EFFINXIT**, ut diserte dicit sect. 3.

§. 1. 2. Regulæ illæ impietatis sca-
tent. Prima erat ut legibus & consuetu-
dinibus patrie sue obtemperaret, reti-
nens constanter religionem in qua Dei (sci-
licet) beneficio erat ab ineunte ætate in-
stitutus, id est papisticam. in cæteris nor-
mam sumeret ab iis quibuscum sibi viven-
dum esset. Altera, Ut in actionibus suis
quam poterat firmissimus & determinatissi-
mus esset, neque minus **CONSTANTER**
sequeretur **opiniones MAXIME DUBIAS**,
postquam semel se eis addixisset, quam si es-
sent **QUAM CERTISSIMÆ**. Atque
hoc idoneum dicit suisse ad ipsum liberan-
dum ab omni **POENITENTIA &**
MORSU CONSCIENTIAE.

Hasce

quam mihi præscripleram excolendo,
ut in ea confirmator evaderem. *Similia
habentur p. 23. item 27.* pergebam sem-
per in ea quam mihi præscriperam me-
thodo &c. Resp. Imo Logicam cum
omnibus suis partibus etiam post insti-
tutum opinionum examen derisit & ex-
plosit, ut suo loco videbimus, tantum
abest ut eam ne ad tempus quidem ab-
dicaverit. De quatuor regulis quas eum
assumisse ait, ibidem agetur. nunc hoc
sufficiet, si istæ regulæ erant logicæ il-
lius quam didicerat, non potuit eas re-
servare, cum omnia quæ in scholis didi-
cerat bona, mala, vera, falsa, proifice-
ret & è mente sua deleret. sin eas aliun-
de ASSUMSISSE. ut tu loqueris, se-
quitur eum nihil illius quam didicerat
Logicæ retinuisse, quod demonstrandum
erat.

Conclusio quinta: *Licet Mathemati-
cis etiam rebus à præceptoribus esset imbu-
tus, illas tamen omnes ex animo non cle-
vit, non certe eas omnes, quæ ad puram
Mathes inspectant: aut certe, si de rebus il-
lis dubitavit, hoc est, si ad exiguum tem-
pus de iis judicare desit, illico tamen singula-
ordine examinandas resumfit.*

Resp.

et principiis facilius inveniuntur. Et dicas
voluisse, tanto pejus, ut qui propria do-
gma, tuo iudicio evertat. Secunda:
Quia Mathematicæ demonstrationes non per-
tinent ullo modo ad eas opiniones, de qui-
bis controversiae agitantur, & quarum
ratione philosophi in diversas sectas di-
duntur.

Resp. 1. Supponis nihil præter illas
opiniones abdicari voluisse Cartesium,
cuius contrarium aliquoties demonstra-
vimus. 2. Falsum sumis nam Mathema-
ticas demonstrationes in controversianis
vocavit Sextus Empiricus integris ali-
quot libris -----qua de re, ne lon-
gior sim, vide Clar. Schoocium, de
Scepticismo. l. 4. c. 9. & nonnullis se-
quentibus.

Tertia: *Quia de rebus Mathematicis*
determinate judicavit non modo ante novem
annorum decursum, sed statim primo an-
no, prima bie me, quin imo intra duos,
aut tres menses multas questionum quas an-
te et difficillimas judicavit, solutiones inve-
nit. p. 18. 19.

Resp. 1. Et hæc pertinent ad tem-
pus quo quæ abdicaverat incepit exami-
nare, 2. De primo anno, & prima bie-
me

ta's folia, tum maxime i' usque, quae ap-
prime convenit cum judicio Cartesii de Phi-
losophia, quod cap. 6. expendimus. Eius-
modi, inquam, opiniones OMNES, mil-
tas sanc' & varias, SIMUL & semel &
mente sua voluit delere.

Resp. Imo & relinquunt Claubergi, ut
tu qui alios sensum Cartesii docere vis,
eum penitus vel ignorasse, vel, quod ve-
rius est, data opera invertisse videaris.
OMNES explicas per plurimas, multas,
varias, & has esse dicis, quæ in utram-
partem venitari solent. At Cartesius ita
omnes ejicit ut NULLAM retineat, ma-
las cum bonis, principia cum demon-
strationibus, Cœlum, terram, DEUM,
& MENTEM ipsam, qua sublata tol-
litur omnis OPINIO, ut quæ non nisi
in mente locum habere possit. hoc pa-
ret è præcedentibus, &, ne in re clara
sim prolixior, è simili quo utitur Respp.
VII. pag. 38. 39. Si forte haberet (quis)
corbem pomis plenam, & vereretur, ne A-
LIQUA ex pomis istis essent putrida, vel
letque ipsi auferre, ne reliqua corrumperent,
q'is pacto id faceret? At non imprimis O-
MNA OMNINO ex corbe rejiceret;
ac deinde singula perlustraret ea sola quæ a-

gnos-

tuit pro certis & indubitatis habere, eo tempore quo de omnibus dubitabat. idque ipse prodit, iis verbis quae Claubergius per (&c.) amputat. ait enim: *multa experimenta colligebam quae POSTEA certioribus (opinionibus) stabiliendis usui mihi fuere.* id autem factum, non durante illo novennio, sed postquam isti novem anni effluxerunt, ut ipse loquitur initio Sect. ieq. Ante illud tempus, nec scientificam nullius re cognitionem habuit, nec ullam omnino, sive ea esse res naturales, sive supernaturales, sive de ea disceptari soleret sive non: ut sole clarus ostendi. In quod porro conclave experimenta illa diverterint, interim dum MENTEM (ex sua hypothesi) non habet, miror si Claubergius nobis poterit indicare.

Et haec de sex conclusionibus, quibus Claubergius opiniones quas Cartesius è mente sua delevit tanquam cancellis includere frustra tentavit, dicta sunt: nunc ad alterum pergamus, nempe quid hoc sit, è mente delere opiniones, & quomodo hoc fecerit Cartesius toto novennio. de eo haec est Claubergii

Conclusio prima: *Opiniones è mente de-*

antea, sequitur eum hoc è memoria
delevisse. Medit. 3. initio: *Imagines re-*
rūm corporalium omnes VEL ex cogitatio-
nē mea delebo, VEL certe, quia hoc fieri
VIX potest, illas ut inanes & falsas nihil
pendam. itaque ut cautius loqueretur
Cartesius monendus fuit, potius quam
sugillandi illi qui verba ejus ura sonant ita
acceperunt.

Conclusio secunda: *Opiniones è men-*
te delere, hic est, desinere iis assensum
præbere, est de iis dubitare, nihil deter-
minare priusquam denūo fuerint examinatae.

Resp. Assumo: atqui inter illas opi-
niones erat *infixa menti ipsius vetus O-*
PINIO, DEUM ESSE. Medit. 1.
p. 14. illam ergo quando una cum reli-
quis abdicabat ib. p. 12. 13. 14. & Me-
dit. 2. p. 15. 16. desist (teste Clauber-
gio) ei assensum præbere, dubitavit de
ea, nihil de ea determinavit priusquam de-
nūo fuisse etiam examinata, quod factum non
fuit, nisi toto elapsō novennio. Jam ju-
dicet orbis Christianus, an liceat homi-
ni Christiano, è Christianis nato, qui-
que una cum lacte nutricis (ne jam de
naturali Dei cognitione loquar) imbi-
bit hanc notitiam **DEUM ESSE**, an
tali

sensum præbere, dubitare de ea, nihil de ea determinare, & toto novennio in ea dubitatione & indeterminatione OBSTINATE, ut ipse se fecisse profitetur, permanere. Qnod si pontificii tam validi sunt stomachi, ut voluntariam hanc & obstinatam indeterminationem in re tanta digerere possint, judicent ecclesiæ reformatæ, an eam à professore reformato, in gymnasium reformatum, unde reformati pastores expectantur, introduci consultum putent. sed audiimus ejus probationes. Prima est: *quis author pag. bac 12. ostendit, se illud nunc correcturum in quo olim deliquerat. Deliquerat autem in eo, quod juvenis opiniones illas, nullo adhibito examine, receperat. Volebat, igitur nunc eas debito modo examinare.*

Resp. *Delinquunt ergo in eo pueri quod discant elementa religionis & pietatis antequam illa examinare possint, & delinquunt parentes qui ea teneris ipsorum animis instillant. & hoc suum delatum, pueri postquam ad maturorem ætatem pervenerint tenentur corrigere, omnia quæ ad illud usque tempus menti infixerunt ex ea radicitus delendo. verbi*

inquit Cartesius, nam (ex ratione Claubergiana) DELICTUM est hoc credere citra examen. si sic est, præcaveri præstabat hoc *delictum*, & parentes moneri, nequid tale puerulos docerent, sed expectarent matuorem ætatem triginta videlicet, aut amplius annorum, qua demum ætate, examinandi tales OPINIONES, juxta Cartesium, capaces sunt. Quam autem appositiæ hæc convenient monitis scripturæ, super cura parentum circa liberos, quæ reperimus Gen. 18. 18. Deut. 6. 7. Eph. 6. 4. & alib, judicent ecclesiæ. & hoc simul lectores observent, horrendum illud *delinquendi* verbum non à Cartesio, sed à Claubergio esse. legant pag. Cart. 12, quam citat Clauberg. & nullam ejus mentionem invenient. Secunda, tertia, quarta & quinta rationes hæc sunt: 2. ex initio tertiae sect. verbis: quamdiu ratio (quam ego jam *indiscavi*) suadebat INCERTUM esse circa ea de quibus debebam judicare. 3. ex verbis paulo post primæ legi morali subjectis. cum enim jam inde inciperem iis omnibus quibus ante addictus fueram DIFFIDERE utpote quas de integro examinare desiderabam. 4. ex verbis p. 26. cumque præcipue.

reperi, tanguam AERTE (in Gallico est ABSOLUTE) FALSA esse regiscienda. Princip. p. i. Quin & illa etiam de quibus dubitamus, utile erit habere pro FALSIS. Et ne hæc ad existentiam Dei nihil pertinere dicas, sed ad nescio quas controversias quæ in utramque partem disputari solent, ait Medit. I. p. II. Infixa quedam est meæ menti vetus opinio, DEVUM ESSE qui potest omnia, & à quo talis qualis existo sum creatus. p. 12. Essent vero fortasse nonnulli, qui tam potentem aliquem DEVUM mallent NEGARE, quam res alias omnes credere incertas, sed IIS NON REPUGNEMUS, TOTUMQUE hoc de DEO demus esse FICTITIUM. Edit. 2. p. 15. 16. Suppono igitur omnia quæ video FALSA esse CREDO NIHIL UNQUAM EXTITISSE eorum quæ mendax memoria repræsentat &c. Nunquid aliquis est DEVUS, vel quocunque nomine illum vocem, qui mihi has ipsas cogitationes immittit? quare vero hoc putem? &c. p. 20. Hoc unum (nempe me esse) verum esse affirmo, NEGO CÆTERA. Rogo lectorum ut Crisim meam ad cap. 6. Consideratio- nis hisce conjugat, & obstupefer ad eorum

in reformatas scholas & ecclesias invehere conantur.

Conclusio tertia: Sceptisi etiam dubitabant, judicium suspendebant NIHIL determinabant. Atqui Cartesius non illorum more dubitavit, sed dubitatio illius fuit veritatis investigatio, ab erroribus liberatio, ITER ad certitudinem, ut illud Baconis quod legitur ante praefationem Novi Organii Cartesiane dubitatione recte accommodari possit: istam judicij suspensionem non est quod exhorreat quispiam in doctrina, que non simpliciter nil sciri posse, sed nil nisi certo ordine & certa via sciri posse afferit.

Resp. Discremen inter Scepticam & Cartesianam dubitationem, mox ex ipso Cartesio distinctius percipiemus. Nunc nego dubitationem Cartesii fuisse veritatis INVESTIGATIONEM, cum illius fuerit ABDICATIONE, EVERGESSIO, NEGATIO. investigatio autem non in dubitatione, sed in examine dubitationem sequente consistit. Iter ad certitudinem non magis est Cartesiana dubitatio, quam abnegatio Petri fuit iter ad ejus conversionem: sed ut haec ad illam non nisi per accidens sequebatur ex divina misericordia, lucem e tenebris eden-

bitationis natura ut pote quæ certitudi-
ni contraria est, sed aliunde procedit.
Porro quemadmodum nemini suaden-
dum est, ut Christum abneget, quo po-
stea convertatur, ita nec ut de omnibus
(etiam de Dō) dubitet, quo postea ad
certitudinem perveniat. Si Baco idem
dixit quod Cartesius, idem à nobis au-
diat, si aliud, adversario nihil prodest.
sed inissa auctoritate, ad probationes ve-
niamus. Prima est: *quia eo fine abdicā-
vit opiniones, ut deinde vel alias, melio-
res, vel certe easdem, sed postquam maturae
rationis examen subjissent, admitteret.*

Resp. Eodem modo studiosi illi Da-
ni, de quibus supra agebas, eo fine cense-
bant, fidem suam in dubium fibi vocandam
ut eam justo examini subjicerent, & ad re-
tas fidei notas, quasi ad lydium lapidem
expenderent probarentque. Si hic finis ta-
lem de religione hæsitationem non excusa-
bat, te ipso teste, nec finis Cartesio pro-
positus ejus abdicationem excusare po-
test. Non sunt facienda mala, ut eveniant
bona. Rom. 3. 8. Secunda, ex pag. 15.
subi tam lento (inquit Cartesio) & suspen-
re gradu incedere decrevi, ac tam diligenter
ad omnia circumspicere, ut si non multum

pro-

Princip. p. 1. 2. **Sexta**: ex p. 26. Omnes paulatim opiniones erroneas, quibus mens mea obseffa erat avellebam, nec tamen in eo scepticos imitabar, qui DUBITANT tantum UT DUBITENT, & præter incertitudinem ipsam nihil guerunt; Nam contra, totus in eo eram, ut aliquid certi reperirem.

Resp. 1. Non solas opiniones erroneas avelliisti, sed & verissimas, qualis est, esse Deum, esse animam &c. nisi utrumque erroneous esse putas. 2. Discriumen inter te & scepticos agnosco, illi dubitant (de omnibus atque etiam de Deo) tantum ut dubitent; tu dubitas (de omnibus, atque etiam de Deo) ut aliquando e dubitatione emergas. numquid ita est? negare non potes. audi jam quid sequatur; nempe illos fuisse atheos constantes & perpetuos, te autem pro tempore, & ut loqueris PER PROVISIONEM, hoc dudum notavi. videant ergo, quorum interest, an temporarius atheismus, tanquam medium quo ad veritatis cognitionem deveniatur, sit admittendus. Septima, ex p. 27. malè fundatas opiniones meas dejici.

Itigias ab impietate defendi potest. *At*
populum phaleras istas. Unum confide-
rationem maximam meretur. quærerit e-
nīm N. 21. *An in eo peccaverit Carte-*
sius, quod judicium suspenderit in disqui-
sitione earum rerum, de quibus maxima
pars bominum, etiam pietate & bonis mo-
ribus præcellentium, nihil TOTO VI-
TÆ TEMPORE inquiret, nihil JU-
DICAT, nihil DECERNIT? *Quis*
nescit (inquit) multos esse Ecclesiæ pasto-
res, multos Theologos, qui in pluribus
eiusmodi naturæ tantum lumine dignoscen-
dis controversiis VERE SCEPTICOS
agant, nihil unquam determinantes,
SEMPER INCERTI? *Quod si tales*
viri excusatuntur (quis autem non excusat?)
ecquis non Cartesium (qui ne quidem illo-
rum instar mansit incertus, sed è dubiis ad
certa feliciter emersit) ab omni crimine li-
beret?

Resp. Quænam sūt controversiæ il-
læ solo naturæ lumine cognoscendæ,
vellem nos doceret Claubergius, & an
ad eas quoque pertineant quæstiones,
AN DEUS sit? an animæ? an cor-
pus? an cœlum? an terra? certe de his
omnibus dubitavit Cartesius, hanc ne-

ut accerlivi. Etli enim illa Academiarum *ἀκαδημία* nostræ persuasiōni ex diametro repugnans, ex Ecclesia prorsus explodenda est, & inanis curiositas valde reprehendenda: in hac tamen humani ingenii imbecillitate judico, dubitare de rebus **NECESSARIIS** & utilibus non tantum **LICERE**, verum etiam **OPORTERE**, modo eorum similes non simus, quos dicere consuevi semper quærere ut nunquā inveniant. *Si illum de rebus THEOLOGICIS dubitandi modum in Beza non carpant, quid Cartesio de rebus tantum Philosophicis SIMILI ratione dubitanti litem movent litigiosi?*

Resp. Tantum abeit, Claubergi, ut per hunc Bezae locum nobis os obthures, ut tibi potius ac tuis per eundem perpetuum circa rem gravissimam silentium indixeris. quod ita ostendo, & ut animo adsint qui hæc legunt rogo: Beza (inquit) dubitavit de rebus *Theologicis*, & quideni *necessariis*, idque non solum *licere*, sed & *oportere* asseruit, ergo Cartesio simili ratione de *philosophicis* dubitanti lis movenda non est. Ut huic argumento vis adsit, statuendum est, ne Bezae quidem hac in parte litem movendam

consequentia. ut in Plauti Alinaria: *Sic est, cum esse OPORTE*. & in Pseud.
Hunc hominem malum esse OPORTE:
I. mirum ni hic homo malus est. Nec
quid adversus hæc Claubergius mutaret
invenio, cui sicubi teneatur Cartesius,
ad minus usitatas loquendi formulas so-
lemne est convolare. Verum hoc non
faciam, ----- unum quod mihi suf-
ficit dicam, loqui ibi Bezan de dubita-
tione qua quis circa rem necessariam er-
torem suum suspectum habere incipit,
ac tandem eum repudiat. ejusmodi du-
bitationem desiderabat Deus in idolo-
latris Ies. 44. 15. non dicunt, inquiens, *An*
non falsitas est ad manum dexteram meam
talem praestabant Judæi Act. 2. 12. qui
διηπόρου, ἀλλοὶ πρὸς αὐλαῖς λέγοντες, π'
αὐτὸς θεός τῶν σιναῖς; & v. 37. *π' παισὶ φύμα*
ἄδεις ἀδελφοί; Paulus quoque c. 9. 6. *κύ-*
ρει π' με θέλεις παιᾶσας; & Commenta-
riensis. c. 16. 30. *κύρει,* *π' με δὲν παιεῖν οὐα-*
σωθῶ; minime autem gentium, illam
commendat, qua quis agnitam verita-
tem in ancipiti ponit, aut etiam abne-
gar, qualis est Cartesii, qui de rebus
VERISSIMIS non solum dubitandum,
sed & pro absolutè **FALSIS** ad tempus-
eas.

scire possum religionem meam esse falsam,
nisi noverim ei oppositam esse veram. Do-
ctor hic totum illud mutuatus est à Patre
Gonterio . qui de hoc negotio varia schedias-
mata publicavit , in quibus reperire est
pueriles basce captiunculas & conceptiunculas &c. v. Appendicem Scuti fidei P.
Molinæi , pag. edit. Gall. 813. & seq.
Non malum absimile erat consilium
Remonstrantium , qui nostros de arti-
culis controversis secum acturos , à ne-
xu quæ Confessioni & Catechesi re-
formatarum ecclesiarum devincti erant ,
durante collationis tempore exolvi vo-
lebant. Adversus quam eorum stipula-
tionem postquam multa disputavit Cl.
Triglandius Hist. Eccl. p. 391. & seq.
comparationem inter illos homines &
Cartesium instituit , dignam quæ hic in-
seratur : Non ita pridem , inquit , novus
quidam in hisce regionibus apparuit philo-
sophus , qui ita se rationem instituisse pro-
fitebatur , ut omnes opiniones quas hactenus
in animo suo pro veris habuerat , simul &
semel inde ejiceret , tanquam falsas , aut ut
minimum incertas , quo vel novas deinde
eorum loco admitteret , vel ex rejectis denuo
eligeret eas quas post exactum examen pro-

mere , ipse tam palam & larva detracta
ad ipsam quoque Theologiam extendit.
Quod adjicit de Aristotelis dubitandi
modo , & Disputatione cuiusdam ~~an~~
~~ānoeias~~ , quam nullo modo potuerim
refutare , ridiculum est. Eadem enim
ratione Claubergio objicere mihi facile
esset , quod nullo modo *Admirandam*
methodum , & similia scripta potuerit re-
futare , quia in hoc faciendo operam
non consumit . sed ut nemo illum ad hoc
potuit cogere , ita nemo me ad quasvis
in illo genere Disputationes impugnan-
das.

De Socrate quod adjicit , non fati-
gabo me in illo excusando , quod pleri-
que faciunt , & ita ut à Claubergio ac-
cipiuntur oīus verba accipiam , quæ vel
sola sufficient ad Cartesianas dubitatio-
nes explodendas. Ait enim Claubergius
ex Platonis Menone , m̄rem fuisse So-
crati NIHIL ALIUO QUAM DU-
BITARE , & ALIIS SCRUPULOS
DUBITATIONUM INIICERE. i-
tem , eum maxime omnium dubitantem ,
dubitare alios quoque fecisse. idque verum
esse (nec solam modestiam , ironiam &
similia hic imaginanda) patet arbitror
et Ci-

ditur eas apud Cartesium unum
demque esse. An topica, intuitu A-
nalyticorum, sint sophistica, inania,
nulla? An nulla Analytica praece-
posteriora? An in topicis tantum ex-
tranea & aliunde accessita argu-
menta inveniantur? An syllogismi
mathematici & physici ex nullo loco
petantur. An argumenta ex natura
entis & ejus affectionibus desumunt
non pariant scientiam sed tantum o-
pinionem aut falsitatem? An pue-
riliter dispergunt qui si aliquid probare
conantur. *Contradictio Claubergii.*

An Cartesius ita Logicam sibi minus
prodeesse dicat, ut aliis tamen prospicit?
An argumenta à causis & effectis
parvi pendenda? De derisa à Car-
tesio vis syllogismorum. Locos inven-
tionis lupis, syllogismorum formas
vestimentis ovium insulse comparat
Claubergius. Distinctionum quas
sonremnit Cartesius inepta distinc*tio.*

An

TICA, cuius ope olim sibiſtæ, nullam
ſolidam ſcientiam habentes, de qualibet re
eopiōe differebant, ac diſputabant. Hujus
tres PRÆCIPUÆ ſunt PARTES. pri-
ma continent LOCOS, ex quibus rationes
petantur; ſecunda FORMAS SYLLO-
GISMORUM, quibus illæ uestiantur, ut
meliores appareant, ac tertia DISTIN-
CTIONES, quibus argumenta adver-
ſariorum eludantur. Et quidem ii qui
prontæ & calide ſunt imago nationis, ſed
NULLIUS JUDICII, quales pueri eſſe
ſolent, poſſunt intra paucos dies magnam
iſtius artis uſum acquirere: per facile enim
illis eſt conſiderare ſeparatim rei cuiuſlibet
propositæ NOMEN, GENUS, SPE-
CIES, SIMILITUDINES, DIF-
FERENTIAS, CONTRARIA, AD-
JUNCTA, ANTECEDENTIA,
CONSEQUENTIA, & reliqua ejus-
modi, que vulgo in TOPICIS recenſen-
tur: cumque tantum volunt diſſerere, ſi
quicquid iſpis unusquisque ex illis locis ſup-
peditat, effuiſt, diu multumque loqui poſ-
ſunt, ſi autem aliquam opinionem velint
probare, nulla eſt tam parum veriſimilis,
pro qua non poſſint ex iis ſdem multas rati-
ones, non quidem firmas, ſed ſaltem quo-
nun-

quam & puerilem, & damnosam, imo
damnoſſimam appellare non erubescit,
camque removet ab omnibus qui aliquid
habent judicis ſive bona mentis: cum ta-
men qui eam ignorant, nihil solidi in
ulla ſcientia (ut conſtat inter eruditos)
præſtare poſſint. quid enim ille novit,
qui nec nomen, nec genus, nec ſpecies,
nec antecedentia, nec conſequentia, nec
cauſas, nec effecta Dei &c. ſcire curat
quomodo quid conſequens, quid incon-
ſequens in hac vel illa arte ſit jūdicabit,
qui vim ſyllogiſmorum, ut hic facit Car-
teſius, deridet? quomodo non omnia
confundet, qui nihil novit diſtinguere &
fed audiamus hominis rationes adver-
ſus artem ratiocinandi. Ptimæ eft, quia
magis valeat ad ea quæ jam ſcimus aliis ex-
ponenda, quam ad ea que ignoramus in-
veſtiganda. Si ita eft, profecto pueri-
lis non eft iſta ars, fed virilis potius. nam
ut puerorum eft diſcere, ita virorum do-
cere. imo dictum hoc ſe ipsum jugulat. Si
enim utilis eft ad docendum, utique &
ad diſcendum. ubi enim aliquis docet,
ibi & aliquis diſcit. 2. Propter multitu-
dinem præceptorum, quorum pleraque no-
xiæ ſint, & diſſicillime à reliquis ſeparentur.

Reſp.

sed nimirum hæc expedita via eit, lecto-
ribus quicquid libet obtrudendi , si tales
videlicet habeas qui quid consequens ,
quid inconsequens & ~~ασυλλόγικον~~ sit igno-
rent. interim beabit nos , si novam Lo-
gicam fuerit commentus , in qua nihil de
syllogismo agatur. Ad hæc Clauber-
gius pro solita sua modestia , me corrup-
tione & calumniae insimulat. quasi ego-
ista finxisse , quæ nullo mutato verbo
e Cartesio desumsi. sed audiamus ejus
rationes. Prima est , quod non intelligat
veram Logicam , sed *eam quam in scholis*
didicerat. Hæc ejus distinctio sumitur
ex pag. 113. collata cum 108. quæ mi-
hi mirabilis videtur. quasi nihil quod ve-
rum sit in scholis discatur. aut alia logica
in scholis , alia in castris , alia in aulis , a-
lia in hypocausto discatur. aut denique
quasi Cartesius *falsam Logicam* in scho-
lis didicerit , cuius contrarium e parti-
bus in quas eam ipse dividit patebit. 2.
quod *Logicam & logicæ regulas admittere*
se profitetur , Medit. pag. 56. 94. 165.
Respp. 7. p. 120.

Kesp. Hoc ipsum ei objeci , & pu-
dendam in eo contradictionem esse no-
tavi ~~xerite~~ mea supra citata §. 4. unde
non.

tum quia experientia constat, non solum tradere DIALECTICAM leges recte definiendi, argumentandi, aut DEMONSTRANDI, sed etiam rationes harum rerum: nam etiam A PRIORI DEMONSTRAT, cur recta definitio & argumentatio tales conditiones & proprietates requirant, & similia: tum etiam quia alias non SATIS esset DIALECTICA ad SCIENTIAM acquirendam, sed oportet etiam Metaphysicam praemittere, quod est plane FALSUM, & contra omnium sensum & usum. Ita & Conimbricenses explicationes suas in Organon, inscriperunt, Commentarios in universam DIALECTICAM Aristotelis. neque hoc temere eos fecisse, sed consulto, videbit lector ex Quæst. eorum proœmiali.

4. art. i. ubi proposita ea quam hic Claubergius inculcat distinctione, ajunt: Quamvis hic vocabulorum usus priscis temporibus magna ex parte observatus fuerit, hodie tamen philosophorum consuetudo obtinuit, ut utrumque vocabulum pro TOTARTE DISSENDERI permixtum usurpetur; nec sane immerito, cum Cicero eandem utriusque interpretationem adhibeat, & promiscue TOTAM hanc artem modis uno.

itrat, cum Cartesium hac in re præceptores suos imitatum ait. at præceptores ejus non fuerunt Horneius Iacobus & Cornelius Martini, Burgersdicius, Willius, Dannhawerus, sed JESUITÆ, quorum in præsenti negotio coryphæos adduximus.

Quod autem solius Disputationis & locorum topicorum Cartesius meminisse ait, veritati fraudem facit. commemorat enim Cartesius Dialecticæ partes PRÆCIPUAS, Logicæ (ne denuo in priori appellatione latebras quæras præcepta FERE OMMIA. à quibus Logicam Analyticam, demonstrativam, scientiæ eum eximere, quod persuasum vis. N. 8. frustra es, cum ipsa demonstratio formam syllogismi requirat, & quidem perfectissimi, unde absque ea parte quæ formas syllogismorum docet non possit consistere. ut nec absq[ue] doctrina antecedentis & consequentis, cum à causa ad effectum, aut contra procedat, quæ verè sunt antecedens & consequens. multo contumeliosius est, quod (dum multa hinc inde corradis) ais, argumenta dialectica, sive topica, intuitu analytico-rum, tam ex REI VERITATE, quam

prætereo quod uidem logican *analyticam* ponit in solis *posterioribus analyticis*, quasi priora analytica nulla essent. imitto quod N. 10. in topicis tantum *extra*
tranea & aliunde accersita argumenta non
minet, ac si nulla sint insita, aut ex rei
natura petita, item quod ibidem ait,
Siquis syllogismum vel Mathematicum vel
Physicum produxerit, & à me quæfiverit,
ex quo loco petitus sit, sive ex quo loco ejus
argumentum sit desumptum, respondebo EX
NULLO. unde sequitur locum *causæ*
& *effecti* nullum esse, sed è topicis in V-
topiam esse releganda. Cumque secun-
dum hæc nullam doctrinam nisi apodi-
cticam in Logica reliquam faciat, se-
quitur demonstrationem haberi posse ab
eo qui nihil scit eorum quæ ad demon-
strationem pertinent. verbi gratia, De-
monstratio syllogismus est, at quid sit
syllogismus in prioribus, non in poste-
rioribus analyticis traditur. demonstra-
tio propositionibus constat universalibus
& affirmantibus, at quid sit propositio,
quid universalis quid affirmans, quid ne-
gans, antequam ad syllogismi doctrinam
perveneris jam notum esse debebat, de-
monstratio est adjuncti proprii de sub-
iecto:

omnia tanquam topica ac proinde sophistica, inania, & nulla deridet. Demonstratio procedit à causa ad effectum, aut contra. sed quomodo harum rerum naturam cognitam habebit, qui locum nullum esse dejerat unde exspectantur? Quod insuper N. i. t. argumenta ex natura entis & ejus affectionibus petita, negat parere evidenter scientiam, sed tantum opinionem; imo saepe falsitatem, & pueriliter, ait disputare qui his maximis aliquid probare conantur, eo ipso toram suam Ontosophiam. i. Metaphysicam generalem, sophisticam, inanem & nullam reddit, ut ex qua nihilo opinabile aut etiam falsum ipso fatente possit colligi. aliter sane judicabat cum eam scriberet. Recognoscat sua verba ex pag. 166. N. 106. Ezeirus inquit, metaphysicis rationibus, contra adversarios perfrictae frontis, qui non concedunt proprias & particulares nostras hypotheses & assertiones. Ita prophami Deum abnegantes, cum è scriptura S. ut spiritualiter & vernaculo principio convinci nequeant, ex COMMUNIBVS saepe notionibus convenientissime redarguuntur, & ad absurdum dicuntur. Sic contra omnes, quibus

syb.

plexa seu incomplexa, in dubium vocantur,
est OMNINO COMMUNIBUS & UNIVERSALIBUS pugnandum telis,
quæ sentiunt, & imprimis Metaphysicis,
quæ effugere nequeunt, nisi omnem ratio-
nis habitum exuant. Sic potenter confuta-
bimus errantes. ita est Claubergi! potenter
te ipsum confutasti. idque sentire te ar-
bitror, nisi omnem rationis habitum exui-
sti. neque effugere potes quin vel illud,
vel hoc quod jam dicis retractes. nam u-
trumque tueri nunquam poteris. Plura
occurrunt, sed per gendum est:

Quarta Claubergii ratio est, quod
Cartesius non oppagnat Logicam sed eam
quam inscholis didicerat SIBI MINUS
PRODESSE ait ad suum propositum, in-
terim aliis QUIBUS PRODEST eam
relinquit. hæc habetur N. 2. p. 108.

Resp. Imo multo aliud dicit Carte-
sius, videlicet artem eam puerilem esse,
damnosam esse, damnosissimam esse
NON TANTUM ADULTIS, inter
quos ipse erat, sed **PRÆCIPUE JU-**
NIORIBUS, & rationem naturalem
per eam PLANE CORRUMPI. si
damnosa est, & junioribus & adultis,
qui sunt ergo illi, Claubergi, quibus
pro

quis tuis gloriematis non abhorrebet.

Nunc ~~ne~~ nostram quomodo impugnet operæ pretium erit cognoscere. eam *petulantissimam meam calumniam esse* petulans calumniator ait. sed videamus rationes. Prima & 2. est distinctio inter Logicam & Dialecticam. quam supra exarmatam dedimus. 3. Negat eum improbare causarum , effectorum &c. investigationem (nam causam motus , & effectus ignis eum inquirrere , universalia , me teste in Philosophia tradere ; sed argumenta ab externis illis locis causæ , effecti &c. vi maximarum illarum nimis generallium & non ex intima rei natura petita eum tanquam Philosophum parvipendere.

Resp. Ergo ipsam DEMONSTRATIONEM , Cartesius , TANQUAM PHILOSOPHUS PARVIPENDIT. hæc enim è causis & effectis procedit. unde jam apparet, Claubergio teste, distinctionem inter Topicam & Apodicticam hic nullam esse , sed universa Logicam à Cartesio tanquam Philosopho parvi pendit. Quod loca hæc externa vocat , & opponit intima rei naturæ , scire velim quid per hanc intelligat ? num formam ? at eam non agnoscit, nunc materialam.

butionem in externas & internas, è quibus
(internis inquam) est materia. ne jam di-
cam quod ab *externis* etiam *causis* pro-
eedunt demonstrationes, ut docet no-
Zabarella. De med. demonstr. l. 1. c
11. 12. l. 2. cap. 9. 10. sed hæc omnia
tanquam *Philosophus*, parvi pendit Carte-
sius, qui se asserendo quam demonstran-
do tutiorem putat. reliqua è præceden-
tibus dijudicari facile possunt. 4. *Vin-*
Syllogismorum, cum ipse iis utatur, negat
eum deridere, sed debiles *Dialecticorum* ra-
tiones formis syllogismorum vestiri ait, ut for-
tiores appareant. Ita qui dicit vestimentis o-
vium ornari lupos, non ideo vestimenta con-
temnit.

Resp. Imo ipsam *Dialecticam* ut pue-
rilem deridet, additque: *Hujus tre-*
PRAECIPUÆ sunt partes: prima conti-
nent **LOCOS**, ex quibus rationes petantur
secunda **FORMAS SYLLOGISMO-**
RUM quibus illæ vestiantur ut meliore.
APPareant, ac tertia **DISTINCTIONES** &c qui totum deridet, etiam par-
tes deridet. unde inepta est similitudo à
lupis & ovium pellibus petita, ac si pel-
les ovium, luporū essent partes & qui-
den præcipuae; neque ulla hujus distin-
ctio

qui enim a LUGGO vituperat, tan-
quam lupos, & SYLLOGISMO-
RUM FORMA S laudat, tanquam
vestimenta ovium? nusquam, sed & il-
los & hos eodem carbone denigrat.
Quod pro LOCIS Dialecticæ ex quibus
rationes petuntur, substituat debiles Dia-
lecticorum rationes, & pro melioribus, ut
oppositio esset concinnior fortiores, id non
versutiæ ejus (quod facile quis suspica-
retur) sed causæ quam agit debilitati
quæ aliter defendi non potest, adscri-
bendum puto. 5. Neque distinctiones
(inquit) rejicit, uti decebat Methodi regulæ
secunda: sed eas distinctiones, quæ non ex
propria rei natura desumuntur, verum ad
eo generales sunt, ut in omnidifficultate
locum inveniant, flocci faciat.

Resp. Distinctiones irridet, quatenus constituunt unam ex PRÆCIPVIS
PARTIBVS. DIALECTICÆ. jam
doce, eam Dialectices partem ita ge-
nerales distinctiones tradere, aut tuam
hanc distinctionem & ipsi flocci facie-
mus. 6. Eiusmodi (inquit) Dialecticam
damnosissimam esse dicit ei adsuetibus,
& ex opinione doctrinæ per ipsam acquisitæ
superbientibus, & hos rationem suam natu-
ralem corrumpere. Hoc inde probat, quid
ista:

proprietates ne sunt multa *in* iure *locis*
adsuescunt. Quid verius? Dialectica enim
dam nos divertit a digredi facit in tot locos
communes & capita quæ rei extima sunt, ab-
strabit nos ab ipsa rei natura.

R esp. Eadem ratione etiam scriptu-
ram quis deridere posset, quia nonnulli
in ea exercitati *superbiunt &c.* juxta il-
lud, *scientia inflat.* i Cor. 8. 1. verum ut
abusus hic verum ac legitimum usum
non tollit, ita arti imputandum non erat
vitium eorum qui ARTE ISTA V-
T V N T V R , aut abutuntur potius,
quid? an nulli scientia rerum naturalium
& Mathematicarum superbiunt? an ideo
ARTES istæ sunt DAMNOSÆ, imo
DAMNOSSISSIMÆ? quomodo autem
corrumpt rationem ars rationinandi? quo-
modo judicium ars judicandi? quomodo
nos abstrahit ab ipsa rei natura, quæ di-
rigit intellectum in cognitione rerum?
Quomodo LOC I dialectici non de-
bent esse COMMVNES cum logica sit
communis disciplina, cuius ad omnes u-
niversum usus sepe extendit? quod si
digressionem illam in locos communes.
fugillas, qua utuntur rhetores, cum au-
ditorem à statu controversiæ callide
ab-

annicium, quam nonnihil esse rati-
onem, ex *proprio* illo quod fit rationalis.
quis unquam syllogismum tanquam so-
phisticum rejecit, cuius propositiones &
veræ essent. & *legitimè dispositæ*? id est
qui nec peccaret in materia nec in for-
ma? tales autem ex omnibus Inventio-
nis locis haberi posse manifestius est
quam ut probari debeat. Falsum deni-
que, Aristotelem hoc dicere *¶ Post.* 2.
nam sciri ait *οὐδὲ φίσικὸν τρόπον*, quod
scitur secundum *accidens*. *i.e.* (ut è sequen-
tibus patet) secundum id quod *altera se-
habent* contingit. quid hoc ad COMMV-
NIA, non solum probabilia, sed etiam
VERA: imprudentur ergo *accidens* hic
explicat Willius per *accidens communne*, ut
videlicet opponitur *proprio*. & omnium
inscitissimè id Cartesio applicat Clau-
bergius, is enim non tantum commu-
nia, quale v. g. est *genus*, sed & propria,
qualia sunt *differentiae* ad topica dilecta-
re fecit.

Alterum quod adducit Claubergius,
est: Scopum Cartesii esse, adversarii fa-
rum, tali doctrina superbientis deprimere,
ut nihil mirū esset, si paulo fervidius CON-
TRA DIALECTICAM suisset locutus.

Ali-

*... que ad finem omnium respectu
scribuntur.*

Resp. Hoc videlicet est, adversariū factum deprimere, sed majore fastu & nullo successu, nam eadem ratione, si quis doctrina SS. Theologiæ superbiat, ut ejus fastus deprimatur, licebit scribere *contra Theologiam*. si quis superbiat doctrina apodictica, licebit invehi in *artem demonstrandi*. si quis superbiat methodo Cartesiana *contra ipsam illam methodum*, & quidem fervide, pugnandum erit, quid ergo nos culpat qui hoc facimus? an neminem illa methodo superbire putat? sed ne his immorer, ostende ubi Voetius Dialectica, id-est, ut tu vis, doctrina topica, superbierit? ne hoc quidem dicit Cartesius, sed deprebendisse se ex ejus scriptis, cum illa arte uti. unde apparet, non illam causam esse quam tu fingis, cur tam contumeliosè Dialecticæ insultet Cartesius, sed ipsius illius artis odium, cuius adminiculo & VSU nos vetat in suos errores inquire eosque profligari posse,

¶ A P.

¶

De quatuor præceptis qua sibi sufficere
putat Cartesius in inquisitione veri.
Primum probum quidem, sed Car-
tesio adversum, quia pugnat cum
organis Logici quem supra profitebatur,
despectu. quia perperam applicatur
nuda rerum cognitioni, cum etiam,
et quidem magis necessario in præci-
servandum fuisset. horrenda Cartesii
cœcitas qui hoc non vidit. pugnat e-
tiam directè cum temporaria omnium
rerum abdicatione. Inanes Claver-
gi circa hac rhetoris.

Explosa Dialectica, quatuor ejus
loco sibi præcepta proponit Car-
tesius, quæ velut Cynosuram aut
Helicen sibi in investigatione veri suf-
fictura putat. ait enim: *Itaque loco ma-
gni illius numeri præceptorum è quibus Lo-
gica est composita, sequentia quatuor mibi
suffictura arbitratus sum:*

Primum erat, ut nihil unquam veluti

859

lit. Iaque tam constanter ait obseruanum,
ut ne semel quidem per totam vitam ab eo
deflectamus. Meth. p. 16. recte omnino.
at in praxi, ut videbimus in sequentibus,
vel falsissima ait sequenda acli verissima
essent, saltem per provisionem, ut lo-
quitur, & ad tempus. Secundum au-
ctoris præceptum, non tollit *difficulta-
tes*, sed auget. cum eas in infinitas par-
ticulas frangat potius quam dividat. Ter-
tium supponit, simplicissima quæque es-
se cognitu facilla, quod non facile
concedent philosophorum filii. Neque
quicquam facit iste canon ad auctoris
scopum, cum artes omnes, etiam *fal-
sissimæ* hoc, ut & quovis alio ordine de-
scribi ac addisci possint, nam & *falsa sim-
plicia*, & *falsa* composita possunt in se-
riem aliquam redigi. & ordo quidam
singi inter illa in quibus ille revera non
est, fatente ipso Methodeuta, quomo-
do ergo hoc sufficit ei qui quærerit verita-
tem? Quartum, rem non dico diffici-
lem, sed penitus impossibilem præcipit.
ut videlicet (nam ita hunc Canonem
explicat Latinus) *tum in quærendis me-
diis tum in difficultatum partibus percur-
rendis, iam PERFECTIE singula enu-*

me-

emur hoc facturus sit, cum omnisciū
esse oportet, quod solius Dei est.

Hic Claubergius, omnes rhetoricae
suæ opes explicat, quo quatuor hasce
præceptoris sui regulas probè ornatas
& depixas clare possit. Et primæ qui-
dem tria integra capita dat. **xii. xiii.**
xiii. capite xi. adversus *præcipitan-*
tiam in judicando declamat, ejus duo-
decim causas ponit & ab ea alienum fuisse
Cartesium, ipsius Cartesii de se testi-
moniis confirmat. Cap. **xii.** De *ponen-*
dis præjudiciis agit, & cur id non fiat,
decem assignat causas. Cap. **xiii.** dis-
putat, *non esse plus judicandum quam quod*
percepitur, & decem modos refert qui-
bus hoc præceptum violetur. Quæ om-
nia verè exoterica (secundum excipio,
quod coincidit cum abdicatione) & alie-
na sunt, nec vel extremo digito meam
regior attingunt. in qua ipsum præcep-
tum probum esse judicabam, sed. 1. non
confistere cum organi Logici despectu.
2. pessimè applicari ad nudam rerum co-
gnitionem, cum etiam, & quem ma-
gis necessario in praxi servandum fuisse,
contra quam Cartesius fecit, & facien-
dum suafit. Addo nunc tertium, quod

244 L E V I T A
hæc duo: Ne semel quidem per totam
tam esse admittendum ut verum, quod
non evidenter tale esse cognoscas, &
tamen semel in vita omnia pro falsis ha-
benda, mihi nullo modo conciliari vi-
deantur posse. qui enim pro falso habet,
esse Deum, esse mentem, esse cœlum, esse
terram &c. is pro vero necessario habeat
avniuersitatem hisce oppositam, nempe non esse
mentem, non esse cœlum, non esse terram.
cum contradicentium pars altera vera
altera falsa perpetuo sit. In hisce con-
ferruminandis Claubergius non paedago-
gicos rhetorismos, sed dialecticam
subtilitatem occupet, ac doceat nos,
quomodo quod NE SEMEL quidem
PER TOTAM VITAM fieri opor-
tet, nihilo minus, saltem SEMEL IN
VITA faciendum sit. id nisi maturè fe-
cerit. valde vereor ne duo hæc, semel in
vita, & ne semel quidem in vita, tanquam
duæ feles uno inclusæ sacco, se mutuo
discerpant.

CAP

De secundo Cartesii præcepto. non tollit
id difficultates , sed auget. Longus
Claubergii sermo de rerum distinctione
& divisione , nec ad rem facit , nec
adversus me. Denim divisione re-
rum. De nimia divisione difficulta-
tum. An ego commiserim sophisma
divisionis ? an non ipse Claubergius ?
Dividi quicquam in tot particulas
quot fieri potest , natura repugnat. di-
vidi difficultates in partes quamplu-
rimas & minuissimas , ad eas multi-
plicandas , non tollendas facit. O Æta
va Claubergii regula , secundæ Car-
tesii regula talos frangit.

Secundo Cartesii præcepto enucle-
ando , occupat Claubergius totum
caput xiv. ubi prolixè desserit de di-
stinguendis ac dividendis rebus percipiendis.
cujus rei necessitatem ostendit , eamque
a Cartesio observatam ipsius Cartesii
testimonio demonstrat. & decem mo-
dos quibus ea regula violetur evolvit,
quæ

stinctionibus rerum percipiendarum, sed difficultatum quas esset examinaturus. 2. nihil contra me, qui rerum distinctiones ac divisiones nunquam improbavi. Plus tamen aliquid quam primum fecit hic conatur. Nam quæ adversus hoc Cartesii præceptum mihi dicenda putavi, N. 16. ad partes vocat. verba ejus sunt: *Octavo* (violatur hæc regula) si peccemus in excessu, nimis dividendo scilicet, & subdividendo. quod Revius Considerat. p. 30. Cartesiane regulæ, de qua in præsentia agimus, bis verbis imputat: secundum authoris præceptum non tollit difficultates, sed auget, cum eas in iij finitas particulas frangat potius quam dividat. Forte ut hoc censeret, ad ductus fuit verbis Dissertationis Gallicæ, ubi præceptum secundum ita sonat, si latine efferas: ut difficultates quas esse examinaturus in tot particulas dividerem, quot fieri posset, & quot expediret ad illas melius resolvendas. At Revius dum virgulam censoriam stringit in divisionis præceptum, sophisma divisionis committit, separans ea quæ fuerant conjungenda. Vult enim Cartesius, dividendas esse difficultates in tot particulas in quot possint, sed ita,

ut nec in Physicis ita corpus dividit ut amplius dividi non possit, sed quantum sufficit & expedit. Bene quippe Seneca: idem vitii babet nimia quod nulla divisio: simile enim confuso est quod in pulvrem usque secum est.

Resp. 1. Si peccatur in divisionis leges, nimis dividendo ac subdividendo res ipsas (de iis enim loquitur Claubergius) quanto magis nimis dividendo & subdividendo difficultates? Hoc enim, ut aiebam, est difficultates non tollere, sed augere. id est, unam in multas propagare. 2. Quid sibi vult hoc tuum FORTE? an non verba Dissert. Gallicæ in latinum à me versa disertè adduxi? non ergo divinandum tibi fuit, quod clare expressi. 1. Si ego hic commisi sophisma divisionis, quod separaverim ea (ut ait) quæ erant conjungenda, quale sophisma commisit interpres, qui semissem verborum Cartesianorum resecuit? peccant pontifici dum præceptum legis ultimum, in duo dividunt quod revera unum est, sed peccato satis levi, at dum secundum legis præceptum è decalogo sustulerunt, jam crimen id est, non erratum, applica hoc tuo interpreti. 4. Ne-

L 4. go

Cartesium, dividendas esse difficultates in tot particulas in quot possunt, sed ita, ut hoc faciat ad eas commodius resolvendas. præsupponis ergo, id facere posse ad difficultates commodius resolvendas, si dividantur in tot particulas quot possunt. at, inquam possunt dividi, in infinitas particulas, eodem sensu quo quantū potest dividi in infinitas. 1. non tot quin plures (quod simile percommode hic nobis subministras) itaque rem non modo in dividendi leges injuriam, sed & impossibilem præcipit Cartesius, non minus quam si juberet corpus dividi in tot particulas quot potest, id quod ejus naturæ repugnare ipse fatetur. 2. Demus, non præcepisse Cartesium divisionem difficultatum in partes infinitas *physice* (quod nimis morose urget Claubergius) modo id fieri præcipiat in partes quamplurimas & minutissimas, quas communis loquendi modo infinitas & inumeras solemus vocare, an non hoc mihi sufficit, ad probandum, eum difficultates non tollere, sed augere; & quid est aliud quod de Seneca attulit Claubergius, de sectione in pulverem usque, graphicum Jane nugatorem esse oportet, qui hoc ad vivum

lem isto illove loco Cartesius secutus fit,
sed qualem hic præscribat inquirimus.
hoc igitur agamus. Dicebam, Tertium
supponit, simplicissima quæque esse co-
gnitu facillima, quod non facile conce-
dent philosophorum filii. Neque quic-
quam facit iste Canon ad auctoris sco-
pum, cum artes omnes, etiam falsissi-
mæ, hoc, ut & quovis alio ordine de-
scribi ac addisci possint, nam & falsa
simplicia, & falsa composita possunt in-
seri aliquam redigi, & ordo quidam
fingi inter illa in quibus ille revera non est,
fatente ipso Methodeuta: quomodo
ergo hoc sufficit ei qui querit veritatem?

Ad hæc Claubergius N. 21. inquit,

I. Non supp onit simplicissima quæque esse
cognitu facillima, maxime enim abstracta
minus distinctè cognoscuntur (vide supra
cap. I a. §. 16. in fine) sed hæc duo conjun-
git, simplicissima & facillima (vid. sup.
§. 3.) quoniam ut plurimum coincidunt.

Relp. Quomodo hæc duo cohære-
ant; Maxime abstracta minus distinctè
cognoscuntur, &: simplicissima & facilli-
ma ut plurimum coincidunt, fateor me ra-
tionem inire non posse: tentet lector,
nam, maxime abstracta idem sunt quod

sim-

on sufficit ad invicem
quendam ordinem à facilitibus ad
faciliora observari, nisi constet ordinem
illum inter vera esse, & ad veritatem
tendere. 3. Redicula (inquit) Censoris
ratio : ordo potest esse etiam in falsissimis.
ergo non prodest ad vera cognoscenda. An
ignorat etiam syllogismos primæ, secundæ,
tertiae figuræ in forma optimos ad res fal-
sas, imo falsissimas, imo ad fallendum adhi-
beri: vel an idèo judicat nullum esse syllogis-
morii usum in veritate tradenda? Logica non
est prudentia, sed ars, qua abuti possumus.
Kesp. Sane ridiculæ essent illæ consequen-
tiæ sed cum non ex me illas habeat, sed
de thesauro sapientiæ suæ depromserit,
rudeat eas per me licet ad satietatem non
enim ego concludere volui, vel syllogis-
mum, vel ordinem non prodesse ad vera cog-
noscenda, item nullum esse ejus usum in verie-
tate tradenda, ut videri vult iste, sed eum
qui ordinem promittit verum inveniendi,
non tantum sollicitum esse debere, ut is à
facilitibus ad minus facilitia paulatim af-
cendat, sed ut sic inter res veras, è quibus
solis per se verum potest concludi. id au-
tē in hoc præcepto non curavit Cartesius,
conscius sibi, quod fæpenumero è fal-
sis ad sua probanda procedat, ut suo lo-
co vixit. 4. Dam Cartesius, inquit; la-
qui-

gradus falsos nos ad arcem veritatis en-
ti vult.

C A P. XIII.

Quartum Cartesii preceptum requirit
hominem omniscium, ideoque im-
possibile est. Divisio Claubergii pri-
ma inter omniscientiam absolutam
sive circa omne scibile, que solius
Dei sit, & circa peculiarem aliquam
materiam, que hominis esse possit.
Divisio altera, qua negat Deum
resolvere difficultates in scientiis, sed
id Cartesio reservat. Tertia, qua ait
Cartesium qua humana methodo in-
veniri possunt intelligere, Deum nou-
illa, sed alia. Quarta qua omniscienc-
tiam aliquam fingit qua Deo non sit
propria, atque ita duas omniscienc-
tias sibi invicem dissimiles, imagi-
natur. De Gallica & Latina Me-
thodis editione, cum modo ad banc
modo ad illam respiciam. De privi-
legiis

arrogat. Sententia Cartesii a Clau-
bergio in contrariam mutata. Et hic
& ille canonem hunc quarum im-
prudentes revertunt. Cartesius cogit
statuere, hominem vi sue cognitio-
nis adequare infinitam Dei potesta-
tem.

Quarto Cartesii præcepto sūcando adhibet Claubergius caput suum xvii. ubi de integritate divisio-
num prolixè agit, modos & quibus ea
violetur enumerat otiosè, ut ego arbi-
tror, cum nemo illius necessitatem un-
quam negarit: ideo supervacuis omissis,
quid mihi ad Canonem Cartesianum di-
ctum, & quid ab illo repositum sit, men-
e revolvamus. Præceptum Cartesii
quartum ita habebat: *Ac postremum, ut
ubique facerem enumerationes ita integras,*
*& recensiones ita generales, ut nihil à me
omitti esset certus.* Method. Gall. p. 18.
19. 20. Latin. pag. 15, 16, 17. ad quæ
ego: Quartum, inquietans, rem non
dico difficultem, sed penitus impossibi-
lem præcipit, ut videlicet (nam ita hunc
Canonem explicat Latinus) *tum in quo-*

*singula enumerentur , ut NIHIL à se
omittit certus . qui enim hoc facturus est
eum omniscium esse oportet , quod solius
Dei est . quæ refutaturus Claubergius ,*
1. *Observe (inquit) lector , Revium ,
qui sepe alias ab Interpretate Latino recedens
ad Gallicam editionem provocat , hic præ-
ter morem latine inbærere , quod majorem
in ea cavillandi occasionem nancisci sibi vi-
deretur .*

Resp. Sane , ubi Latina à Gallica re-
cedit , magna ratio est cur hanc , tan-
quam Cartesii authenticam mihi sequen-
dam proponam : ubi vero illa hanc *ex-
pli-
cat* , quod hic manifesto fit , ubi para-
phrasin magis quam versionem agnos-
cat , quin ad hanc quoque attendam ne-
mo jure prohibeat . præsertim cum eam
non minus quam ipsum textum Galli-
cum approbarit , & ex aliena suam fe-
cerit Cartesius , ut suo loco visum .

2. *Omniscium (inquit) illum esse oper-
ere , qui in divisione nihil à se omitti cer-
tus sit , non facile (ut cum Revio loquar)
concedent philosophorum filii . Aliud enim
est , absolute omniscium esse , ita nempe , ut
nisi quicquam eorum que sciri possunt , igno-
reantur , quod est solius Dei ; Et aliud in par-*

quod facilè cadere in hominem quis non videt.

Resp 1. Non agit hic Cartesius de integritate divisionis, sed de *quærendis mediis*, quibus ad cognitionem veritatis perveniatur, tum de *difficultatum partibus percurrentibus*, quæ videlicet homini veritatem quærenti objiciuntur qui in hisce recensendis *nihil à se omitti certus est*, eum ego non hominem sed Deum esse arbitrabor. 2. Nec agit Cartesius *de particulari aliqua materia*, sed **UBI-QUE**, se hoc facere ait in Gallico, id est *in omnibus* materiis prout jactat *Se quan-dam excoluisse Methodum ad QUASLI-BET DIFFICULTATES in scientiis resoluendas*. Medit. pag. (**) 4. v. supra. qui in hisce omnibus nihil à se omitti certus est, eum ego denuo Deum non hominem esse judicabo. 3. Injuriosa est illa divisio inter Deum & hominem, quod Deus quidem norit *omnia quæ sciri possunt*, homo autem in particulari aliqua materia ita *ad omnia circumspicere possit*, ut nihil à se omitti sit certus. unde sequitur, circa particulares materias scientiam humanam divinæ æqualem esse, objectorum tantum multitudine distin-

nec philosophorum, ut mihi per quam
insolens occurrat illa tua interrogatio:
quod **FACILE** cadere in hominem, quin
non videt?

Addit: Sed tam imperite cavillari bis
debebat Revius, quia cap. I. Considera-
tionis finixerat Cartesium profitendo & ex-
colendo Methodum ad quaslibet difficulta-
tes in scientiis resolvendas, Deo se similem
fecisse, & involasse in usurpationes papæ,
arrogando sibi infallibilitatem, omniscienc-
tiam &c.

Resp. Quod imperitiam, imperitus
juvenis mihi exprobrat, nauci non facio.
ipse Cap. XI. præcipitantiæ in judicando
eausam primam facit ætatem immatu-
ram, & exemplo Cartesii, nos do-
cet, non esse certa in philosophia prius
quærenda, quam ad mataram ætatem
pervenerimus. applicet sibi, qui in E-
pigrammate Ontosophiæ suæ præfixo
ingeniosissimi JUVENIS elogium habet.
applicet adolescentulis quibus Cartesia-
na principia instillat, cum vixdum feru-
læ manum subduxere, & imperitos fa-
cile domi inveniet, ne eos opus sit foris
quærere. 2. Quæ dixi Considerat. c. I.
non à me sunt ficta, ut iste mihi affingit,
fed.

Posse se attente & sc̄pius iterata meditazione efficere, ut habitum quendam NON EK RANDI acquirat. imo fieri plane NON POSSIT ut erret. Didicisse se, non tantum quid sibi sit cavendum, ut NUNQUAM FALLATUR, sed simul etiam quid agendum, ut ASSEQUATUR VERITATEM (in omnibus videlicet, ut ex oppositione perspicuum est) Meditat. 4. p. 61. 62. vide lector ~~ze~~ meam ad illud caput, & quod dixi verissimum esse deprehendes. pergit: Quasi vero Deus resolvat difficultates in scientiis, & non infinita alia, absque opullius Methodi seu regulæ intelligat, quæ humanae Methodi regulis investigari nullo modo possunt.

Resp. Habemus secundam divisionem inter Deum & homines, vel potius inter Deum & Cartesium. DEUS (ait noster) NON RESOLUIT DIFFICULTATES IN SCIENTIIS, hoc relinquit Cartesio. Cartesius quæ humanae Methodi regulis investigari possunt INTELLIGIT, Deus ea quæ illis investigari nullo modo possunt. Ita vide licet:

Divisum imperium cum Iove Gallus habet.

Sed

Junit; & quid deinde te movit, ut tam
inique inter illos partire? Audi quid
velim: Cartesius resolvit **QUASLIBET**
DIFFICULTATES in *scientiis*. Medit.
P. (* * *) 4. Dens autem **NULLA S.**
noli tergiversari, nam illud tuum *quasi*
vero! vim negandi haber. Cartesius quæ
per Methodum investigari possunt **IN-**
TELLIGIT, Deus autem **ALIA** ab
eis. Nec putes adrem facere, quod *ea*
Deus intelligit sine ope Methodi, sufficit.
quod ea quæ ita intelligit sunt **ALIA** au-
eis quæ Methodo investigantur. id est
sola supernaturalia, naturæ autem no-
titia Cartesii peculum est. Amplius: In-
teat ea quæ Cartesiana Methodus resolvit,
est, *Esse Deum, esse animam*, si non
hæc, sed **ALIA** resolvat Deus, sequitur
eum non *resolvere*, an ipse sit? sed info-
latum & indeterminatum id relinquere.
Addit: *Ita ut, si quis lege talionis uti hic
vellet adversus Revium, dici posset, ipsum
omniscientiam Deo indignam effingere,*
*cum eam qua ope Methodi quælibet resolvantur
difficultas in humanis scientiis
divinæ similem, cuius propriam esse pro-
nunciet.*

Resp. Miseret me tui, Claubergi,
qui

*non autem id ordine ad absolutam rei natu-
ram, & omnia ejus attributa, quæ Deus
per omnipotentiam in ea quasi locare potuit.*

Resp. I. Quod hic Cartesio attri-
buis, id per manifestam falsimoniam ei
affingis. Neque enim dicit Cartesius eo
quem citas loco, (quid alibi dicat mon-
strandum erat, non mufitandum) *Ne-
minem hominem habere adæquatam alicujus
rei cognitionem*, sed contrarium dicit,
nempe facile hoc fieri posse, at non posse
eum scire se illam habere nisi Deo reve-
lante. ne lector dubitet, ecce ejus ver-
ba è pag. 254. *Vt aliqua cognitio sit adæ-
quata, debent in ea contineri omnes omnino
proprietates quæ sunt in re cognita: & id
circo solus est Deus qui NOVIT SE. HA-
BERE cognitiones rerum omnium adæ-
quatas. Intellectus autem creatus, et si forte
REVERA HABEAT rerum multarum
(supple cognitiones adæquatas) nun-
quam tamen potest SCIRE SE HABE-
RE, nisi peculiariter ipfi Deus revelet: ad
hoc enim ut HABEAT ADÆQUATAM
alicujus rei COGNITIONEM, requi-
ritur tantum, ut vis cognoscendi quæ in ipse-
st, adæquet istan rem, QUOD FACI
LE*

Consecutarium Claubergii primum, de
 Methodi Cartesiana partibus seu
 gradibus. Prima falsitas, quod qua-
 nuor ejus praecipue se mutuo dedu-
 cantur. Altera, quod ea contineant
 omnem Methodum de qua in Tra-
 ctatu suo egit. Octo deliria que mihi
 impingit ventilantur, & non me, sed
 ipsum in iis delirare demonstratur. An
 magna sit opera, gradus Cartesianos
 numerare? An gradus illi non Me-
 thodi, sed Dissertationis sint? An non
 ridicule Tractatus Cartesii vocaretur
 Dissertatione de quatuor regulis? An
 illae constituant potiorens tractatus
 partem? An illarum inventio & ap-
 plicatio minus Methods appellatio-
 nem mereantur quam ipsæ? An di-
 stinctio Claubergiana cassam Cartesis
meliorem aut tolerabiliorem reddat?

Se-

sabatur à filiis, cum senex ille drama quoddam proximè à se scriptum judicibus recitavit. quæsivitque, num carnem illud dispiens videretur? quo recitato, sententiis judicum est absolutus.

v. Cic. in Cat. Maj. idem mihi ab omnibus aequis arbitris pollicetur, qui atten-
hæc mea perlegerint. Interim morbus ille (delirium dico) Cartesianis per-
quam familiaris est, & in eo Cartesius heroicam animam efflavit. Sed ad deli-
litorum examen venio. Primum est,
quod oītē ponam Methodi gradus, conca-
divisionis regulas supra laudatas, scilicet ne
divisio fiat in partes quæ toti insunt, neque
excedat divisum.

Resp. Gradus hosce inesse Tractatu de Methodo, & ad ipsam Methodum pertinere, ex ipso Cartesio ostendi. c.
4. quis ergo hic delirat? tu an ego?

2. Quod quatuor Methodi præcepta,
quæ nibil aliud sunt quam omnes illius gra-
dus aut partes, fictio meo secundo gradu
innectam: ita ut totum, quod dividenda
erat, nequidem prius una parte integraru-
micerem.

Resp. Præcepta illa esse omnes Me-
thodi quam Cartesius tractatu suo com-
plexus

Reip. Quæ Methodum pro quatuor
præceptis acceptam præcessere, ea fue-
runt Methodus per quam ad illa perva-
nisi proficeretur enim p. 2. se singulari do-
putare felicitati, quod A PRIMIS AN-
NIS in eas cogitandi VIAS inciderit,
PER QUAS non difficile fuit pervenire
ad cognitionem quarundam regularum sive
axiomatum quibus constat Methodus. quis
non videret ea quæ à primis annis, egit, ei
fuisse vias, atque ita Methodos, ad hanc
quatuor axiomatum methodum perve-
niendi, atque ita partes Methodi in sua
latitudine accepitæ, prout ea videlicet
subjectum est integri illius tractatus?

5. Quod Cartesii peregrinacionem in
qua invenerit Methodum gradum Methodi
faciam tertium) reque apposite, ac si quis
Peripateticus in auditorio anibulans dispu-
set, ego partem vel gradum disputationis
facerem ambulandi actionem.

Reip. Cartesius tres VIAS DIS-
CENSI (te ipso teste) inivit, primam
libris, alteram à vasto mundi theatro,
tertiam à se ipso, ad secundum pertinet
ejus peregrinatio. quæ proinde ejus me-
thodi pars est. tale nihil est in deambu-
latione Peripatetici. quia ille fortassis pre-
re-

Mathematicarum, mo eo quoque spe-
cavit earum abnegatio. ut suo loco vi-
sum,

7. Quod Cartesii Meditationes Metaphysicas, quas novem annis post inventando
Methodum aggressus fuit, & quarum summa exhibetur in quarta sectione, dispegit
in sextum, septimum, & octevum Methodi gradum.

Reip: nunc pia zedis. Meditationes metaphysicas aggressus est novem annos post inventa quatuor praecepta, ergo non pertinent ad methodum in sua latitudine sumptam. si sic est, cur earum summam in Tractatu de methodo exhibuit & ad alios proponit. de caspi tractavit? Dixit alius vir quidam exizatus, scriptori sape ad titulum libri sui respiciendum esse, nequidamviscoemph Leni. Hujus praecepti in mente Caspius cum demum venit (& Claubergi fides) cum ad calcem 16. sua pagina peruenisset, in medio autem pagis sequentis, velut lethargo percussus ejus uerum oblitus est. ita nihil nec ante nec post de Methodo tractavit.

8. Negat memibi constare, & divisa-
rem quam oxus fueram imperfectam meam

que per ruriculas gradus, invenire qua-
stiones Physicas, quarum investigatorum
orda quinta secundum abumbratur. concludit
Epiphonemate; Habet scilicet, a Rev.
divisio tua auctoritate.

Respo. Perduxit considerationem Me-
thodi Cartesianae usque ad apicem illum
summarum, quo ejus beneficio, ut putar,
invenit esse Deum. Physica ejus rimanda
philosophis reliqui, quoq; in tamen mul-
ta, importunitate adversarii adactus in
Scalera postmodum, evenulavi; atque
ea Theologiae, non minus quam priora
illa, repugnare ostendi. Si mancam pu-
gar, meam Considerationem, multo ma-
gis mane est hæc ejus Defensio, in que
haec epiquidemusq; in sequentibus est,
quam ego pedem promovram. Ha-
bets responsum ad haec tamen, ego
vero ad mea nondum habeo. pergis ta-
ctus
et. Quid negat o. Dissidor maximus, tam
hunc etiam ut se distinguere decuit? Ad-
m' mod. Dissertationē à Methodo nomen ad-
depti considerat. Aliquis q; bone, i. à posse
tri facta est denominatio. 2. Dissertatione non
admissim, solum Methodi regulas, gradus,
pancer, sed etiam ejus demonstrationem, ac
postea

proinde a Methodo nomen accepit. 3. T^e
Methodi Considerationem Theologicam
vocasti: at quam multa in ea non Theolo-
gica tantum, verum, vel se ipso iudice,
Philosophica, Logica!

Resp. 1. Cum divisio mea & distin-
ctio, te ipso teste, nihil aliud sit quam
numeratio, divisoris maximi titulum in-
de non capto: nemo enim tam truncus
aut stipes est, qui exiguum adeo numer-
sum ut est octonarius totidem rebus
propositis applicare non possit: partes
illae sive gradus apud Cartesium oecur-
runt, ego octo esse tam facile potui
computare, quam duas mihi manus &
in singulis quidos dignos esse. 2. Si gradus
dillos sive partes, non Methodi, sed
Dissertationis esse dicas, tenui falso signum
commisericis: nam Dissertationis par-
tes sunt sectiones illas quae in ora libri
occurrunt, partes autem sive gradus de
quibus nobis sermo, ad Dissertationis
illius argumentum sive subjectum spel-
etant, id est, ut tu ipse vocas, ad vias
discendi. 3. Si subjectum illud quod
auctor Methodi nomine insignit, ad
quatuor tantum illas regulas, coarctes
rem iterum absurdissimam audebis, quia
regu-

de us Tractatur, nihil differitur. Ut liber hic non nisi ridicule dici possit Transcasus sive Dissertatione de quatuor regulis.
4. Si has regulas potiorent atgumentis partem constitutre (ut facis) putas, laudem necum non potas: nam inventio Essentiae divinae multo potior est. 5. Quod Dissertationem non solum aīs continere Methodi regularis, gradus, partes, sed etiam ejusdem inventionem, ac postea usum & applicationem. &c. id te refellit. nam tractatio inveniendi illa praecipua. Methodus est, quam per eam inveniatur verum in scientiarum una, videlicet Logica, (si tibi credimus) ratio applicandi ea ad Mathesin, Metaphysicam, Physicam, Methodus est, cum per eam inveniatur veritas in illis disciplinis. Sed ponamus, O Divisor Maxime, hæc uti tu facis distinguenda esse, quid inde lueraberis? Sive enim dicam omnes partes & gradus Methodi Cartesianæ vitiis scatere, sive Methodum ejus in omnissimis inventione & applicatione, ad non res eodem redit? & annon utrinque idem periculi? Similis mihi videris illi medico, qui cum de vita periclitaretur & grotus, in reiuvia curanda oceupabatur. ita dum in
-diup M. 5 pier

cautiam ejus si nullo meliorem aut tolerabiliorem reddunt.

6. De me quod adjicis, si probares possis in Consideratione mea utique tantum pagellam Theologiam esse: ut in Cartesii Dissertatione juncta tham facturam, unica tantum pagella de Jacobo agit, farebor me tituli mei de minimam quidem rationem habuisse; sed id manquata tentabis, sa scio.

Secundum Consectarium jus est, praceptorum illorum novitare. Mustea namque mea vocare Confid. p. 29. Et contra Lcniulum Ea.

Kesp. Cum mustea illa praecepse non cayi, non ad novitatem eorum ne spebis: sed quod palatio Castesii & discipulorum eius mirum in modum sapientie Ieo episcopi theoto his sum. Musteum enim est idem quod & discipulus dicitur, Plin. l. 15. sive remustea vocat, que Columelle mustas dicuntur. ita & vires iste re rufi H. l. c. 59. que arcea (poma) mustea probantur, & num melimela appellant. scio & discipi prorsus ritebunt aut novo loco, sed priorem illata sunt gratificationem in animo habui. Tercium: ejus consectarium est de praeceptorum, cum generalitate quatuor, de peneintra:

qui-

partes illius in locis respectuose erit,
a scopo Cartesii penitus aberratis. De-
nique cum Logicam, ita quae pars rationis
(i.e. quæ duas Geneticæ, duas Analyticæ
partes continebit) majori illius parte ex
Cartesio deponitur, nihil alio ad
mihi videatur moliri, quam ut quæ Car-
tesius tanquam damnoſa ejecit ea ipsius
Cartesii auctoritate postea non reducantur
atque ita Cartesium è Cartesio refutetur
et in omnibus eius operis et argumentis simp-
liciter. **CAP. XI. XIX.** colliguntur
ad hanc dissertationem pertinentia.

De applicatione Methodi in studiis
Mathematicis, tres contradictiones
notata. **M**ethodus Mathematico-
rum artis syllogistica, incepit à Cartesio
opponitur. **D**e circulare Cartesii de-
monstrazione. **G**essendi super eam lo-
cus vindicatus, & Cartesii ad eum
exceptiones explicatae. **A**n, ego cogi-
to, ergo ego sum, sic contemptus sum
plexus. **A**n generalis proposicio deca-
nitur è cognitione minus particularis.
An, si quis subtilis iis Mathematicis,

Mathematisca; item realium formalis; emi-
tions; objectus; Cognitionis; expre-
siones; omnium unius insitum. At ca-
lulationis; Cartesii; Cartesius; negare acci-
densia.

Capite suo **XVII.** Claubergius
accedit ad applicationem Me-
thodi in studio Mathematico; &
Cartessianae (ita loquitur). Mathematici-
corum in philosophando initiationem.
Prior illa nihil ad me spectat, nec tamen
possum quin turpes in ea contradic-
tiones obiter notem. Citat N. 2. præfatio-
neum Principiorum Gallicum; iti qua
Cartesius alii fecerit ipsum eruditus vo-
lenti haec suadeat. Deinde Logicae ope-
rari debet esse que datur recte regula-
rationem ad acquirendam cognitionem veri-
tatum quas ignoramus; que quia ab exer-
citatione maxime perdet; cuius alcum est ut
ad eius regulariam usum referatur; donec in-
fidelibus. Sinoplicibus quoque questionibus; cu-
jusmodi sunt Mathematisca; exerceat. Eo
postquam acquisivit habitum aliquam inve-
nitionis veritatem in his questionibus; debet

4. Praefationem illam, utpote scri-
ptum (juxta Crispi Claubergianam)
exotericum, flocci facere poteram: sed
malo, hoc quicquid est, Kentulorum
servare, & pergo ad ea quae me pro-
prie tangunt: si pertinent autem ad se-
cundum illud de quo se aetrum polli-
cebatur. Audi quale principium det ad-
veniens. Redit, insquit, verba adscribo,
ut unum fideli ad nos, magnitudinem simillimas (me
videlicet & hunc tulum) possim dealbare.
panites.

Resps. Ut panites dealbatis appellatio-
nem non affecto, ita albus anater tibi
sum Deo: & causa mea honestate fre-
tus, susque deque habeo: & cupido, q.
quo colobe illos esse plures, oq. vienerat
juventuti studium librorum. Magicorum
commendant. Hac obiter: nunc rem
ipsam, cuius nomine, & illo, & pluri-
bus aliis maledictis, ut videbitur, me
respernit animo. compotio distepte-
mus, ita autem habet: Cartesius, post
quam Dialectam, & ibea formas syl-
logismorum, tanquam inquirendo ve-
ro inutiles rejicit, & quatuor in una axio-
matica corum loco, sibi sufficete affin-
p

primo principio Cartesii : *Cogito, ergo sum*. Nam non ergo vim syllogisticam invenit, quae ita suppleretur : *Quisquis cogitat est : ego cogito, ergo Ego sum*, ut Gassendus obseruatum. Haec omnia Claubergius sicco pede transit, atque ita silentio suo vera esse fatebitur. Reliqua quae quod fibi refutanda sumunt, distincte examinemus. Dicebam confid. p. 32. Quam feliciter autem Cartesio successerat Mathematicorum in hisce quodlibet etiamus initatio, vel lumen ejus philosophiam insipienti apparet multum enim abest, ut in Euclidis apud Archimedem demonstracionibus circulum fixe datur (viscosissimum probandum genus), quod inveniat quale in Cartesianis ostendit eruditissimus Gassendus p. 233. 234. Ad hanc Claubergius N. 9. Quid inquit universum circulum Cartesius non admisit, nescis in locis docuit, vide Resp. ad Infras.

Gassendi p. 146. non invenit non videt. Resp. Locum quo dignissime intendit invenio Response fidelica (non ad instigias Gassendi, sed) ad excerpta quaedam ex illis a nescio quibus ratiocindis Anonymi amicis collecta, p. 602. Ubi ita loquitur : Nihil video inveni que

sio superioris relata sunt, fidem abunde faciunt, probare te, claram distinctamque notitiam esse veram, seu non fallace in. Quia Deus est; Quia ejus author est; Quia non est deceptor. De assumptione vero fidem quoque faciunt, quæ in residuam superiorum, ac initium hujus memorata sunt; Probare te, Deum esse; authorem esse; deceptorem non esse; Quia clara, distinctaque illius notitia est vera, non fallax. Huc præ ceteris illi spectans: Aet. que hæc omnia quo diutius & curiosius examino, tanto claras & distinctas vera esse cognosco. Et postea: Sufficit me hoc ipsum intelligere, ac judicare, illæ omnia quæ clare percipio, & per se omniem aliquam importare fidem, atque etiam forte alia insinuera quæ signorebant vel formaliter vel egnioriter in Deo esse, ut Idea quam de illo habeo, sit omnium quæ in me sunt, maximè vera, & maxime clara & distincta. Quæsa propterea opinionem circulam, ut agnoscam communis vnde diallelum incidas, ac principiis sequentium situm petas, cum unum probas per aliud quod ipsum non possit nisi ex suppositione prioris probari? Hæc Gassendus, quæ refutaturus Cartesius, ad loca supra citata.

Resp. Falsum, cum advertentia illa sit actus reflexus, qui directum videlicet ipsam cogitationem praesupponit. licet autem nullo syllogismo conclusus, tamen experientiam magistrum habet, ut ipse mox fatebitur. Experiencia autem est inter cognoscendi principia. subiungit: *Neque etiam cum quis dicit, Ego cogito, ergo sum, sive existo, existentiam ex cognitione per syllogismum deducit, sed tanquam rem per se notam simpliciter intuitu agnoscit.*

Resp. Hoc ita falsum est, ut ne mente quidem, concipi possit. quid? estne simplex conceptus. *Ego cogito, ergo ego sum?* An non manifeste in eo sunt duae partes, & insuper nota consequentiae, per quam alteram ex altera deduci significatur? quod profecto in re per se nostra (nam & hoc addit) esset supervacaneum: sed probationem operæ pretium est audire: *ut patet (inquit) ex eo, quod si eam per syllogismum duceret, novissime prius dubuisse istam majorem: illud omne quod cogitat est, sive existit.*

Resp. Verum dicis. Ideoque nisi eam præmiseris, illud tuum ergo sine mente bonus erit, nulla enim illatio est legitima ubi

*pud se experientur, fieri non posse ut cogitare
nisi existat.*

Reip. Experitur apud se, quod cogitet, quod autem nos possit fieri ut con-
gitet nisi existat, id apud te non experien-
tur, sed argumento ab effecto ad causa-
tum, vel ab adjuncto ad subiectum col-
ligit. Tandem, Illa enim est, inquit,
*natura nostrae mentis, ut generales proposi-
tiones ex particularium cognitione efformet.*

Resp. At non ex cognitione unius
particularis quale est, ego cogito: mira-
biles nobis ~~etiam~~ iste homo fabricat,
ex uno singulari, & dignum hoc emblem-
ma erit nova Logica Claubergiana.

Tantum de primo loco. In secundo vel
nihil quod rei illustreret invenio, vel si-
quid est, id habamus in primo. Sed
tertius palmarius est, ibi enim directè &
*γυρετη̄ τη̄ κιφαχη̄ questionem aggredit-
tur. ait enim: Deinde, quod circulum non
comiserim, cum dixi non aliter nobis clarè
constaro, que clarè & distinctè percipiunt-
ur verasse, quam quia Deus est: & na-
bis non constare Deum esse, nisi quia id clarè
percipiatur, iam facis in respensione ad se-
cundas objectiones N. 3. & 4. explicus, di-
stinguendo scilicet id quod re ipsa claro per-
cipi-*

Deum existere, quoniam ad rationes quae id probant attendimus, postea vero sufficit ut recordemur nos aliquam rem clare perceperisse, ut ipsam veram esse simus certi, quod non sufficeret, nisi Deum esse, & non fallere sciremus.

Resp. Nonne Labyrinthus quendam lector te ingressum potas, dum hæc legis? Sed adhibeamus filum Ariadnes. Primum, inquit, nobis constat. Deus existere quia attendimus ad rationes quæ id probant, id est ad claram & distinctam quæ in nobis est Dei ideam. Hæc enim est unica ratio qua id probari posse putat Cartesius. atque ea est prima circuli pars. nunc opus est ut ad secundam progrederetur: unde videlicet de claritate ideæ illius constet; aut sufficere ut recordemur nos eam clare perceperisse. sed an hoc fieri potest nisi Deum esse sciamus? negat. itaque ut Dei existentiam ex claritate ideæ, ita claritatem ideæ ex Dei existentia concludit. qui integer & verus circulus est. Vnde judicet lector quam bella sit Demonstrationib illa Cartesii, quam omnium aliarum vicie nobis commendat, talis videlicet quæ eo nomine prorsus iudigna est. nam

posit. qua de re aliqua ex parte egi
Consider. p. 32. Adjiciam iis quae ibi
dicta sunt sententiam Kenelmi Dige-
bey, summi de cetero Cartesianorum
opinionum admiratoris. Is ergo Observ.
in lib. de Religione Medici p. 9. affir-
mat(ex conterraneo suo Rogerio Baco-
ne) accuratissimos Mathematicos, qui as-
sidue versantur inter lineas, figuras, & diffe-
rentias, quantitatis reliquas, raro suffice
deprehensorum eminere in Metaphysicis, aus
speculativa Theologia. Siqui Theologi
simul & Mathematici res divinas ad mo-
dum Mathematicarum tractare tenta-
rint, eas apparet oleum plerumque &
operam lusisse. Sumatur exemplum
ab insigni suiævitileologo Thoma Brad-
wardino, qui cum summus esset Mathe-
maticus (verba sunt Savilii præfat. ad
eius lib. de causa Dei) in theologicis tra-
ctandis non recessit ab arte. Itaque pri-
mus, quod sciam, & solus, hanc viam ten-
tavit in theologicis, ut filo Mathematico
Theologica contexeret, ponendo scilicet pri-
mo loco duas hypotheses, quasi principia,
& ex iis proxima queque demonstrando,
& corollaria deducendo, petitis etiam ex
Euclide probationibus. deinceps ex hypo-

the-

antiquata illa , omne, a. est, b. omne, c. est, a. ergo omne, c. est, b. è matheſi ſua in Dialecticam postliminio invehant.

Secundam petit è Platonis 7. de re-pub. ubi Arithmeticam & Geometriam ad hoc prodeſſe dicit, ut qui eas didi-
cerunt acutiores quam antea, ſint ad diſci-
plinas omnes felicius perdiſcendas. Quod
ego facile concedo de artibus Arithme-
ticæ & Geometriæ ſubordinatis, qua-
les ſunt Astronomia, Muſica, Architec-to-
nica. ſed nec Ontoſophiam ſuam Clau-
bergius, nec Theologiam, ſive natura-
lem, ſive revelatam ibi qui ſpiam reper-
turus eſt. Tertiā à Chriſtophoro Cla-
vio mutuatur, qui Prolegom. in Eucli-
dis Elementa, inter alia, Metaphysicæ
& ſacris quoque literis reſtè percipiendis
neceſſariam matheſin eſſe aſſerit. ac
in eam ſententiam Proclum & Auguſti-
num citat. quod ultimum(nam ipſe pre-
ter ſua Mathemata nihil bonarum lite-
raru[m] attigerat) ex Rami Proœmio Ma-
thematiſco cum ſuſturatum puto, quem
etiam poſtea Claubergius citat. ſed no-
tentur Rami verba: *Itaque ad doctrinam
Christianam refit ē[st] ex ordine percipiendam,
Augustinus ſummus docto[r], non mode-*
lit

micorum Pyrrhoneorumque ~~analogianum~~ &
postquam in vectus est in Philosophos
quos dogmaticos vocat; Sapientius pro-
fector, inquit, Philosophi illi quos paulo
ante nominavi: quis ut varietatem simul,
~~E~~ incertitudinem humanae scientiae demon-
strare, ita se comparabant, ut possent.
tam adversus omnia, quam pro omnibus de-
cere. Ita animatum in Aristotelem insur-
rexisse, postquam (ut ipse ait) vires ei
accrévere ex Ramo præsertim & Mi-
randulano, nihil est miri, sed eisdem vi-
ribus eundem defendere potuit & de-
fendit ut immediate apud eum sequitur.
quando ergo dicas, *Gaffendum, laudare*
solet Revius. in hoc, inquam, ego cum
non laudo, cum in eo palam Pyrrho-
nismum & ~~analogianum~~ profiteatur, sed
in iisque matuori ætate scripsit, in qui-
bus fulget velut inter ignes Lunamino-
res, ejus *Disquisitio Metaphysica adver-*
sus Metaphysicam Cartesii. Concludit tan-
dem epiphonemate. Tot artificibus insu-
gnibus (simili modo Revius in hac materia
loquitur) credendum Revius & Lentulus,
si sapiunt, putabunt.

Resp. Dixi artifici credendum, sed
IN SUA ARTE, non autem extra
eam

credo, quia Mathematici non est judicatur quid Theologo necessarium sit, sed ipsius Theologi. Alioquin & sutor posset dicere artem suendi calceos esse Theologo necessariam, & secundum Claubergium ei credendum esset, modo esset insignis suendi artifex. sed ut illi diceretur, Ne sutor ultra crepidam, ita hic merito potest dici, ne Geometra ultra suam decempedam.

Neque hæc ita accipienda, ac si nemo Mathematicis artibus suum esse uitium, ad illustranda quædam scripturæ loca, quæ de numeris, ponderibus, strumentis &c. agunt, sed idem potest dici de artibus omnibus, sive liberalibus, sive mechanicis, nulla excepta, quales sunt Chronologia, Geographia, scientia militaris, navalis, fabrilis, agraria, pecuaria, numinaria, vestiaria, physiologia animalium, plantarum, gemmarum, historiæ exotericæ, leges, medicina &c. nihil enim rerum humanarum est quod non alicubi attingatur in sacris literis & cui non aliquid lucis ex harum rerum cognitione accedit: quæ tamen tu si omnia præsciri vis antequam ad quadripartitam tuam Logicam accederis.

ctos dis scipulos tam indoctus præceptor
nunquam es nacturus. Deterius etiam
judicabis, si hisce contineri aut hinc dé-
rivari putaveris res theologicas proprie-
dicas, quales sunt spes, fides, charitas,
Deus ipse cum suis attributis, personæ
divinæ, Verbum caro factum, æterna
electio gratiosa vocatio, vita denique (ne
per omnia eam) beata & immortalis,
quæ tu si ex Algebra & Logistica, ex li-
neis & superficiebus, è conis & cylin-
dris haurire te posse arbitraris, multum
opinione falleris. Denique ne rei claræ
diutius immorarer, si ad sacras literas re-
ctè percipiendas ita acuti sint Geome-
træ, qui sit ut Cartesius, qui in illis Co-
ryphæus audit, cum ad hasce expli-
candas accedit, vix sapiat pueri instar
bimuli, tremula patris dormientis in ulnâ?
qui sit ut normam in illis aut libellam
nullam invenerit artibus, qua papisti-
corum dogmatum pravitatem potuerit
deprehendere, sed in iis ut vixit, ita vi-
vere desierit?

Tandem Claubergius, palinodiam
canit eorum quæ adhuc tanto opere a-
strinxit, & quod ego dicebam, testi-
monio ipsius Cartesii confirmat. ait e-
niam

quædam in rebus metaphysicis occurrunt
feliciores sunt, non contingit ex defen-
sione ratiocinii, sed ex eo, quod Ma-
thesin tractarunt, non ratiocinando,
sed imaginando, & omnia egerint per
imaginationem, quæcum in Metaphy-
sica locum non habeat, hinc contingit,
quod adeo in illa sunt infelices. Et ac
Cartesius, qui cum causam dicti defectus
agnoverit & emendaverit, non est quod
obstrepant amplius adversarii. Praeterea
notum est, quod ab eo quod si se fit in mu-
tis, ad id quod necessario fit in omnibus,
nimis elumbis sit consequentia.

Resps. Habet lector novum empla-
strum quod omnibus Cartesii vulneri-
bus applicari possit, ut videlicet, si quid
is scriperit ~~omnem~~ & ~~est~~ amicorum, intro-
ducatur ~~ante~~ pax amicorum amicus quispiam en-
jus qui ex ore ejus commodam illius di-
cti explicationem præsens hauserit, at-
que ita, ut apud Iudeos & pontificios
verbum Dei duplex est, scriptum & non
scriptum, ita geminus emerget Carte-
sianismus, scriptus & non scriptus, sed
videamus, quam amicorum amicus ille nef-
cio quis cum amico Cartesio conspiret.
loquitur Cartesius de iis qui Geometriam
excoluerant, hoc factum dicit amicus
non.

Neminem indecentius amissim mathematicam adhibuisse rebus Philosophicis, & naturali Theologiae quam Cartesium, ita clarum reddam, ut non nisi ab homine nullius mentis aut frontis negari possit. Proferantur ergo in medium ex Mditat. Metaphys. pag. 181. ipsius.

P O S T U L A T A.

Primum est, ut advertant lectors incerta esse omnia judicia sensibus superstructa.

Secundum, ut considerent mentem propriam, cunctaque ejus attributa.

Tertium, ut propositiones per sentias diligenter expendant. ut : *Quod idem non possit esse & non esse. Quod nihil non possit causa esse ultius res. & similes.*

Quartum, ut examinent ideas naturalium, in quibus multorum simul attributorum complexio continetur. qualis est, natura trianguli, natura quadrati, vel alterius figurae. Itemque natura mentis, natura corporis. & supra omnes natura Dei, sive entis summe perfecti.

Quintum

marus rationabiliter in bonum sibi clare cognitum.

8. Qui potest efficere id quod maius est, potest etiam quod minus.

9. Majus est creare vel conservare substantiam quam proprietates substantiae, non autem maius est idem creare quam conservare.

10. In omnis rei idea continetur existentia, contingens in conceptu rei limitatae, necessariae et summe perfectae.

Cogor quæneret si haec omnia presupponenda sunt, quid amplius demonstrandum restat? presupponit enim notitiam mentis, corporis, Dei, omnium figurarum mathematicarum: at haec omnia ut inserta, ita: falsa, antea abjecta, nunc vult veritatem eorum: presupponi, soluendo quia ipse ita PQS-TULAT, satis profectio pro imperio. Ex quis quæso apud se invenit definitio, nom. trianguli, &c. omnium figurarum mathematicarum! quis multiplicatur, circumferentem, objectivam & quis substantiam, auctoritatem. Et modus non Cartesius aeret qui disertè accidentia negat, hic vero aerum cognitionem inter communias actiones, pascens, ut ipsa bards & studi-

rebant.

Resp. Nullius te mentis esse, Claubergi, qui hoc neges, apparet ex ipsa inscriptione hujus tractationis, quæ talis est:

R A T I O N E S D E I E X I S-
T E N T I A M & animæ à cor-
pore distinctionem probantes, more
Geometrico dispositæ.

Annon rationibus probare Dei existen-
tiam est Theologia naturalis? an non
eas more geometrico disponere est a-
mussim mathematicam eis adhibere?
quid cibi vis Claubergi? an omnes te in-
saniente insanos esse putas? quod enim
addis, non esse hanc methodum ei fami-
liarem & usitatam, item scripsisse eam
arbitrio opponentium, ad rem non facit,
neque enim ego quid familiariter & usi-
tate egerit Cartesius, sed quid egerit,
neque qua occasione scripserit, sed quid
scripserit indicavi. quod tam incertis
cavillis eludi non potest. Addit: Qui-
kus respondens, duo in modo scribendi Geo-
metrico distinguit, ordinem scilicet & ra-
tionem demonstrandi, & banc dicit esse du-
plicem, aliam per analysin, aliam per syn-
thesin. Analysis longe præfert Synthesis, il-

lato-

ut opposentibus, non ut recusat
consulat, hoc promittit. ait enim: Sed
quia novi; quam difficile sit futurum, etiam
ut qui ait: sed. Et veritatem serio qua-
rent. totum: corpus. Meditationum mea-
rum inueni; Et simul ipsarum singula mem-
bra dignoscere: quæ duo simul existimare esse
facienda, ut integrus fractus ex iis capiatur,
pauca quædam Synthetico stilo hic subjunc-
tam. A QUIBUS, UT SPE-
R-O, N-O-N-N-I-HIL. I-U-V A-
BUN-T-U-R. Nonne exhorrescis cum
haec è Cartesio ipso deponi audis, &
quibus patet, & mentem ejus te deprava-
uisse, &, quod caput est, falsimoniam
superiori non minorem commississe, dum
illa à verbis Cartesii refecas, quæ sola
sufficiunt ad imposturam tuam: deter-
gendarum? Recognoscat jam mecum le-
ctor, quomodo suas sordes mihi affri-
care conetur: Ex his, inquit, i clucet
apertissima fraus Revi, quando non ipsas
Meditationes, in quibus suam Author eam-
demque optimam Mathematicorum Me-
thodum sequitur, in exemplum adducit; sed
alia quædam ab opposentibus rogata, &
ab Autore ipso in hac materia non appro-
bata.

Resp. Utet hic manifestæ fraudis
con-

go, jucicet lector. intendi enim eum
bis Authorem suum falsasse, quale ni-
hil in me notare potuit, nec tentavit qui-
dem. porro quæ adduxi è Cartesio, Car-
tesii sunt, sive è Meditationibus, sive
aliounde petita sive suorum rogatu, sive
sponte sive Synthetica, sive analytica,
sive optima, tuo judicio, sive pessima.
Quod autem ab authore ipso in hac ma-
teria *approbata non sunt*, id pro tertia
falsitate habeto lector, donec id ex ipso
Cartesio demonstratum videris. nam
brevitatem, & minus accuratam scrip-
tionem excusare, aliud est quam rem
ipsam improbare: pergit: 2. *Manife-*
sta calunnia, Cartesium *hac voluntate op-*
ponentium scripturum, contendere se *de-*
demonstrationes Mathematicas æquare, aut
etiam superare. *Hoc enim in dedicatione*
Meditationum de Meditationibus ipsis af-
ficit: hic vero nihil accurati promittit.

· Resp. *Manifesta*, fateor, calum-
nia, sed tua mentientis, non mea, affe-
rentis: ubi enim ego scripsi, Cartesium
hac voluntate opponentium scripturum con-
tendere se demonstrationes Mathematicas
æquare, aut etiam superare? nusquam
certe, sed eum qui hoc facere conten-
dit, (ubicunque id faciat) accuratum
esse

situm profitetur, id quod nusquam,
quod sciam in Meditationibus facit.

3. Ipsæ, inquit, demonstrationes in
fine secundarum Respp. allatæ sunt & ma-
ment certæ, atque eas ne quidem HIC ag-
greditur convellere Revius, quamvis mo-
dus eas proponendi minus sit accuratus, Au-
thore sic non absque ratione, volente & at-
testante.

Resp. Vide lector quam callidè in-
terserat voculam HIC. novit enim me
eas convellere ad Meditationes ipsas,
vultne ut omnia ubique convellam? &
hoc methodicum putat? quod fatetur
modum eas proponendi minus accura-
tum esse, eo ipso concedit non esse geo-
metricum, quod tamen Cartesius pol-
licebatur.

Addit: N. 13. Ex inspectione ipsius
Authoris, collata citatione Revi, patet
etiam fraudulenter egisse Revium 4. po-
stulata tantum & axiomata in medium ad-
ferendo, cum, si voluisset bujus methodi
specimen exhibere, simul debuisse defini-
tiones & propositiones adducere, que ini-
tium & finem constituant, & à postulatis
& axiomatis divelli nequeunt. 5. Sex
tantum postulata ponendo, quod in Authoro
sex-

si tantum verbis opus sit ad id probandum. ait enim ; IDEM est , dicere , ali- quid in rei alicujus natura sive conceptu contineri , ac dicere id ipsum de ea re esse verum (per defin. 9.) atqui existentia neces- saria in Dei concep^tu continetur (per axio- 30.) ergo verum est de Deo dicere necessa- riam existentiam in eo esse , sive ipsum exi- stere . si hæc duo IDEM sunt , sequitur qui prius dixit , etiam posterius dixisse . & proinde idem dici in Postulato , quod dicitur in Propositione . sequitur etiam Certe^sium in hac propositione IDEM per IDEM demonstrare . quod quar- tum emblema esto , dignum quo Logi- ca Claubergii quadripartita exornata in publicum procedat . Ibidem ait Carte- sius Conclusionem huius sui syllogismi PER- SE NOTAM esse posse ius qui à præju- diciis sunt liberi . insto : at quod per se no- tum esse potest , demonstrationis non in- diget . unde appareat fallitas dicti Clau- bergiani , nempe propositiones hasce demonstrandas restare sive per hanc , sive per duas sequentes demonstratio- nes . Idem dicendum de quarta , tota enim præsupponitur Postulato secundo , hisce verbis : ut considerent , mentem pro- priam ,

STENTIAM possibilem, in Dei autem idea non possibilem tantum, sed omnino NECESSARIAM contineri. Ex hoc enim (inquit) SOLO & ABSQUE VLLO DISCURSU cognoscere Deum EXISTERE, eritque ipsis non minus PER SE notum, quam numerumbinarium esse parem &c. hinc apparet, eum id quod probandum sibi sumit in οὐχαράφη, hic ut sine ullo discursu credatur postulare, & tanquam per se notum presupponere.

Atque haec de duobus primis, nempe Deo & mente. Ad corpora quod attinet, velim consideret lector Axioma, x. In omnis rei (ac proinde etiam corporeæ) idea sive conceptu continetur EXISTENTIA, quia nihil possumus concipere nisi sub ratione EXISTENTIS; nempe continetur existentia possibilis, sive contingens in conceptu rei limitata; sed necessaria, & perfecta in conceptu entis summe perfecti. Ubi dictum oportuit: continetur existentia contingens & limitata in conceptu rei limitata, sed necessaria & illimitata in conceptu rei illimitata. nam

1. possibile (quod hic infercit) non opponitur necessario & perfecto, sed actuali.

2. Existere aliquid existentiæ possibili,

aegri

cto pro imperio. Ad quæ Claubergius:
Nunquam, inquit, abjecit ideas, seu sim-
plices earum rerum notiones, sed opiniones
& prejudicia, consule vel solam Respon-
sionem jam citatam ad instantiam primam
in primam Med. & secundam in 2. Medit.

Resp. Illis locis negat se ejecisse sim-
plices notiones, ut cognoscuntur sine
affirmatione & negatione. nec ego ei
hoc tribui. sed ejecit eas prout habe-
bantur pro veris, at nunc vult veritatem
earum præsupponi, quod mihi videba-
tur imperiosum, cum nulla ratione; sed
solo ejus POSTULATO niteretur. sed
ait: Ideas autem illas & communes etiam
notiones non vult admitti quia postulat, sed
postulat eas attendi, quod dum fit, sua luce
menti se commendant, & principia Demon-
strationum suppeditant.

Resp. At cur non postulabat eas at-
tendi antequam abjicerentur? id enim
si factum fuisset, sua luce se commen-
dassent, & principia Demonstrationum
suppeditassent. Iam vero, primo po-
stulare ut citra ullam attentionem repu-
dientur, & eo facto attentionem de-
mum injungere, quomodo non abso-
lutum quoddam jubendi & vetandi im-
pe-

Et quis quælo apud se invenit definitionem trianguli, & omnium figurarum mathematicarum. quis realitatem formam, eminentem, objectivam? quis substantiam, accidens, & modum? non Cartesius certè, qui disertè accidentia negat, hic vero eorum cognitionem inter communes notiones recenset. Itaque bardos & stupidos suos lectores putat, ut hoc non animadvertant? sed nimirum ignoscendum fuit homini occupato. ipse enim fatetur pleraque ex his potuisse melius explicari, & instar theorematum potius quam axiomatum proponi debuisse si (inquit) accuratio esse voluntatem. &c. Ad hæc Claubergius r. ait: *Quod omnium figurarum mathematicarum definitionem unusquisque apud se inveniat in Postulatis Revio citatis scriptum non legitur; sed quod propositiones per se notas apud nos inveniamus, debeamusque examinare ideas naturarum, in quibus multorum similium attributorum complexio continetur, qualis est natura trianguli, quadrati, vel alterius figure.*

• Resp. Sive naturam, sive definitionem quis dicat, parum refert, nam qui hanc dicit, novit illam, & viceversa. an vero idea hujus naturæ non est in mente

ad Med. 3. §. 7. lic tuum & cætera sup-
pletum est, & mea responsio vindicata.
3. Quomodo, inquit, ideæ rerum nobis
sint innatæ, variis in locis exponit Author.
¶ Not. ad Progr. art. 12, 13, 14. Et E-
pist. ad Voet. circa finem partis octavæ.

Resp. Illa quæstio hic aliena est, ubi
quæritur non quomodo sint innatæ, sed
quæ qualesve in mente nostra reperian-
tur. alterum illud suo loco reservabi-
mus. 4. Realitatis (inquit) formalis, e-
minentis, objectivæ termines apud se ne-
mo invenit, at rem iis terminis designatam
facile intelligit unusquisque. Infans notio-
nem communem Enis animo tenet, sed hoc
transcendens, Metaphysicum, reale &c. ap-
pellari nescit. Ita omnes intelligunt quantum
ad rem ipsam, quod causa nihil possit tar-
giri effecto quod non habet formaliter vel
eminenter; item quid sit objectum ejusve
realitas. Ad hæc præcipue notandum, quod
auctor hic cum iis & apud eos loquatur, quis-
bus termini iis sunt familiares & usitati.

Resp. Si omnes, etiam idiotæ, hæc
intelligunt quoad rem ipsam, omnes
facile poterunt artem Metaphysicam
conscribere, licet sub aliis terminis. hoc
ergo à caprimulgo quopiam aut fosso-
re pete, & quod præstiterunt orbi lite-
rate

C A P. XVI.

*Claubergius ante confectum prælium re-
cepui canit, & præcipuam Consi-
derationis partem in alienos humeros
rejicit. Transie autem ad Stateram.
Vbi ierum de regulis Cartesii mora-
libus. Due ex iis impietibus sca-
tent. An in secundâ agat de adiapho-
ris? fragmenti illius falsitas demon-
strata.*

C Apite xix. Ubi putabam Clauber-
giūm prosequuturū suas adversus
Considerationem meam pugnas,
præter expectationem video eum defi-
cere & receptui canere, ita enim ordi-
natur: *Hucusque Defensionem Cartesianam*
perduxeram, cum rescivi Tobiam Andreæ,
summum & Virum & Amicum, Conside-
rаторем Theologum ita prostravisse, ut ju-
gulare mortuum videar, si ea parte pergam
insectari. Quæ igitur in consideratione reli-
qua suis porro locis expendere decreveram,
nunc omitto, cum à sebuntur libripende, &
novo Sapiente deinceps congressurus.

Resp.

argumentum quod tractat est de regim
Cartesii moralibus. Secundum quas, in-
terim dum de omnibus rebus dubitat,
sibi vitam putavit agendam. quarum
summam vide lector ad cap. Claubergii
IX. ex iis duas (ut ibidem quoque moni-
tum) expendi Considerat. cap. **VI I,** &
impietatibus eas scatere ostendi. Unde
quod Claubergius hic eas imperfectas
ait, futile est, neque enim hoc earum
impietatem tollit. conatur quidem vin-
dicare secundam illam, qua sibi propo-
suit Cartesius non minus **CONSTAN-**
TER si *opiniones MAXIMEDU-*
BIAS, postquam semel eis addixisset, quam
si essent **QUAM CERTISSIMÆ**, ex
eo quod intellexerit *actiones tantum a-*
dia phoras, quando scil. *necessario agendum*
est, sed *an hoc an illud agatur parum inter-*
est; id quod est falsissimum. agit enim
indiscriminatim de *actionibus suis*, prout
oppontuntur judiciis. agit de disciplina
morali, prout opponitur naturali: agit de
ligibus & consuetudinibus, sive *institutis*
patriæ, & aliorum cum quibus sibi vi-
vendum esset, agit de iis per quæ vive-
ret, quam fieri posset felicissime. agit
de ratione qua liberari posset ab omni
pænitentia & mortu conscientia &c. a-
dia-

tes. An ejus invenimus jucunditatem
Deo ipso certemus? De felicitate mo-
rali & nominacim Aristotelica. De
Iactantia Archimedis. An Socrates
absolutum imperium in suas cupidita-
tes habuerit?

Duram, ita me Deus amet, pro-
vinciam adiusti, Claubergi, dum
capite tuo xx. Cartesum à Pæla-
gianismo extricare te putasti posse. Hic
enim si succubueris, quis (quælo te) sen-
sus erit ecclesiarum reformatarum, quæ
vixdum ex hoc luto erutæ, se in idem
denuo præcipitari animadvertent? un-
de, postquam tuum in præcedentibus
agendi modum didici, nihil mihi miri
visum est, quod à ratione destitutus, te-
terrissimis conviciis in me hoc maxime ia-
loco debaccheris. Sed nimirum res ipsa
tanti est, ut nihil nos absterrere debeat,
ab ea sedulo adversus tuos insultus vin-
dicanda. Et tu quidem quæ tibi visum
estè Statera mea in quæ incurres dele-
gisti, ego vero rem totam, uti à me ibi
fuit proposita lectorum oculis primo
subjiciam, deinde quæ contra moliris
excussurus, pag. ergo Stateræ 218. &
seqq.

adjuncte sunt, redduntque illam magis firmam & efficacem, tum ratione OBJEC-
TI, quoniam ad plura se extendit; NON
tamen IN SE FORMALITER &
PRÆCISE spectata MAJOR videtur,
quia tantum in eo consistit, quod idem vel
facere vel non facere (hoc est affirmare vel
negare) prosequi vel fugere possimus, vel
potius in eo tantum, quod ad id quod nobis
ab intellectu proponitur affirmandum vel
negandum, sive prosequendum vel fugien-
dum ita feramur, ut NULLA VI EX-
TERNA nos ad id DETERMINARE
sentiamus. Hic ita manifesto libertas hu-
mana Divinæ adæquatur, ut nemo id
negare possit, nisi sibi sponte oculos
eruere velit. Notentur tantum hæc:
facultas intelligendi, recordandi &c. in
nobis circumscripta est, at libertas vo-
luntatis incircumscripta, immensa, ac tan-
ta ut nulla sit major, ne in Deo quidem,
si formaliter ac in se spectetur, nam ra-
tione cognitionis, potentiarum, objecti,
majorem eam in Deo esse non difficeret.
quod nihil aliud est, quam adjuncta li-
bertatis divinæ esse majora, non autem
libertatem ipsam: hanc porro æqualita-
tem nostræ libertatis cum divina in eo
ponit

rum actionum Domina , & ab omni ex-
terno movente I N D E P E N D E N S .
Hæc vero esse ipsum Pelagianismi cor-
culum qui dubitat, legat quæ vir facundus
& eru ditus , cujus auctoritatem adver-
sarius non defugiet, aduersus hanc inde-
terminationem ac independentiam pre-
clare desseruit , operis sui minoris p. 47,
62, 86, 119, 159, 154, 273, 297. ma-
joris p. (c) 103, 106, 107, 108, 110.
111, 112, 114, 144, 145, 165, 146,
162, 168, 822. in eo autem hic noster
Pelagianismum exuperat , quod nec Pe-
lagius , nec quisquam ex ejus sectatori-
bus , quod sciam , ex hac voluntatis in-
dependentia , ejus cum divina æquali-
tatem ita aperte , ut Cartesius facit , col-
ligere annis fuerit . Conatur hoc po-
ste a nonnihil incrustare , cum ait se in u-
nam partem magis propendere . sive quia ra-
tionem veri & boni in ea evidenter intelli-
git , sive quia Deus intima cogitationis sua
ita disponat . Sed merus ille lusus est ,
quo lectorem suum nafso suspendit , nam
nec propendere et determinari , nec dis-
ponere determinare , nec ultimum hoc
absolute Deo tribuit , sed alternative ,
sive hoc , sive illud , unde quid ejus res

780

latis, quam præclaro argumento hanc
humanæ libertatis cum divina æqualita-
tem prober. Audere, atque rogam ju-
beo componere. Non tamen, inquit, in
se formaliter & præcise spectata (divina
libertas) major videtur (quam humana)
quia tantum in eo consistit, quod idem vel
facere, vel non facere (hoc est, affirmare
vel negare, prosequi vel fugere) possimus.
Vel potius &c. Illatio talis est: Quorum
utrumque consistit in eo quod possit
eandem rem prosequi vel fugere, eorum
alterum non est majus altero. At ultra-
que libertas divina & humana in eo con-
sistit. Ergo neutra altera major est.

Resp. Utraque propositio falsa est,
ac, ut brevis sum, utramque ex ipso Car-
tesio refutabo. Si enim prima vera est,
vera & hæc erit: Quorum utrumque in eo
consistit quod possit cognoscere quid verum,
quid falsum sit, eorum neutrum altero ma-
jus est: At interque intellectus, divinus &
humanus in eo consistit. Ergo: Item: Quo-
rum utrumque in eo consistit ut possit extra
se operari, eorum neutrum altero majus est:
At utrumque potentia, divina & humana
in eo consistit. ergo, quis non vider ean-
dem firmitatem esse in hisce propo-
sitibus, que est in Cartesiana? & tamen
utram

dendis quæ non plane certa sunt & explorata, possimus abstinere, atque ita CAVERE NE UNQUAM ERREMUS.

Ibid. p. 14. Quod in errores incidimus, defectus quidem est in nostra actione sive usus libertatis, sed NON IN NOSTRA NATURA; utpote que eidem est cum non rectè, quam cum recte judicamus.

Medit. p. 104. Nec sane Turcae, a' iiii - ve infideles ex eo peccant cum non amplectuntur religionem Christianam, quod rebus obscuris, ut obscuræ sunt, NOLINT ASSENTIRI, sed vel ex eo, quod divine gratiæ interius illos movere repugnat, vel quod in aliis peccando se gratia reddant indignos. Hinc sequitur, 1. Nolle assentiri religioni Christianæ, per se peccatum non esse. 2. Ubi est interior gratiæ motus, ibi hominem qui ita moverur repugnare posse. 3. Ubi non est ille motus ibi nec esse peccatum. 4. gratiam iis conferri qui se ea non reddiderint indignos &c. quasi aliqui tales sunt.

Princip. p. 15. postquam dixit, nos facile posse nos ipso magnis difficultatibus intricare, si Dei PRÆORDINATIÖNEM cum arbitrii nostri LIBERTATE conciliare, atque utramque simul compre-

esse finitam ; Dei autem potentiam , per quam non tantum , omnia , quæ sunt , aut esse possunt , ab eterno præscivit , sed etiam voluit ac præordinavit ; esse infinitam : ideoque banc quidem à nobis sat̄ attingi ; ut clare & distincte percipiāmus ipsam in Dō esse ; non autem sat̄ comprehendēti , ut videamus QUO PACIO LIBERAS HOMINUM ACTIONES INDETERMINATAS RELINQUAT ; libertatis autem & indifferentie quæ in nobis est , nos ita consciōs esse , ut nihil sit quod evidenter & perfectius comprehendamus . Absurdum enim esset , propterea quod non comprehendimus unam rem , quam scimus ex natura sua nobis esse debere incomprehensibilem , de alia dubitare , quam interne comprehendimus , aīque apud nosmet ipsos experimur . Hic libertatem arbitrii nostri in eo ponit , quod divina præordinatio liberas nostras actiones INDETERMINATAS relinquit , quomodo id fiat sciri non posse , sed rem ipsam esse evidentissimam .

Method. p. 23. Tertia regula erat , ut mibi firmiter persuaderem , nihil extra PROPRIAS COGITATIONES ABSOLUTE ESSE IN NOSTRA PO-

mihi videatur, ut me hoc pacto 3A 113
FOELICEM reddendum. p. seq. Atqui
in hoc UNO mihi persuadeo positam fuisse
omnem ARTEM illorum philosophorum
q;z alim fortunæ imperio se eximebant, &
inter ipsos corporis cruciatus ac paupertatis
incommoda DE FOELICITATE CUM
SUIS DIIS CONTENDEBANT.
Nam tam plane sibi persuadebant, nul am
yem extra se positam, sive nihil præter suas
COGITATIONES ad se pertinere, ut
nihil etiam amplius optarent, Et tam AB-
SOIUTUM in eas IMPERIUM istius
medicationis usu acquirebant, hoc est, cu-
piditatibus, alisque animi motibus regen-
dis ita, se assuefaciebant, ut non sine ali-
quaratione, se solos divites, solos potentes,
solos liberos, & SOLOS FOELICES
esse jactarent.

De Passionibus animæ part. 2. art.
144. agens de objectis Cupiditatis, par-
titur ea in res quæ PENITUS à NO-
BIS PENDENT, & quæ à nobis non
pendent, priores dicit eas esse quæ EX
NOBIS SOLIS PENDENT, ID
EST, EX NOSTRO LIBERO AR-
BITRIO. eas, inquit, sufficit scire esse
bonas, ut non possint minus fer vide deside-
rari, eo quod virtutem sectari sit res bonas
face-

*possit nimis fervide virtus desiderari : us
taceam, quod cum NON POSSIT,
NON BENE SUCCEDERE, ut-
pote à NOBIS SOLIS DEPENDENS
quod ita appetimus, semper inde percipia-
mus omnem illam quam expectabamus satis-
factionem.* Art. 145. de iis loquens quæ à
nobis (i. à nostro libro arbitrio) non
dependent, ait: *sæpe nos debere reflectere
animum ad PROVIDENTIAM DI-
VINAM & cogitare, impossibile esse, ali-
quid evenire alio modo quam ab aeterno DE-
TERMINAVIT hæc Providentia ; ita
ut sit in star FATI vel IMMUTABILIS
NECESSITATIS.* Ut autem appareat
hæc tantum de iis rebus intelligi quæ
sunt extra nos, ait art. 146. PROVI-
DENTIAE divinæ DECRETUM aeter-
num, adeo INFALLIBILE & IMMU-
TABILE esse, ut EXCEPTIS iis quæ
idem decretum voluit PENDERE EX
NOSTRO LIBERO ARBITRIO,
cogitare oporteat respectu nostri nibil evenire
quod NECESSARIUM non sit, & qua-
dantenus FATALE: adeo ut absque errore
cupere non possimus ut aliter eveniat. Art.
145, Fatum hoc explicans, Cum. in-
quit, non succedit res quam censuimus pen-
dere à fortuna, indicio id est, quandam

ex

producendam defecisse. Art. 148. Sea quia
major pars Cupiditatum nostrarum se exten-
dit ad res quæ totæ à nobis non pendent, nec
totæ ab aliis, debemus exactè distinguere in
illis id quod: **NON NISI à NOBIS**
PENDET, ut ad id **SOLUM nostram**
cupiditatem protendamus. & art. 152. ut
num duntaxat in nobis obſervo, quod ju-
ſtam causam nobis possit ſuppeditare **NOS**
MET IPSOS JÆSTIMANDI (ita
vertendum) nempe **USUM LIBERI**
NOSIRI ARBITRII (interpres de
ſuo addidit, *legitimum*) & **IMPE-
KIUM QUOD HABEMUS** (inter-
pres ſubſtituit, *excercemus*) IN **NOS-
TRAS VOLVNTATES**. Nam *præter*
*ſolas actiones PENDENTES EX IS-
TO* (LIBERO ita habet textus Gal-
licus) **ARBITTIO**, nihil est unde po-
ſimus cum ratione laudari vel vituperari.
Illudque nos quodammodo reddit D E O S I-
MILES, nos NOSTRI DOMINOS fa-
ciendo, modo per ignaviam non amittamus
jura quæ nobis confert.

Hic videmus, cogitationes nostras
(ad quas pertinent actus volendi) modo
ſequamur regulas Cartefii, & artem ve-
terum philofophorum, *absolute eſſe in*
noftra potestate, habere nos in ea abſolu-
tum

Dii philosophorum istorum i. cum
Dæmonibus (nam Dii Gentium Dæ-
monia sunt. 1. Cor. 10. 20.) quæ sanè
miseranda esset felicitas.

Ad hæc Claubergius N. 2. Quomodo,
inquit, intelligatur aliquid esse in nostra
potestate, patet ex eo, quod uxor post
vincum matrimonium esse dicteur in potes-
tate viri, quod filii in potestate parentum,
servi & alia que possidentur in potestate do-
minorum esse perhibentur. Hinc de domi-
nica & patria potestate, rerum item dominis
&c. disputationes in jure & orationibus
celeberrimæ.

Resp. ridiculum effugium, quo quic-
quid hic dicit Cartesius evertitur; si e-
nim verum est quod dicit Claubergius,
sequitur falsum esse, quod dicit Carte-
sius, nempe SOLAS COGITATIO-
NES esse in nostra potestate. nam &
uxor (teste Claubergio) est in nostra
potestate, & filii, & servi, & quæcun-
que possidentur. hoc profecto prævari-
cari est, non patrocinari. Sed huic re-
sponso, ut videtur, non confidens, pro-
pius ad rem accedit: Speciatim vero (in-
quiens) quid Cartesio hic significet, esse
82
in nostra potestate, liquebit ex collatione lo-

demus ei veniam hujus inconstantiæ, & cogitationem. à sensu distinguamus. quid? an etiam sic erit in nostra potestate? minime nam nec homo malus potest impedire quominus è corde suo egressiantur **COGITUATIONES** malæ.

Matth. 15. 19. neque boni **IDONEI** sunt per se ipsos ad **COGITANDVM** quicquam boni, *velut ex se ipsis.* 2. Cor. 3. 5. neutræ ergo cogitationes sunt in hominis potestate. 3. Princ. 11. 2. *Sensu nobis ex improviso advenire;* *quos mens est conscientia non à se sola proficiunt,* nec ad se posse pertinere *ex eo solo quod sit res cogitans.*

Resp. 1. Etiam cogitationes sæpe nobis *ex improviso* adveniunt. 2. Nec à sola mente proficiuntur, sed plerumque ab occurso alicujus objecti, ac proinde (quod ante de sensu dixit) à re aliqua quæ à mente nostra diversa est, semper autem à præmovente Deo. 3. nec *ex eo solo quod sit res cogitans*, sed quod sit res cogitans vel *malavel bona*. neutro autem statu (post lapsum) sunt in nostra potestate. 4. Medit. 3. p. 17. *non à mea voluntate,* *nec proinde à me ipso* tendere, *sæpe enim vel invito obversantur.*

Resp.

tionet ut accusationem in manu nostraam
ad calculos revoces. Et hoc quidem jam
ordiris. Sed quo (inquis) sensu additur
illud ABSOLVTE in Gall, entierement?
Hoc enim Lentulus urget, hoc Revius Sta-
teræ p. 228. citatis è lib. de Passionibus a-
liis etiam locis, ibi & ista: absolutum
imperium, penitus & à nobis solis de-
pendere.

Resp. A Stateræ p. 216. tibi initium
ducendum erat, ut viderent lectores me
non modo è lib. de Passionibus, sed &
ex Methodo, Meditationibus, Princi-
piis rationes meas instrueret. Defectum
illum tuum, ne is lectori fraudi sit, ut
de præcedentibus videre potuisti, sup-
plevi. Nunc ad rem ipsam veniamus.
Cui edifferendæ primo tres conclusiones
adducis, mox ad objecta respondes. vi-
deamus singula.

Conclusio prima: Cogitationes nostræ
non ita à nobis dependent, ut excipiantur
à providentia divina, sed omnino quoque à
Deo ejusque decreto pendent.

Resp. Contrarium vidimus ad Pass.
anim. Art. 145. quo lectorem, ne a-
ctum agatur ablegamus, probationes
potius Claubergii in medium procedant.
Hanc (inquit) esse Cartesii sententiam
pro-

liberas nominum actiones INDETERMINATAS relinquere, cujus libertatis (ut loquitur) & indefferentiæ asserit, se ita sibi concium esse, ut nihil sit quod evidentius & perfectius comprehendat, sed quomodo cum præordinatione Dei concilietur, fatetur se non satis comprehendere. prout certe cum ea conciliari nullo modo potest. ponit ergo duo contraria, præordinationem, & indeterminationem, illam rectè, hanc pravè & Pelagianè.

3. Ex Respp. 5. ad 3. Medit. §. 9.
Deus est causa rerum creatarum non modo secundum fieri, sed etiam secundum esse, ideoque debet semper eodem modo influere in effectum, ut eundem conservet. Paulo post: Non advertis te creature tribuere perfectionem Creatoris, quod nempe independenter ab alio in esse perseveret.

Resp. Hic agitur de rerum creataru conservatione in esse, ut patet è primis & postremis verbis à Claubergio citatis, ex mediis item, quæ ille omisit: verba Cartesii: *Cumque ait, vim esse in nobis que ut perseveremus præstare sufficiat, nisi corruptens causa superveniat, non advertis &c.* hæc nihil ad humanas cogitationes de quibus ne γενι quidem est in

deatur Claubergium adjecte potuisse.
Hæc loca non generaliter tantum, verum
etiam speciatim conclusionem demonstrant.
generalitatem ex ipso Cartesio restrin-
ximus, speciatim nullus est locus à Clau-
bergio adductus qui cogitationis humanæ
vel minimam mentionem faciat. perga-
mus.

Conclusio secunda: Non aliter intel-
liguntur cogitationes nostræ esse absolute, id
est simpliciter in nostra potestate quam cum
respectu ad res alias, que vel nullo modo,
vel ex aliqua tantum parte & secundum
quid in nostra sunt potestate.

Nempe illud absolute, capiendum est
in ordine ad objecta circa quæ potestas ver-
satur, non in ordine ad subjectum quod
habet potestatem. Aut (quod plane idem est)
si referatur ad nos, ut absolute nostra dicatur
illa potestas, in qua sunt nostræ cogitationes,
hoc intelligendum est in ordine causarum se-
cundarum, quatenus scilicet reliquæ res
vel tantum vel ex parte in aliarum etiam
causarum secundarum potestate sunt consti-
tutæ, cogitationes non item.

Resp. I. Conclusio Claubergii coin-
cidit cum eo quod ipsi imputo, nempe
cogitationes tantum, & non res alias
absolute in nostra esse potestate, cuius

—
bus et flagitiorum. Et tunc
jus explicatio prorsus inepta est. Si e-
nīm rō absolutē pertinet ad objecta, puta
cogitationes, dictum Cartesianum pro-
prias cogitationes absolute esse in nostra po-
testate, ita interpongendum erit, pro-
prias cogitationes absolute, esse in nostra po-
testate. eadem per omnia ratione qua e-
ludunt Sociniani dictum Christi; Amen
dico eibi, hodie mecum eris in paradiſo;
quod ita transformant, Amen dico tibi
hodie, mecum eris in paradiſo. at mi Clau-
bergi, quomodophrases Cartesii paral-
lelas huic tuo commento aptabis, ut cum
dicit, nos in cogitationes nostras absolutum
habere imperium. non dicit nos habere
imperium in cogitationes nostras abso-
lutas, sed absolutum imperium in cogita-
tiones nostras. Idem cum ait cogitationes
penitus à nobis dependere. quo glutine
conjunges illud, penitus cum cogitationes,
& avelles à verbis à nobis? sic cum dicit
cogitationes pendere ex nobis solis, id est ex
nostro libero arbitrio illud solis, qua syn-
taxi compones cum cogitationes, & a
provocabulo nobis abrumpes? pudeat
tandem tam putidi sophismatis. Et pu-
duisse reor cum alteram ei contrariam
explicationem adjungis, quam tamen
plane

cundarum &c. Itane vero tibi plane idem est, non referri ad nos, & referri ad nos, quæ hic tua hypotesis est! sed res ipsa expendatur. Dicis non' absolute intelligendum in ordine ad alias causas secundas: id quod planè falsum est, cum eas eximatur à PROVIDENTIA & DETERMINATIONE DIVINA, ut supra vidi mus. sed probationes videamus. Prob. I.
causa propter quam Cartesius sibi voluit persuadere, nobile extra proprias cogitationes absolute esse in nostra potestate, nempe ne frustria sollicitus de aliis esset, ut pote quæ consequi non possit. Ideo voluit studere potuis se ipsum vincere, quam Fortunam, & cupiditates proprias, quam ordinem mundi mutare. quia videlicet ipse se & cupiditates suas habeat in sua potestate, non aut illa quæ Fortune ascribuntur, & ad Mundus ordinem spectant. Hæc si vincere & mutare contenderit, incassum se laboratum colligit, non vero si se & cupiditates suas vincere & mutare studuerit. Fortior est quis se &c. 2. ex oppositione qua suas cogitationes, cupiditatesque & animi motus opponit fortune, ordini mundi, impossibilibus, rebus extranos positis.

Resp. I. Diviner lector quomodo
P S hinc

Claubergius. Probare vult ~~ad~~ adiuncte
apud Cartesium tantum spectari in or-
dine ad causas secundas , quod ut de-
monstreret, dicit , Cartesium se & cupidi-
tates suas habuisse in sua potestate , oppositæ
ad illa quæ fortunæ ascribuntur , & ad
Mundi ordinem spectant . unde quomodo
commentum suum inferre possit non vi-
deo , nisi ea quæ fortuna ascribuntur , &
totum insuper Mundi ordinem absolute
a causis secundis esse velit , cuius opinio-
nis non obscura sunt , apud Cartesium
vestigia in libris Principiorum . 2. Ob-
servet lector Pelagianismum manife-
stum ; Cartesius (ait noster) se & CU-
PIDITATES suas , habuit in sua potesta-
te , & quidem , ut ante dixit , absolute .
quod quid est aliud , quam brevis illa (ut
loquitur Iansenius de Hæresi Pelagiana
l. 4. c. 13.) fixa , & generalis omnium Pe-
lagianorum de toto hoc genere sententia :
**SUFFICIT HOMO INGENITIS SIBI
MOTIBVS DARE LEGES.** v. Aug.
lib. 5. contra Jul. cap. ult. pergamus in
Claubergio.

Conclusio 3. Nihil hic dixit Cartesius
quod non in aliis idem dicentibus laudari so-
leat. Ut mera obrectatio & invidia sic,
quod Cartesium hic impetrunt adversarii.
prob,

Prieneus in illo decantato: Omnia mea me-
cum porto.

Resp. Missis conviciis, dico, deplora-
tæ causæ indicium esse, quod ad decisio-
nem quæstionis theologicæ (qualis est
de Pelagianismo) advocetur philosophus
ethnicus. an nescis Philosophos il-
los dici patriarchas hæreticorum ? id
quod maxime verum deprehenditur in
erroribus circa arbitrii libertatem. 2.
qui *omnia sua* se secum portare dicebat,
non intelligebat cogitationes suas, sen-
sus, ideas, cupiditates, eas enim & re-
liqui secum portabant, sed sapientiam,
virtutes & res præclare gestas, quas eum
non ita vocasse tuas ut Deum excluderet,
fidem facit illa non minus nobilis ejus
sententia: ὃν ἀνάγαγεν περὶ τοῦ οὐρανοῦ μητέ.
v. Diog. Lacit. l. 1. in Biante.

2. Cartesius ea quæ extra se sunt spectatae
quam à se aliena, quæ ad animam, tan-
quam sua. Idem inter alios Burgersdicius fe-
cit Metab. l. 1. c. 20. th. 9. (v. reliqua.)

Resp. Nihil in eo loco Cartesianum.
ait enim Burgersdicius: *Nostra sunt, quæ
ita sunt in potestate, ut nobis invitatis eripi
nequeant AB ULLA CAUSA FINI-
TA, At Cartesius cogitationes ita suas*

dentia.

3. Quod Cartesius dicit de rebus extra potestatem nostram positis, idem Philosophus Morales variis in locis docent &c.

Resp. Non negamus multa esse extra potestatem nostram posita, & ut in ergo, sed negamus esse aliqua ita in potestate nostra, & non ergo, ut eximantur Providentiae divinæ. Quod ad dictum Servatoris nostri. Luc. 12, non posse nos ad staturam nostram adjicere cubitum unum, ei conjungat si placet, dictum Apostoli, 2 Cor. 3. 5. Non esse nos idoneos per nos ipsos ad COGITANDVM quicquam velut ex nobis ipsis. & utrobique eandem rationem esse videbit. nunc ad argumenta nostra convellenda se accingit:

N. 6. Objecto I. quin nos nostri dominos facit, & nobis imperium in nostras cogitationes tribuit, earum à Deo dependentiam infringit. Resp. I. Dammandi sic essent nostri Theologi à tali sensu alienissimi. Audiatur inter alios clariss. Maresius Syst. Theol. loco. V. I. I. tb. 47. Liberum arbitrium commodius & verius definit, facultas agendi quod habet præeunte iudicio & consilio; ita ut suorum actuum

allodiali, sed subordinato primo enti &
à Deo dependente El. xxxvii. 29. Jer.
x. 23. Act. xvii. 28.) & actus volun-
tatis eliciti sunt liberi i. à coactione;
nullo enim modo voluntas cogi potest.
3. à necessitate Physica & naturali; cum
voluntas ex se (sit) indifferens ad oppo-
sita, nec ad unum determinata. *Eodem*
sensu dicit Cartesius nos esse nostri dominos,
& Princ. l. 41. Deum liberas hominum a-
ctiones indeterminatas relinquere. & Princ.
l. 37. quod homo peculiari quodam modo sit
author suarum actionum. Hoc Clau-
bergius.

Ad quæ respondemus i. cum argu-
mentum nostrum mutilasse. neque enim
sugillamus eos qui quoque modo nos
nostri dominos faciant, & imperium
nobis in nostras cogitationes tribuant,
sed qui ita nos nostri Dominos faciunt,
ut ABSOLUTUM in nostras cogita-
tiones imperium habeamus. ut loquen-
tem Cartesium adivimus Meth. p. 23.
Hoc si addidisset, nihil à Theologis no-
stris pro Cartesio quod afferret invenis-
set. Nam 2. Cl. Maresins, quam uni-
cum citat, disertè contrarium dicit.
DOMINIO, inquiens, NON ABSO-

LV.

DEO DEPENDENTE. quid huic homini facias , quem non pudet ea pro Cartesio citare, quæ ~~discrepant~~ ei repugnant? nisi pugnantia non sunt ABSOLUTE & NON ABSOLUIE. 3. Neque de *indeterminatione* idem dicit clariss. ille vir quod Cartesius. *voluntatem EX SE indifferentem esse ait ad opposita, nec ad unum determinatam. Ex se,* id est ex parte facultatis, quæ indifferencia in hoc consistit, quod positis omnibus prærequisitis antecedenter ad operationem, sive concursum causæ liberae, stet simul in eadem potentia facultas, quæ ex principio activo intrinseco possit non operari. item ex parte objecti, neque enim ab eo determinatur voluntas. Sed an negat Maresius eam determinari à Deo? Hoc nusquam negavit, nec unquam negaturus est. ut patet à præcedentibus. Non ergo dicit idem quod Cartesius, is enim supponit D E U M cogitationes nostras INDETERMINATAS relinquere, idque queritur se cum præordinatione divina conciliare non posse. quia videlicet contradictorium videatur, à Deo præordinari & tamen à Deo non determinari. 2. Non aliter (inquit)

Intellectus & voluntatis ab ipsis differuntur.
Ita. judicium practicum vocant imperium
intellectus, atque imperium voluntatis ex-
tendunt ad actus intellectus, appetitus sen-
suum & exteriorum membrorum, & hos a-
ctus vocant imperatos.

Resp. in intellectu imperium nullum
agnoscimus, neque enim sunt duo in
mente Imperatores, intellectus & vo-
luntas, sed directio penes intellectum
est, imperium penes voluntatem, sub
Imperatore Deo. ut luculenter à nobis de-
monstratum est ad Suarezii disp. Me-
taph. xix. neque ultimum hoc nega-
bunt Ethici. audiamus Ethicum simul &
Theologum Cl. Walæum, Eth: pag.
123. inquit, hoc esse libertatis absolute,
non determinari ab alio, sed tantum à se,
verum hæc ABSOLUTA libertas in so-
lum Dum cadit: sufficit vero ad libera-
tem creaturæ, si ipsa se determinet, ut cau-
sa proxima suarum actionum, Et interim
DETERMINETUR à DEO ut cau-
sa suprema, & qui proprios suos motus etiam
creaturæ relinquit, quemadmodum Aug.
recte loquitur: de Civit. Dei l. 7. cap. 30.
Hæc Walæus.

Pergit Gladbergius: Cum bonini vel
1000

ecquid in eo est periculis, si homini imperium
in sua concedamus?

Resp! Modò omnes Ethicos citabat,
nunc omnes autores μέγας λέκανες την πρᾶσα. 2.
tribuit homini imperium in ea quæ SVA
non sunt, ita enim argumentatur, si im-
perium habet in res alias, cur non in
S V A S? at soli latrones habent impe-
rium in res non suas. 3. de dominio &
imperio ABSOLVTO concludere de-
bebat, & tantum concludit de imperio
& dominio ἀπλάσιοι, quæ est mera igno-
ratio elenchi. addit: *Cur Revius & Len-*
tulus Dominos vocari se amant; an nullum
habent dominium?

Resp. 1. Cur tu dicas me illam ap-
pellationem amare? an nullum habes
pudorem? 2. dominium habeo in mea
quantalacunque illa sunt, verum non
ABSOLUTE sed sub dominis aliis ma-
xime sub Deo. 3. Nec tamen domi-
nium habeo in eos omnes qui me voca-
bulo Domini salutant. ita enim in te quo-
que dominium haberem, qui me non
semel vocibus *Domine Revi* compellas,
sed Maria Magdalena *Dominum* appella-
bat eum, quem horruianum putabat, ita
nunc evituerat illud nomen, nec nunc alii
ser

*zijos non havent, impotentes animi sunt, ira
& furoris mancipia. Vestigia illius rei scrip-
tis eorum impressa loquuntur. Neque enim
adeo impotenter in Cartesium insurgerent, si
suis animi motibus ex hac tertia Cartesi re-
gula imperare didicissent, neque hanc ipsam
regulam orco damnatam cuperent.*

Resp. Imo tu *πηρέχολς*, te verum
maledicentiae mancipium esse hisce ipsis
verbis palam facis. Neque tam perti-
riaciter Cartesium in manifesta haeresi
deprehensum, adversus orthodoxos
scriptores defenderes, si animi tui arro-
gantiae imperare didicisses. Pelagianis-
mus orco jam pridem damnatus est, ne-
que eum inde reducem ecclesiis & scho-
lis reformatis tuâ & tui similium operâ
se se insinuare æquis animis ferimus, nec
ferre debemus. Videant Synodi, vi-
dant facultates theologicae quid suarum.
hic sit partium. nam ego animam meam
liberavi. Quæ de Imperatoribus, regi-
bus, &c. adjicit, ejusdem cum superio-
bus sunt commatis, itaque ad sequentia
progredimur.

N.7. Object. 2. Cart. dicit cogitationes.
esse absolute in nostra potestate. ergo. Resp.
*Par iure possent omnes Theologi eodem dam-
nari criminis qui vocarunt liberum arbitrium*

hoc epitheto liberum arbitrium exor-
nari posse putant, nunquam tamen ad-
jecerunt *à absolute*. testes advoco ipsos
pontificios qui id verbi defendunt. inter
quos Jansenius de Gratia Christi l. 8. c.
20. *vocabulum (àutεξσοίς) nihil aliud*
vult, quam quod Augustinus dicit, actus
hominis esse in ejus potestate. (non adje-
cit *absolute*) unde argumentum Clau-
bergii nullum est. 2. Inter reformatos
theologos non facile invenies cui hoc
vocabulum satisfecerit, imo communi-
ter illud non rejiciunt modo, sed exere-
crantur. Thod. Beza Conf. c. xix. ait
Græcis perpetuum fuisse, Theologie fontes
perturbare humanae philosophiae LUTO.
quaē res effecerit, ut suum illud àutεξσοίς
plus æquo semper extulerint. Io. Calvinus
Instit. I. 2. c. 1. *Semper apud Latinos li-*
beri arbitrii nomen extitit. Græcos vero
NON PUDUIT multo ARROGAN-
TIUS usurpare *vocabulum. Siquidem àu-*
τιξσοίς dixerunt, ac si potestas sui ipsius pe-
nnes hominem esset. David Paræus de gra-
tia & lib. arbitrio l. 4. c. 6. *Vocabulum*
Græcorum àutεξσοίς non sine causa Calvi-
nus vocavit ARROGANCIUS, quia o-
mnia id voluntatis humanae dependentiam
à Dei nutu, & servitutem peccati, vitium-
que

homini libertatem boni & mali, sine Dei auxilio, ascerbit: quo certè nihil ARROGANCIUS, nihil magis IMPIUM. Hoc enim est homines facere non liberos sed SACRILEGOS Augustino teste: hocque PELAGIANO & Cœlestiano errori fenestram aperuit. & sub finem capit is: *αὐτεξόνος* hominem non liberum, sed SACRILEGUM innuit, qui NE DEO QUIDEM SUBJECTUS sit. Io. Piscator Thes. Theol. lo. iv. de libero arbitrio thes. 6. Itaque vocabulum *αὐτεξόνος*, quolibet arbitrium à Græcis vocatur, hic (in Deo videlicet) potius locum habet, utpote quod Deo, qui perfecte ac SIMPLICITER sui juris est, proprio competit. Ant. Thysius in Synopsi prioris Theologiæ Disp. xvii. Thes. 3. & 4. Vox itaque liberi arbitrii sacræ scripturæ *αὐτεφός*, à Patribus Latinis usurpata est, ad exprimendum illud, quod Philosophi, & eos secuti Theologi Græci *αὐτεξόνος*, id est, eam quæ à se ipso seu propriam potestatem, ἐλεύθερος προαιρέσεως, liberam electionem, & τὸ οὐδὲν, quod in nobis seu nostra potestate situm, vocant: quorum illud ab Academia, istud à Peripato, hoc à Stoà est. Ex his, illa *αὐτεξόνη* vox, quæ *αὐτοποτης*, quod nullius juri, imperio, ac di-

in humana natura & fragilitate, quæ voluntatis libertate ab obligatione & directione Dei nunquam est libera, sed ejus providentia & gubernationi subjicitur, ARROGANCIUS quiddam notat; ac SOLI DEO bæc juris libertas convenit. Videat ergo Claubergius, quam bellè Cartesium purgant, hoc mantilis vice prolatto vocabulo, quod & *lutulentum*, & *pendum*, & *arrogans*, & *impium*, & *scrilegium*, & denique *Pelagianum* nostri Theologi censem. estne hoc clientem suum tutari, an deserere? Quæ addit.
2. *De pleno & absoluto Dominio apud Iurisconsultos, item 3. de Metaphysico-ruim absoluto à certo genere causæ, meræ præstigiae sunt, nusquam enim vel hi vel illi quicquam absolutum pronunciarunt à providentiâ & determinatione divina (Jesuitas & reliquos Σελαχανίζοντες excipio) ut fecisse videmus Cartesium.*

N. 8. Obj. 3. *Cartes dicit cogitationes à nobis solis pendere. E. Resp. 1. Politici Monarcham appellant ac definiunt, penes quem solum est summa potestas in rep. Nec tamen Monarcham universi Deum excludunt. 2. Metaphysici & Logici Samsonem, mille Philisteos occidentem, vocant causam solitariam & totalem, nec ideo Dei auxilium*

Duo hæc exemplia , & si vel mille alia adduceret Claubergius , Cartesius meritio rideret , neque enim tantum dicit , cogitationes à nobis solis pendere . sed cogitationes solas , non igitur eo pacto vel respublika à Monarcha , vel clades Philistæorum à Samsonе pendet . 2. cum dicit Claubergius ; nec tamen Monarcham universi Deum excludunt , item , nec ideo Dei auxilium & concursum subtrahunt . hoc ipso dissimilia hæc esse Cartesianis ostendit , is enim à potestate quam habemus in cogitationes nostras Dei providentiam & determinationem subtrahit , ut probavimus , & nunc paulo peritius discutiemus .

N. 9. Objicit 4. Revius ex art. 145. de Pass. hunc locum : Providentiæ divinæ decretum æternum adeo infallibile & immutabile est , ut exceptis iis quæ idem decretum voluit pendere ex nostro arbitrio , cogitare oporteat , respectu nostri nihil evenire quod necessarium non sit , & quadam tenus fatale ; adeo ut absque errore cupere non possumus ut aliter eveniant . Ad hæc Revius in statera p. 228. annotat : hic videmus actus liberi arbitrii nostri excipi à Providentia divina . Cætera omnia fatali necessitate evenire , non
ca

decreto, sed quæ ponitur in causarum naturalium complicatione, unde illicitum sit desiderare (ac consequenter Deum praecari) ut aliter eveniant. quasi Deus ipse (quod sensisse dicuntur Stoici) buic causarum necessitati subjectus sit. Hactenus mea recensuit Claubergius.

Ex quo primum quæro, quid ipsum moverit, ut quæ citabam è Cartesio, ea parte mūtilari? quæ sublata magna nieæ annotationis portio inconsequens lectori videri possit? Hoc videlicet, quod de fato Stoico, (quod ponitur in causarum naturalium complicatione) monebam, neque enim dum hoc facio respiciebam ad ea quæ Claubergius excerpit, sed ad ista, quæ omisit: *Ibidem fatum hoc explicans, cum enim, inquit, non succedit res quam censuimus pendere à fortuna, indicio id est, quædam ex causis necessariis ad eam producendam defecisse. quæ ad fatum Stoicum, manifesto allidunt, sed sive hoc dolo malo (quod nolim) sive per magnam negligentiam quæ æquivalet latæ culpæ, admiserit Claubergius, suffecerit indicasse, progrederemur jam ad ejus exceptiones.*

I. *Dum Cartesius ait, quæ idem decreturn voluit pendere ex nostro arbitrio,*

Resp. Hinc sequitur , cum servum
herus manumittit , eo ipso illum suo do-
minio subjicere ; cum Romani Græcos
liberos eo ac sui juris esse pronunciarent,
eo ipso eos sub suum imperium redegis-
se. ut autem hac penitus falsa sunt , ita
& quod Claubergius ait. Si enim actus
nostros decretum divinum absolutè vult
pendere ex nostro arbitrio, non vult uti-
quæ eos dependere ex suo , nec suæ vo-
luntati per tale decretum eos subjicit, sed
ab illa subjectione prorsus eximit. Non
disputamus jam quam rectè hoc à Car-
tesio dicatur , & an possit dari decretum
quo Deus quicquam à suo dominio alie-
net , sed quam pulchrè glossema Clau-
bergii cum hoc Cartesii acroamate con-
veniat, ostendimus.

2. *Dicit respectu nostri omnia esse neces-
saria exceptis iis quæ pendent ex nostro Ar-
bitrio , quoniam nimirum , hæc libera sunt.
Excipit ergo nostræ voluntatis actus non à
providentia Dei ; sed à tali necessitate, quæ-
lis est in aliis rebus respectu nostri conside-
ratis.*

Resp. Cum necessarium Cartesius ex-
plicat per infallibile & inmutabile , ma-
nifestum est non nos , sed ipsum divinæ
pro-

spicere. Ideo nescire interierit illud, respectu nostri, sive à nostre regard, nisi (quod arbitror) aliud ea phrasí significet, puta : qu'a nostre regard il n'arrive rien qui ne soit nécessaire. 1. eorum qua nos spectant nihil evenire quod non sit necessarium. ut est, quære ex Claubergio, an decretum providentiae divinæ de actibus voluntatis nostræ non sit necessarium, id est infallibile & immutabile sive respectu nostri, sive respectu Dei? nam si respectu Dei mutabile & fallibile dicas, impingis in naturam summi numinis, si respectu nostri, quid aliud sibi hoc velit, quam vel in nobis, vel à nobis id decretum mutari aut irriter reddi posse, non video, atque ita errore errorem cumulas, nec quomodo te à Pelagianismo evolvas puto te facile inventurum. 3. Quod non debeamus cupere ut res aliter eveniant quam Deus præordinavit, quotidianus petimus dicendo, Fiat voluntas tua. Interim quamdiu incerti sumus de eventu, petere possumus ac debemus, ut Deus illa faciat evenire, quæ ipsi gloria & nobis salutaria. Distinguatur inter sensum divisum & compositum.

Resp. I. Quando petimus ut fiat voluntas Dei, non petimus, ut ipse faciat ea

te Catechesis tua docere potuit, distin-
gue ergo inter voluntatem signi & be-
neplaciti. 2. Quod non debemus cu-
pere ut res aliter eveniant quam ipse pre-
ordinavit, id æque verum est respectu
cogitationum nostrarum; quam qua-
rumlibet aliarum rerum. neque enim
minus illas quam reliquias omnes Deus
præordinavit. unde. 3. nulla ratio est,
cur, quod sua distinctione vult Carte-
fius, non ad has sed ad illas solas cupidi-
tatem nostram protendamus. nam utro-
bique est sensus compositus & divisus,
inter quos, utробique possumus ac de-
bemus distinguere. 4. Christus ipso cu-
piit immo voluit & rogavit (voluntate ta-
men sua humana divinæ submissa) ut ca-
lix passionis à se recederet, quanquam
non esset *incertus de eventu*. itaque con-
ditio illa Claubergiana non est *x̄ mar-
tis* ne nostri quidem respectu, peti-
mus enim à Deo ut promissa sua in no-
bis impleat, licet de eventu per fidem
certi sumus. Adjicit Claubergius 4 *ra-
tions nostri necessaria afficens, non subjicit*
*Deum causarum necessitati: illius enim re-
spectu contingentia sunt, quia Deus est sum-
mè indifferens.* Res pp. sext. §. 6.

Q

Resp.

Cartesio cuiusdam necessaria, quia si-
qua ratione nostri sunt necessaria, sed
quia cum quædam non succedunt quæ cen-
suimus pendere à fortuna. id indicio dicit
esse, quandam ex causis necessariis ad eam
producendam defecisse, ut per consequens
eam fuisse ABSOLUTE IMPOSSI-
BILEM. art. 145. quod verum non es-
set, nisi Deus ipse huic causarum nexui
subjectus statueretur, ita ut vel minima
deficiente operari non posset. quæ sub-
jectio cum summa illa Dei indifferentia
ut loquitur Cartesius à diametro pu-
gnat, ex hac enim sequitur, & verum
est, Deum indifferentem esse ad attin-
gendum effectum suum vel per causas
medias, vel sine eis, item vel per om-
nes, vel per aliquas tantum.

Et hactenus quidein quæ de indeffe-
rentiâ Dei monet Cartesius extra con-
troversiam sunt, sed quia Claubergius
nos ad illum locum perduxit, in quo ad
longe alia indifferentiam illam extendit,
ostendendus est geminus gravissimus
circa eam Cartesii error. ait enim: re-
pugnat Dei voluntatem non fuisse ab æterno
indifferentem ad omnia quæ facta sunt aut
unquam fient. rectè hæc sed addit! quia
nullum bonum, vel verum, nullumve cre-
den-

jungo poterit, cujus ratione secundum Cartesium prius fuerit, quam ejus voluntas se determinarit ad efficiendum ut id tale esset. Neque bic loquor de prioritate temporis, sed ne quidem prius fuit ordine, vel natura, vel ratione ratiocinata, ut vocant, ita scilicet ut ista boni idea impulerit Deum ad unum potius quam aliud eligendum. Vide mi lector quid inde sequatur. Verum est, credendum esse Deum unum essentia, personis trinum, at id secundum Cartesium verum non fuit, antequam Dei voluntas se determinarit ad efficiendum ut id tale esset, & vi suæ indifferentiæ potuit Deus efficere ut id verum non esset, atque ita nec credendum. Bonum est, amare Deum, at id secundum Cartesium, bonum non fuit antequam Dei voluntas se determinaret ad efficiendum ut id tale esset. & vi suæ indifferentiæ potuit facere ut amare Deum bonum non esset, sed malum, atque ita non faciendum sed omissendum. contra : malum est odire Deum, at id secundum Cartesium malum non fuit, antequam Dei voluntas se determinaret ad faciendum ut id malum esset, & vi suæ indifferentiæ potuit facere ut odire Deum malum non esset sed bonum, atque ita non omit-

Q. 2

ten-

ra, quæ hic non inculcavi, sed si unus id defendere voluerit Claubergius, nostris partibus non sumus defuturi. Atque hic primus, circa indifferentiam divinam Cartesii error est: quod eam pretenderit, ad omne verum & bonum, non exceptis his quæ sunt vel legis æternæ, vel necessariæ veritatis: alter est, quod eam quoquæ diffundit ad contradictionem. ait enim: nec voluit tres angulos trianguli & quales esse duobus rectis, quia cognovit aliter fieri non posse, quia voluit tres angulos trianguli necessario & quales esse duobus rectis, idcirco jam hoc verum est, & fieri aliter non potuit. Statuit ergo indifferentem esse Deum ad decernendum ut in triangulo vel essent tres tales anguli vel non essent. cumque postea dicat, summam indifferentiam in Deo summum esse ejas omnipotencie argumentum, putat Deum per omnipotentiam suam facere posse triangulum sine tribus ejusmodi angulis. I. triangulum quod simul triangulum non esset, atque ita omnipotentiam Dei invitit omnibus & philosophis & theologis, ad contradictionem extenderit, sed hæc obiter. Pergamus in Claubergio nostro.

N. 10.

ans. 152. de Pass. Unum duntaxat in nobis observo quod justam causam nobis possit suppeditare nosmet ipsos aestimandi, nempe legitimum usum nostri liberi arbitrii, & imperium quod in nostras voluntates exercemus. Nam praeter solas actiones pendentes ex illo arbitrio, nihil est unde possimus cum ratione laudari, vel vituperari, illudque nos quodammodo reddit Deo similes, nos nostri Dominos faciendo, modo per ignaviam non emittamus iura quae nobis confert. Ad hæc Revius refutando animo: usum liberi nostri arbitrii & imperium quod habemus in nostras voluntates, nullam nobis ratione hi suppeditare nos ipsos aestimandi. Pb. I. Si Revius vult ut homines se & sua nibilis faciant. Ergo prohibet ne nos ipsos deligamus. aut proximum sicut nos ipsos, contra mandatum Christi Matheb. xxii. 39, neque concedit ut carnem quisque suam nueriat & foveat, contra Apostolum. Eph. v. 29. aut sua sit sotte concensus, contra I. Tim. vi. 6.

Resp. Transi ad nos, Claubergi, & quæ hic in me jacis, in Cartesium torque. Si enim is Vnum duntaxat in nobis observat quod justam causam nobis possit suppeditare nos ipsos aestimandi,

Q3

nem-

bilque aliud , ergo prohibet ne nos ipsos diligamus , aut proximum sicut nos ipsos , aut carnem nostram foveamus , aut nostra sorte contenti simus . nam & nos & proximus noster , & cura nostra , & sors nostra , aliud omnino , sunt quam usus nostri arbitrii , sed addis : 2 Sin concedit quod alicujus aestimare nos possimus , qua pluris estimabimus quam illa que maxime nostra sunt , Et in quibus maxime resplendet imago Dei ? Tales sunt actiones liberæ , prope quas laudem mereatur . Princ 1. 27. Res pulcherrima liberas arbitrii . Voss. de Orig. Idol. l. 2. c. 50. v. Syntagn. Theol. Polani l. 10. c. 3. de caritate hominis erga se ipsum . c. 28. de au reponia c. 29. de φιλοτυπίᾳ .

Relp. Cum ait : Sin concedit , quod alicujus aestimare NOS possimus , subintelligenda sunt etiam reliqua , nempe & proximum , & carnem , Et sortem nostram , ea aestimanda supponit ut minus , sed usum liberi nostri arbitrii ut majus . at non haec est mens Cartesii , sed prorsus contraria , nempe nos non habere justam causam nos aestimandi propter illa , quia absolute in nostra potestate non sunt , sed propter usum liberi nostri arbitrii .

potestate nostra est. unde & utilitationem
quoque illam absolute, & tantum ad nos
pertinere nemo est qui non videat. Sed
quid babes (querit merito Paulus) quod
non acceperis? quod si etiam accepisti, quid
gloriaris, quasi non acceperis? 1 Cor. 4.7.
quæ ex Vossio & Polano congerit, fa-
cilem è dictis explicatum habent.

3. Quod imago Dei, quatenus consistit
in voluntatis libertate, nos Deo similes red-
das, & quod ea rectè utendo magis magis-
que Deo affinilemur, omnes Theologi affir-
mantur;

Nielp. Sed 1. rectum ejus usum abolu-
re in nostra potestate esse non affirmant.
hoc Pelagii est, qui non dignabatur dives
esse nisi de propriis; tanquam hoc haberet
finitimè Deo, ut bonorum suorum ipse sibi sit
rpons, ipso sibi sit copia. Quæ superbia omni-
peccato nocentior, omni genere est elationis
insanior, ut ait Aug. Epist. ad Demetriad.

p. 866. nec 2. similitudinem eodem mo-
do accipiunt quo Cartesius, illi enim per-
eant intelligunt adumbrationem quandam
nullius analogiae, hic vero equalitatem, pu-
tit, ne bonus Claubergius nos hæc distin-
guere non posse autumer: An vero ex
Ramo suo arbitratur Similitudinem tan-
tum spectari in qualitate? Similia enim de-
fiunt

vocum apud bonos auctores. quibus hec
promiscue non raro usurpantur. Cic. de
Nat. Deor. *Vita beata par ac similis Deo-*
rum pro sexta Rofcio: Par estavaritia,
similis improbitas, eadem impudentia, go-
mina audacia. de Leg. Nibile est enim u-
nus uni tam simile, tam par, quam inter
nos et ipsis sumus. In sacro codice Chri-
stus dicitur fratribus per omnia SIMILIS
factus esse opus affirmit. Heb. 2. 17. an tan-
tuin quoad qualitate est nonne etiam que-
ad substantiam? sed ut ad Carteiana
sensim magis accedam. Es. 14. 12.
13. 14. aitvates: Quomodo decidisti de caelo
Isucifer, nate Aurora? succisus es usque in
gerram? debilitas supra quam genes? Ac
ta dicebas cum animo tuo, in caelos apon-
dum, supra stellas Dei exaltabo solium
meum: Et sedebo in monte conuentus, in la-
teribus Aquilonis. Ascendam supra excel-
samabis; ne SIMILIS AETIASSIMO
EDDAMME quo: affirmit. quod nostri
verterunt, ME AÉQUABO. Et hoc sig-
nificatu accipi vocem similitudinis à Car-
tesio didicimus ex Medit. p. 54. ubi sibi
tribuit libertatem IMMENSA M,
NULLIS LIMITIBUS CIRCUM-
SCRIPTAM, sicutum us NULLIJS
MA-

ni que ut ea quæ IN DEO est , NON
sit formaliter & præcise MAIOR. quid
vis amplius?

Num. 11. Object. 6. Cartesium dicere,
hoc impreso in nostras cogitationes nos satis
feciles , immo solos felices reddi , immo felicitate
cum Deo ipso certare. Quod ultimum , in-
quit Revius pag. 229. ne per calumniam
Cartesio impingere videar , oblervare
eum suam tertiam regulam , & quam ei
subjungit philosophorum artem , unaq[ue]
eandemque esse diserte affirmare , ut hi
per eam felices evadabant ; ita & sibi
hoc attribuere. Unde (ut cætera quo-
que convenient) quemadmodum illi
per eam artem felicitate cum Diis suis
contendebant , ita & Cartesium per eam
oportet per eandem felicitate eum Deo
suo (qui est verus Deus) contendere.
Nisi ridicule excepereit , se quoque feli-
citatem certare cum Diis Philosophorum
istorum , id est , cum dæmonibus (nam
Dii gentium dæmonia sunt . 1 Cor. 10.
20.) quæ sane miseranda esset felicitas.
(Hactenus mea recensuit Claubergius)
ad quæ 1. ait felices nos reddi , quatenus
nihil affectus ratione matteramur & regi-
mus , nempe felicitate Etabica & morali de-
 mortalibus enim his solis agitur) omnes fa-

Q. gen.

me virtutis ponunt, eamque cum Arijet. ex
1. Eth. c. 7. definiunt, operationem ani-
me rationalis secundum vertutem optimam
& perfectissimam in vita perfecta (qualis
scilicet est hominis adulti) 2. Satis felici-
tatem reddi Cato non ait absolute, sed tan-
tum cum respectu ad hoc, ut voti fieret com-
pos, bis verbis in hac regula tercia expressi:
quod solum sufficere mihi videbatur ad
impediendum nequid impostorum optarem
quod non adipiscerer, atque me hoc pacto
satis felicem reddendum, ubi patet, pro-
sisdem ponit, mihi sufficere, & me fe-
licem reddere. Et qui editionem Galli-
cam consulit, nihil hic desiderabit: verba
sunt: & cecy seul me semblois etre suffi-
cant, pour m'empescher de rien desirer a
l'avenir que je n'acquisse, & ainsi pour me
rendre content. N.B.

Relp. 1. Ut supra omnes Ausbores, or-
tones Theologos, ita hic denuo (nam &
hoc antea fecit) omnes Ethicos crepantem
audimus Claubergium, quasi vel ipsi hoc
dicenti tantum fides debeatur, vel ille
omnes omnium sententias cognoverit,
mibi crede, Claubergi, non ejusdem fa-
cilitatis est omnes auctores evolvere,
quam omnes contemnere. Quae autem
te intemperie exagitant, ut omnes Ethi-

meratione Marci Varronis, in ducentas
octoginta & octo, opiniones de summo
bono atque ita de felicitate philosophos
discessisse? an non saltē tibi notae sunt
celebates ille quatuor sectæ, Academicam
dico, Stoicam, peripateticam & Epicu-
ream quæ hic bellum inter se ἀσπερδο-
gerunt, seque mutuo unguibus & den-
tibus veluti concerpunt? Verum age, so-
lus Aristoteles sit Ethicus, solum illum
amplectatur (scimus enim quanti eum
faciat scilicet) Cartesius, quid ei hic
Claubergi attribuis quod vel tolerabile
sit in homine Christiano? verbi gratia:
Statuit Aristoteles felicitatem in actione
secundum virtutem: at vertutes Aristote-
licas cum & principiis, & medio & fine
deficiant, splendida peccata esse sanc-
vit Augustinus ponit eam in vita perfecta
I. te interprete in ætate adulta. unde
sequitur pec infantium nullam esse felici-
tatem, contra Marc. 10. 14. nec eam
esse nisi in hac ærumposa vita. Hic ra-
men, satis se felicem esse proficeret Cat-
tesius, satis ad hoc ut voti fiat compos,
quod addit Claubergius, eam solam suffi-
cere & quidem ad impedendum nequid N
POSTERUM optaret, quod non adipis-
cere-

Claud. ex Gallica edit.) ut contentus rea-
deretur. ò miserrimam felicitatem , quæ
omnem spem futurorum honorum ex-
cludit ! & ò ingratos Christianos , qui
inventis veræ & unicæ felicitatis frugi-
bus , ad illum velut ad glandis pastum
sibi revertendum putant ! Audi. Clau-
bergi quæ insinuis Theologus Amelius
in hanc sententiam differit Medull. t. 2.
c. 2. thes. 16. 17, 18. *Virtutum*, inquit,
*disciplina non alia potest esse quam Theolo-
gia, quæ totam Dei voluntatem revelatam
tradit, ad rationem, voluntatem, & di-
gam nostram dirigendam.* Qui contra sen-
tiunt, rationes nullas adferunt, quæ boni-
num intelligentem & integrum possint com-
movere. Theologizæ (inquit) finis est
bonum gratiæ : his autem Ethicæ est
bonum morale, seu civile. Quasi morale
nullum aut civile bonum, sit ulla ratione
bonum gratiæ & spirituale. Quasi pro-
prium bonum, beatitudo, aut finis hominii
esset multiplex, quasive hominis virtus es-
set, quæ non ducit hominem ad suum finem
& summum bonum. Theologiam versari
(dicunt) circa interiorem hominis affe-
ctionem: ethicam vero circa mores ex-
ternos. Quasi vero vel Ethica & quantifi-
cata deficiunt, prudenter regendi viden-

ternum affectum: vel theologia non & que ex-
ternam aique internant obedientiam diceret.
Eccliam conclusi (volunt) terminis hu-
jus vitae praesentis: theologiam vero ad
futuram extendi. Quasi vita beata non es-
set una; aut unius & ejusdem vitae una es-
sep regula quia praesens est, & alia qua fu-
tura. Subjectum (dicere) Ethicæ est vir
probus; bonus; ac honestus & theologie
autem subjectum est vir pitus ac religio-
sus. Cum tamen Apostolus expresse docet,
theologiam nos erudire non ritecum pie ac re-
ligiole, sed etiam temperante & juste,
id est probe ac honeste vivere. Tit. 2. 12.
Istis addo, quod contrariae sensitiae acer-
vimi defensores agnoscunt & contendunt,
virtutes morales esse I M A G I N E M
DEI in homine (attende Claubergi) at-
que adeo gradum virtutis Theologicæ
neque aliter se habere moralem virtu-
tem ad spiritualem, quam se habette-
por ad fervorem; & lux matutina ad
meridianam. Sicut igitur tempor ac feroot,
but matutinis ac meridianis in eadem arte
docensur: sic etiam virtus moralis ac spiri-
tuialis. Non pius igitur (inquit) mindus
quam prudens fuit illud maximi artium
Magistri P. R. Petram Ratisti desig-
nat. quemadmodum facere nos leti-
con-

nam, si mibi fuerit optandum quod af-
sequi velim, malum pueris ex euangelio
per eruditum aliquem probisque mo-
ribus theologum, quam ex Aristotele
per philosophum tradi. Puer impieates
multas ex Aristotele discet, quas veren-
dum ne nimis fero dediscat: beatitudinis
principium ex homine oriri: beatitudinis
finem in homine terminari: virtutes em-
nes hominis facultate penitus containeri: eas
ex hominis & natura, & arte, & indu-
stria compakari: Deum ad hanc operam quis-
vis magna & divina, tamen usq; adjure-
rem, vel artificem nusquam adliberi: divi-
nam providenciam ex hoc humanae vice
theatro removeti: de justitia divina verbis
nullum fieri: beatitudinem hominis in hac
caduca vita constitui &c. Haec Amelius
ex Ramo, cui si tu adjungas geminum
eius fratrem Audomarum Talaeum, eius
in primum Aristotelis Ethicum prefatio
te docere poterit, neminem beatum bea-
titudine Aristotelis futurum esse, qui non
idem SEMPLICITER MISERIA E.T.
INFELICITATE miserrimus & infeli-
cissimus sit futurus: Nonne dolendum
est, Cartesium, spreta Aristotelis phi-
losophia naturali, in qua omnium em-
dite

Moralibus opinionem, in qua tanquam
Ethnicus, non potuit non errare, am-
plexum esse, & in ea proram ac pup-
pim suæ felicitatis posuisse? & quod pe-
jus à Claubergio reformatam religio-
nem professo hoc potuisse approbari?
Sed ad cætera progrediendum.

3. (inquit) Ultimum plane per calum-
niam Cartesio impingit Revius; mira enim
nimis ē misera est consequentia: regula
Cartesii ē ars Veterum sunt unum idem-
que: Ergo sicut ipsi, nimis sibi confiden-
do, ē artem suam ultra modum jactando,
cum Diissuis contendebant, seu disputabant,
ut est in Gallico: ita etiam Cartesius cum
Deo suo. Perinde est, ac si diceres: eadem
ars fuit Cartesii & Archimedis, quatenus
uterque in Philosophia excelluit. Ergo sicut
Archimedes robori & efficacie demonstratio-
num Geometricarum invictus sa pentameris
jactavit, si haberet terram aliam in qua pe-
dem figeret, banc nostram quam incolimus,
ē loco se commovere posse (verba sunt Chri-
stopori Clavii) idem Cartesius jactitate
debet, imo omnes alias excellentes Geome-
tras, quia unam callent artem, eundem in
modum de ea gloriarī necesse est. Aperte
Domine Revi cum tua consequentia.

Relp. Hic duo occurrunt per quae
quod

in nimia veterum confidentia & jactantia.
secundum in simili, ut putat exemplum.
expendamus utrumque. Et quod ad pri-
mum quidem attinet, ita agit Clauber-
gius, ac si Cartefius, non arti, sed *nimiae*
confidence & jactantiae veterum tribuis-
set quod cum Diis suis de felicitate con-
tenderent, namque ita non laudi sed virtutio
eis id vertisset, cuius rei si vel umbram
lector in verbis Cartesiani repere pos-
sit, toto campo cedat. Repetantur ejus
verba :

Tertia regula erat, ut mibi firmiter
persuaderem, nihil extra proprias cogita-
tiones absolute esse in nostra potestate, quod
solum sufficere mibi videbatur ad me hoc pa-
cetatis felicem reddendum: & postea. At-
que in hoc uno mibi persuadeo positam futisse
omnem artem illorum philosophorum qui o-
lim fortuna imperio se eximebant, & in-
ter ipsos corporis cruciatus ac pauperatum in-
commoda de felicitate cum suis Diis concen-
debant. Nam tam plane sibi persuadabant,
nullam rem exera se positam, sine nihil pre-
ter suas cogitationes ad se pertinere, ut nihil
etiam amplius oparentur, & tam absolutum
in eas imperium istius meditationis usu ad-
quirerant, hoc est & cupiditatibus, aliisque
animis

*solos potentes, solos liberos, & solos felices
esse jactarene. Ubi hic apparet confiden-
tia illa & jactantia nostra? nusquam. imo
quum utitur verbo jactando, ne quis id in
sequioreni sensum interpretetur, addit,
non sine aliqua ratione contra totum il-
lud quod philosophis istis tribuit, in eou-
rum, & artis praelesttim suæ laudem eis
tribuit, neque eorum vitio, sed *anti* suæ
regulæ suæ, *meditationi* suæ. & orto in-
de *absoluto* in suas cogitationes, cupidi-
tates, an inique motus *imperio* acceptum
ferre. Jam ut norit Lector, quale fuerit
veterum illorum de felicitate cum Diis
suis certamen è paucis quæ subjiciemus
judicium faciat. Et pudenter quidem
Horatius Epist. I. I.*

*Ad summam, sapiens uno minor est Io-
ve, dives,*

*Liber, bonoratus, pulcher, rex deni-
queretur.*

Præcipue sanus (addit autem satirice, ut
eum hæc omnia ridere videoas) *nisi cum*
piuma molestæ est. pudenter, inquam, in
eo quod sapientem Iove saltem mino-
rem facit: verum certamen cum Diis
illo fine non stetit, cum enim tam sa-
perbe de se ac philosophia sua sentirent,

ut

Deo. I. 3.) non veritus fuerit credere.
Virtutem nemo unquam acceptarum Deo
reuelit. nimis recte: Propter virtutem
enim jure laudamur, & in virtute recte
gloriamur, quod non contingere, si id do-
num, à Deo, non à nobis haberemus. Et
Seneca Ep. 90. Quis dubitare potest, quin
deorum immortalium munus sit quod vivi-
mus, Philosophie quod bene vivimus: Ita-
que tanto plus nos debere huic quam Diis,
quanto magis beneficium est bona vita quam
vita, ita superbe, inquam, cum de se &
philosophia sua opinarentur, sapientem
Deo parem (effatum Stoicorum fuit) esse
voluerunt. unde idem Seneca Ep. 59.
Sapiens ille plena gaudio, hilaris & placi-
tus, inconcessus, CUM DIS EX PARI
vivit. Ep. 73. Solebat sapiens dicere. IO-
REM PLUS NON POSSE quam
bonum virum. Plura Iupiter: habet que
præfert hominibus, sed inter duos bonos
NON est ille MELIOR qui locuplesior.
Ep. 53. Deus NON VINCIT sapientem
FELICITATE, etiamsi vincat astus.
Imo vero (horror est vel audire) est a-
liquid quo sapiens ANTECEDAT
DEUM, illo natura beneficio, non suo
sapiente est. Ecce res magna habere imbecil-
itatem hominis, securitatem Dei. Hoc,
Ic-

rum cuius Deus ius de felicitate certamen , cuius principium ac fundum, cum suam artem faciat Cartesius, recte collegi eum ipsum quoque illius vertute ac efficacia cum vero Deo de felicitate se contendere posse censuisse , nam nec artem illam jam viribus efficiet esse arbitratur, nec cum philosophorum Deus (quos esse non credit) sibi certamen de felicitate ineendum putat , restat ut cum vero Deo illud ineat , praeterritum cum argumenta quibus illi cum Deus suis consiliebant , non adversus illos magis quam adversus verum Deum militarent . Ad exemplum Archimedis dicimus , non sequi , Archimedes jactavit se terram è suo loco movere posse &c. ergo idem Cartesius jactare debet , neque enim unquam Cartesius vel commendavit illum jactantium . veleam è suis regulis deduxit , ut factum in re proposita . Si id ausus fuit Clavius , non minus blasphemus fuit dicendum enim quod res est , neque Mathematicorum supercilium nos ab hoc deterrebit) quam Archimedes . supponimus enim , & verum est , solum Deum quam solus fundavit terram , loco suo movere posse , nec proinde nisi cum summa illius injuria id homi-

ea sit polie arrogare.

Adducit tandem exemplum observatæ Cartesianæ regulæ ex antiquitate sapientem Socratem. de quo ne longior finis hoc utrum dicam, si is meditatione illius regulæ *absolutum imperium in cupiditates suas* obtinuit, sane naturam cupidatis notam habuisse dicendus est: at id fieri negat A postolus. nisi per legem. Rom. 7. 5. item, sequitur eum plus assecutum esse per artem philosophicam, quam electi assequuntur in hac vita per Spiritum Dei. in his enim licet à Spiritu Sancto renovatis, caro tamen concupiscit adversus Spiritum, ita ut non quicunque voluerint ea faciante. Gal. 5. 17. atque ita longe adhuc absunt ab absoluto illo domino. Si ille felix imo sat felix per hanc artem evasit, præstantiori fuit conditione quam vas illud electionis, cuius hic auditur gemitus: *Aerumnosus ego homo, quis me eripiet ex isto corpore mortali?* Rom. 7. 17. Quid proprius est, quam ut à Christianismo ad Ethnicis revolvamus, si ista vera sunt?

CAP.

*An Deus à se sū positive, & tanquam
à causa efficiente? An revera se con-
seruet? An non nimis unproprie di-
catur suis causā? an possit hoc fieri sine
positivo influxu? An Deus per essen-
tiam suam sit efficienter? An poten-
tia ejus causa sit cetera causa non indi-
geat? Et an hoc quicquam ad rem fa-
ciat? De Baronio, Augustino, Hie-
ronymo, Lactantio, Majemonide.
*An de nudis verbis hic controver-
tur. An non prophane vocum novi-
tates à theologia lumine sunt ascende.**

Capita Claubergii xxii. xxii.
xxiii. in insectatione Lentuli
consumuntur. quia tamen hoc ul-
timò sententiam quandam Cartesii ip-
Theologia novam & summe periculo-
sam (qua videlicet à causa efficiente) sta-
tuit Deum à se ipso esse positive , tan-
quam interpolare molitur , cogit nos ne-
cessitas , ei quam profitemur facultati
patrocinium non denegare, magis ut le-
ctor,

quod novi quicquam ab eo videatur affiri.

Ait ergo N. 7. Deum à se positive efficientiam Cartesius asseruit.

Resp. Contrarium potuit discere ex Considerat. meæ pp. 114. 115. & duabus Disputationibus calci illius Considerationis adjectis. ubi prioris thesi 19. eum docere ostendi, Deum A SE esse, non negative, eam enim acceptionem nullum in rebus habere fundamentum, sed positive. Medit. pag. 18 quod ita explicat: Quamvis dicere opus non sit, Deum esse causam efficientem sui ipsius, ne forte de verbis disputetur, quia tamen hoc quod à se sit, sive quod nullam à se diversam habeat causam, non à nihilo, sed à reali ejus POTENTIAE immensitate esse percipimus, nobis omnino licet cogitare, illud quodammodo idem præstare respectus sui ipsius, quod CAUSA EFFICIENS respectus sui EFFECTUS. p. 119. Hinc (inquietbam) habemus sequentia:

1. Acceptionem negativam in rebus nullum habere fundamentum: at quæ talia sunt, falsa sunt. Falsum ergo erit, secundum Cartesium, Deum A NULO, vel NON AB ALIO esse.

.2. Lo-

enim Deus sua potentia se conservet, eo argumento, quod ea conservet res extra se positas, sequitur eum eadem sua potentia se ipsum produxisse, quia produxit res extra se positas. maxime, quia Cartesius (cum multis) conservationem tantum continuata in creationem esse putat. Et hoc maxime hic quærebatur, nam non A SE & AB ALIO magis ad productionem respicit quam ad conservationem.

Quæ ut sunt, falsoissima, ita falsum quoque (in quo latebras quærit adversarius) nobis omnino hoc licere cogitare. ut enim attributa quædam Dei per alia velut à priori demonstrantur propter imperfectum nostrum concipiendi modum, desuntam ab ordine quem in creaturis observamus, Theologis non est insolens, sed ut ipsa existentia Dei cogitetur tanquam habens pro causa divinam potentiam, prorsus absurdum est, nec quicquam simile aut analogum in scripturis reperitur. Qui ergo talia defendenda sumit (utar verbis quartarum objectionum pag 246.) monendum mihi videtur, ut hæc attente diligenterque consideret; quia certo scio, vix ullum Theolo-

*E*t tanquam à causa. Hæc è priori illa di-
sputatione, sequenti, refello Cartesiana
effugia, eam ut lector etiam percurrat
rogó, nam in Claubergio nobis pergen-
dum est. Is ergo, ut probet Cartesium
hoc nuspiam asseruisse, nam (inquit) in
prima Resp. ita loquitur. p. 57. *Eti-
misi Deus nunquam non fuerit, quia tamen
ille ipse est qui SE REVERA CON-
SERVAT, videtur non nimis impropto
dici posse SUI CAUSA. ubi tamen est
notandum, non intelligi conservationem
quæ sit per positivum ullum causæ efficientiæ,
influxum, sed tantum quod Dei essentia sit
talis, ut non possit non semper existere.*

Resp. I. Quæ est hæc consequentia,
Clausbergi, Cartesius in primis Respp.
ita loquitur, ergo nuspiam aliter? 2. Si
Deus se revera conservat, sequitur eum
revera se creasse. ut modo disserimus. 3.
quid hoc sibi vult, non nimis impropto
esse sui causam? mihi profecto plus ni-
mio hoc improprium esse videatur. cum
si sui causa sit, etiam sui effectum esse o-
porteat, atque ita Deus factius intro-
ducatur. 4. quomodo cohærent esse à se
positive, tanquam à causa efficiente, &
tamen id non fieri per positivum causa ef-
ficiens?

R. ficiens?

It non semper exutere verum est, sed
formaliter, ut loquimur, talis est, non
efficienter. glossa ergo illa transit de ge-
nere ad genus. pergit: Quod clarius ex-
ponit Respp. quart. initio Resp. ad alte-
ram partem p. 127. (mihi 266.) Quod
Deus sit à se positive, & tanquam à causa;
ubi tantum intellectu rationem propter quam
Deus non indiges ullam causa efficiente ut exi-
stet, fundatam esse in re positiva nempe in
spacem Dei immensitate, qua nobil magis
positivum esse potest; ille vero (opponens
quartus) probas Deum à se non produci,
nec conservari per positivum aliquem cause
efficientis influxum, quod plane etiam af-
firmo.

Resp. Hoc refutatum est Disp. se-
cunda Thes. 4. & 5. verba mea sunt.
Docuisse se ait, nullam rem existere, in
cujus causam efficientem non liceat in-
quirere, vel, si non habeat, cur illa non
indigeat, postulare. talem esse Deum, cu-
jus POTENTIA causa sit, sive ratio,
cur causa non indigeat, hanc causam cur
causa non indigeat, esse positivam. Me-
dit. p. 184. 271. 272.

Resp. i. Et hoc merum effugium est.
Aliud enim est querere rationem cur
Deus

poterit, an ad cogitare aliqui quod Deo
idem praestet quod causa efficiens suo ef-
fectui. 2. Ipse auctor hic se prodit, cum
ad immensitatem potentiae (notet lector
hoc expresse additum p. 118. quod Car-
tesius in Respp 4. dissimulat) recurrit,
ea enim tantum consideratur in ordine
ad operationes. itaque per hoc relabitur
ad causam efficientem.

Pergit Claubergius: Non aliud volume
Scholastice, quando dicunt Existentiam ef-
fice de Essentia Dei. Et jamdudum docuit. N.
N. in coroll. 10. Disputationis de notitia
Dei naturalis, praeclaros alios autores ita
fuisse locutos uti Cartesius, Deum, inquit,
vi suae essentiae existere, nihil est aliud,
quam eum esse a se positive. Prior phra-
sis est Baromii in Philos. Thol. ancill.
Exerc. I. art. par. 3. posterior Hieron.
Tom. 9. in Ephes. 3. Augnst 10. 3. de
Trinit. I. 7. c. I. & To. 4. lib. 38. 44.
Quæst. 15. & 16. Videatur & Calvinus
in Inst. I I. c. 5. part. 6. ubi utrisque du-
xius loquitur: quia æternum esse, & a se
ipso principium babere necesse est. unde
omnia trahunt originem.

Resp. I. Existentiam esse de essentia
Dei cum scholasticis fatemur, sed nega-

tive tanquam à causa efficiente. reliqua o-
mnia dudum refutata sunt in Abstensione
macularum, pag. 18. quem libellum quia
Claubergius negat sibi visum, quæ ibi
à me responsa sunt hic reperientur. Ba-
roni phrasin (inquiebam) nempe Deum
vi suæ essentiæ existere, probamus, ve-
rum formaliter, non efficienter. Loca Au-
gustini & Hieronymi forte nesciret phi-
losophus noster, nisi à nobis indicata fuisset,
Disp. de hac Quest. I. thes 2. Si
eorum inconsideratiūs dicta sequi velit,
sequatur & Lactantium, qui assertit,
Pecunia ipsum fecisse, eoque non fuisse ab
eterno. Porro Hieronymum incautius
locutum negari non potest, licet non la-
beat ea quæ habet Cartesius, & in sen-
sum negantein commode explicari pos-
sit. v. Suarez Disp. Metaph. 28 sect. 1.
tit. 7. Augustini dicta, qui in sententiis
suis multo accurasierit Hieronymo,
certo scio nondum satis attente esse con-
siderata. Nam verba illa (in lib. de Tri-
nit.) quæ causa illi est ut sapiens sit, ipsa illi
causa est ut sit, continent argumentum
ab absurdio. hoc enim sensu, & prope-
modum his verbis procedit: Si Sapiens
genita (i. Filius) sit causa Patri ut Sapiens
sit,

de non Pater, nunquam sine Filio fuit. Cal-
vini locus nihil ad rem facit, cum enim
ait, Deum à se ipso principium habere, nou-
addit, positive; nec tanquam à causa effi-
ciente. quod hic unicum in quæstione est.
Hæc ibi, quibus intellectis, quilibet e-
tiam videbit locum Majemonidæ, quem
citat Claubergius hic alienum esse. An
vero, quod adjicit, de nudis verbis tan-
tum hic controvertatur, judicent lecto-
res. Et si maxime id vetum esset (quod
non damus) Theologitamen esset pro-
fanas vocum novitates ab homine Theo-
logiæ non satis gnaro in eam invectas
obelo configere, ne lectorem incau-
tum in errorem inducerent. v. 2. Tim.
2. 16.

C A P. XIX.

Scrupulus Cartesii, cui Principia sua
non prius ediderit, metus censuræ à
Cardinalibus, qui Physicam quan-
dam opinionem paulo ante condem-
narant, quenam fuerit illa opinio, an
non Galilai & Copernici de motu
terra? An Cartesius non sic in eadem
sen-

eam ut alienam proponat ? An bul-
las Papa & Cardinalium bullâ le-
viores existimant? An idem fecerint
Lovanieses? De disputatis apud il-
los sub quodam Theol. locentatio co-
gollariis.

Caput Claubergii xxiv. præludit
nonnihil de motu terræ , ubi cum
initio mecum velitetur , res po-
stulat ut mea quoque defendam , paulo
ergo plenius quam Claubergius fecit ea
proponam , & postea quæ in contrarium
affert expendam . Stateræ meæ p. 53.
cum agerem de Tractatu Principiorum
& rationibus quæ prohibuerant Carte-
fium cur illum tunc temporis in lucem
non edidisset , unam insignem atiuli ex
Methodi pag. 54. ubi verba ejus sunt :
Tertius autem nunc agitur annus , ex quo
perveni ad finem Tractatus quo ista omnia
concentur , incipiebamque eum recognosce-
re , ut post a typographo tradicerem ; cum res-
eius , viros quisib[us] multum defero , & quo-
rum auctoritas , non multo minus in meas
actiones potest , quam propria ratio in cogi-
tationes , opinionem quandam Physicam im-

tum nihil in illa , ante ipsorum censuram ,
observeisse , quod suspicari possem aut reli-
gioni aut reip . noxium esse , nec proxima
quod me impediturum fuisse ipsam tueri , si
ratio veram esse persq; assisset ; hocque mibi
metum incussisse , ne pariter inter meas ali-
qua inveniretur in qua à vero aberrassem.

Non est (inquebam) conjectu diffi-
cile , quænam sit illa opinio , & quinam
viri illi auctoritate apud Cartesum pol-
lentes , qui eam improbarunt . Loqui-
tur enim procul dubio de opinione Co-
pernicana supra motu terræ & quiete
solis , quæ à congregazione quinque Car-
dinalium , qui Indici librorum præposui
Anno 1516 xv his verbis condemna-
ta fuit .

Quia adnotitiam Sanctæ Congregationis
pervenit , falsam illam doctrinam Pythago-
ricam , divinæque scripturæ omnino ad-
versantem , de mobilitate terræ , & immo-
bilitate solis , quam Nicolaus Copernicus , de
Revolutionibus orbium cœlestium , & Dida-
eus Astunica in Iob etiam docent , jam di-
vulgari , & à multis recipi . sicut videre est
ex quadam epistola impressa cuiusdam P.
Carmelitæ , ejus titulus : Lettera del
Rev. Padre , Maestro Paolo Antoino
Fes-

ne d'i Pythagorei, è del Copernico, della mobilità della terra, è stabilità del sole, è nuovo Pythagoreo systema del mondo, In Neapoli, per Lazaro Scriggio, anno 1615. in qua dictus Pater ostendere conatur, praefatam doctrinam de immobilitate solis in centro mundi, & mobilitate terræ, consonam esse veritati, & non adversari saeculae scripturæ: ideo, ne ulterius hujusmodi opinio in perniciem Catholicæ veritatis serpat, censuit, dictos. Nic. Copernicum de Revolutionibus orbium, & Didacum Astronomicum in Iob, suspendendos esse docere corrigantur. Librum verò P. Pauli Fascarini Carmelite omnino prohibendum. atque omnes alios libros pariter idem docentes prohibendos: prout praesenti decreto omnes respective prohibet, dammat, atque suspendit. In quorum fidem praesens decretem manu & sigillo Illustrissimi & Reverendissimi D. Cardinalis S. Cæciliae Episcopi Albanensis signatum & muratum fuit. Die v. Martii, anno MDCXCVI. refert hoc edictum, & de eo multis agit Libertus Fromondus Antarisarchi c. 4.

Quum autem post aliquot annos eandem opinionem vindicare comperiretur Galilæus de Galilæis, quæ insecura fuerint, ex eodem fromondo, praefatione ad

ab Illustriss. & Reverendiss. D. Fabio de
Lagonissa, ex Marclionibus Montis.
Herculei, Archiepiscopo Compsano, in.
Belgio & Burgundiæ Comitatū Nuncio
Apostolico, ad Exim. D. Cornelium
Iansenium S. I heol. Doct. & Scripturæ
sacræ hic Profess. Regium, quarum ti-
bi capiam & conscientiam facere subje-
cto exemplari, pro bono existimavi.

Admodum Reue, Domine, ab annis iam
aliquot tractatus Nic. Copernici de Revo-
lutionibus orbium cœlestium, qui Terram +
non Solem, moveri, mundi cenerum
esse contendit, à S. Congregatione Indicis
librorum suppressus est, eo quod hanc sen-
tentiam sacræ paginæ prorsus repugnare
conset. Quam etiam opinionem cum Gali-
leo Galilæi florentino, tam scripto quam vo-
ce docere postmodum prohibuisset S. officia
congregatio, eo non obstante idem Galilæus
libellum quemdam, qui Galilæus Galilæi
inscribitur, quique Copernici doctrinam re-
dalet, prelo mandare ausus est. Verum bic
in S. officio Inquisitioni exhibitus, carceri-
que mancipatus, erronei dogmaris pravita-
tem penitus abjurare coactus est in custodia
illa eousque detinendas, donec Eminensissi-
mis DD. Cardinalibus sufficientem egisse

gatio. voluit. Ideo cæteros quoque istius universitatis professores à Dominat. sua de hoc admoneri cupimus. Vale. Bruxellæ Kal. Sexte CICDXXXI 11.

Hinc concludit Fromondus; iterum Romæ per Eminentiss. Cardd. damnatam erroris illo anno Pythagoræ & Copernici sententiam, & omnes sedis Apostolicæ subditos ab ista doctrina jam arceri.

Quod cum ad Cartésii aures accidisset, metum illi, ut ipse ait. incussum, ne pariter inter suas opiniones aliqua inventiretur, in qua, à viris illis, qui tantæ apud ipsum auctoritatis essent (Cardinalibus videlicet, librorum censoribus) aliquid inveniretur, in quo à vero aberrasset, atque ita, ne scripta sua inter prohibita referrentur &c. Interim non negat se ei opinione adhærere, sed tantum; nolo, inquit, dicere me ei adhæsse. Nec abhuit se suspicari eam religioni aut reip. noxiā esse, sed tantum, id se, an hec ipsorum censuram abservasse negat. Nec dicit absolute nihil se impedire posse, quod minus eam tueretur: sed nihil impediturum fuisse, videlicet ante editam censuram, neque hoc simpliciter, sed, si ra-

Cartesius sentiat. dicas te Pythiam illam
Terentianam perplexantem audire : *Scio
nescio, abiit, adivi. ego non adfui.*

Sed de hoc jam tatis, quæ enim hic
accidimus eo tantum spectante, ut quis
sit ille Tractatus cuius in Methodo men-
tionem facit, & qua de causa eum ad
tempus suppressent non ignoraretur. id
quod ad sequentia intelligenda prorsus
necessarium erat. Hæc nos ibi, quæ ma-
xima sui parte truncata per (&c.) Clau-
bergius ut sequitur impugnat. 1 Non est
inquit, cur diu conjecturae inæ refellendæ
simmoremur, sufficit esse conjecturam, de-
ipsa re iageatur ad partem certiam principio-
rum.

Resp, Bene qui conjicet (inquit Tul-
lius l. de Divin.) vatum bunc perbibeto op-
timum. conjecturam meam bonam esse
ne ipse quidem adversarius negare au-
det, neque quicquam aliud de quo Car-
tesius loquutus fuerit eo quem explica-
ham loco, excogitare potuit. de re ipsa
aget quando volet, addit : *Hoc certe loca-*
sitas opiniones aperte distinguit ab illa quam
refutat improbatam, hanc enim ut alienam
consideravit, non ut suam. Attende verba :
Ne pariter inter meas &c.

Refut

fieri ejusmodi edicta, ut ea causa rationibus expendere rem supersedeant, cum Disputatione Lovaniis 1651. 31. Iulii^{is} die s̄q. habita; pr̄fide D. ac M. Guilielmo van Gutschoven Lovaniensi S. Thol. Licentiatu & Philosophiae professore primario, posita & asserta baccorollaria: 3. Non avium volatus, gravium casus, extortmento globi explosio, motu minus Scripturæ locus. quod Iosua pugnante Sol steterit; terram quiescere probare. 4. Tycho verbo minus, astre ipsa plus motu terræ tribuit, quam Copernicus.

Kesp. 1. Non quanti Lovaniensis aliquis hæc edicta fecerit, nunc quæritur, sed quanti Cartesius. 2. Corollaria hæc edictis de quaib[us] loquitur Claubergius nihil adversantur, cum in iis nec de avium volatu, nec de gravium casu, nec de globi explosione, nec de scripturæ loco illo singulari, nec de comparatione Tychoonis cum Copernico ultra mentio sit. unde facile bonus ille Licentiatus se excusare posuit, quod nihil adversus Patrum cœtorumillis suis duabus corollaris commisserit.

GAP.

Cartesius ex notionibus physica genera-
libus philosophiam quandam posse
repetiri putat, qua reddamur nature.
domini sine labore fructibus terra &
omnibus ejus commodis fruamur,
medicinam quoque qua homines sa-
pientiores & ingeniosiores reddat
quam hactenus fuerunt, quaque ab
infinity animi & corporis morbis fi-
ant inomnes. & fortassis a senectute
debilitatione. Immanis hominis ar-
rogantia notata. An medicina sit tol-
lere morbos animi? An sanitas anti-
ma pendeat à sanitate corporis? Un-
de verum remedium morbis animi
perendum? An promissa Cartesii con-
sistere possit cum veritate verbi divi-
ni? An non senectutis debilitate sub-
lata, etiam ipsa mors tollatur? Ca-
villationes Claubergii ex I Cis, Theo-
logis, Philosophis, rejectae: An nul-
lus Cartesius promissas? An nihil au-
torum

qui quā ad rem faciat? An sine labore, significet, facilis labore et refel-
lent hoc ex ipso Cartesio.

CApit Claubergii xxv. in Lentu-
lum velis & equis invehitur, qui
meo patrocinio non indigeret, un-
de poterant, id totum omittere, sed
cum Theologiaz fundamenta in eo im-
manem in modum concutiantur, non e-
rit à mea professione alienum, si post
Lentulum meam etiama hac symbolam
contulero. Dicebat Cartesius Method.
p. 56. Ex iis (notionibus generalibus
physicam spectantibus) cognovi, ad no-
ticias vitæ valde miles posse perveniri; ēg.
loco philosophiae illius speculae in
symbolis docetur, posse practicam reperiri,
qua cognitis viribus & actionibus ignis, a-
quae, aëris, astrorum, cœlorum, aliorum-
que corporum que nos circumstant, adeo
distincte, atque diversas opificum nostrorum
actes novimus; adhibere pariter ea possemus
ad OMNES usus, quibus deservire agta-
natasunt; atque ita nos vclut D O M I-
N O S - & P O S S E S S O R E S N A-
T U R A E effecre. Quid sane effet optandum,

moni

logia, non ratiōne quod philosophi ante
eum fecerunt, doctrina morali, sed
Medicina, idque hac ratione, quia, ut
animus à temperamento corporis pen-
det, ita morbi animi, ab hujus indispo-
sitione, & illius sanitas ab hujus bona-
valetudine. Hinc sanitatem corporis
statuit primum hujus vitæ Bonum, &
cæterorum, ad quæ hominatim refert
etiam **SAPIENTIAM** quantam hacte-
nus homines non habuere). fundamen-
tum, illam porro corporis sanitatem
eousque vi philosophiae suæ posse prove-
ni putat, ut etiam à **SENECTUTIS** de-
bilitatione homines liberentur. atque in-
super **DOMINI & POSSESSORES**
naturæ ita evadant, ut sine labore fru-
ctibus terræ & omnibus ejus commodis
fruantur. Ad quæ 1. attendant velim
Theologi in quo statu sint res suæ : su-
pra eis leges figebant Mathematici
ac nominatim Geometræ, nunc corpo-
rum non contenti, etiam animorum mor-
bos auferunt medici. unde quid Theo-
logi agendum restet non facile est divi-
nare. 2. Si corporibus sanitatem con-
ferre, & senectutis debilitates au-
ferre vi suorum notionum suæque medi-
cinæ potuit Cartesius, cur non à se ipso
in-

6. Si potest efficere ut sine labore fra-
ctibus terræ Sc. fruantur, mendacem fa-
cit Deum, qui peccato admisso, (ut re-
cite notatum Lentulo) dixit, *Maledicta
est terra propter te, cum dolore comedere
proveniunt ejus omnibus diebus viæ tue.*
Eccl. In sudore vultus tui vescie i cibo tuo.
Gen. 3. 17. 19. 7. Si potest tollere se-
nectutis incommoda, iterum mendacem
facit scripturam, quæ senum ap-
pellat dies malos, Eccl annos de quibus di-
cas, non est mihi in istis delestatio. Eccles.
12. 13. 8. Imo si incommoda senectu-
tis potest tollere, (quod & ipsum ob-
servavit Lentulus) potest & tollere mor-
tem, quæ illorum necessaria est appen-
dix. ib. vers. 9. & sic tertio mendacem
facit Deut. qui mortem peccati poe-
nam constituit. Gen. 2. 17. & eo ad-
misso dixit, reversum hominem in bu-
mum, cum ex ea desumptus fuisset. nam
pulvis (inquit) es, Eccl in pulvorem rever-
teris. Gen. 3. 19. Adversus hæc mul-
ta gatrit Claubergius, quæ paucis
rantum verbis, neque enim operosam
resutationem merentur, profligabi-
mus. I. Ex Ictis de rerum Dominio
& possessione &c, disserit, otiose, ne-
que

tales, cujus vi fructibus terræ & omnibus ejus bonis sine labore fruantur. non tam fatui fuerunt juris antistites, ut ad versus rationem & experientiam talia effutirent. 2. Et Theologis & ipsa scriptura dominium Adami in reliquias creaturas exaggerat in epte, nisi putet Adamum hoc dominium acquisuisse ope methodi Cartesianæ, aut vero Cartesius hominem peccatorem deperditum illi majestati vi suorum principiorum restituere possit, nam quid aliud sacratio, ad rem Cartesianam faciat non video.

3. Ex Philosophis, qui re liquias hujus dominii etiam in homine lapso depraedant insulse; si nemo enim illotum lapsum homini potestatem facit fructibus terræ & omnibus ejus bonis sine labore fruendi, ut Cartesius, Neque Cartesius loquitur de imperio quod in homine residuum est, sed ad quod ope principiorum suorum possit perveniri, neque in partem illius laudis admittit philosophos illos qua veteres qua recentes, quod tam ambiciose congerit Claubergius, sed eam sibi suæque philosophiae soli vindicat. 4. Negat Cartesium quicquam polliceri, sed afferere cum ait, homines immunes fore ab infi-

*mus. Hanc ope Physice comparari infraua,
in cuius investigatione ipse actatem suam
vult impendere.*

Resp. 1. Illud tuam (&c.) quam multa
comprehendat, videret lector in præ-
cedentibus. 2. neque tantum conditio-
natam illam ponit Cartesius, sed phi-
losophiam reperiri posse ait per quam
ista omnia siant. 3. cumque è notioni-
bus suis generalibus ea deduci posse pu-
ret, que nemo melius quam ipse intel-
ligit, quis non eorum quoque effectum
ab ipso expectandum putet. 5. si pol-
liceretur (inquit) morborum animi & cor-
poris abolitionem, nihil aliud ficeret, quam
quod medicos horum, Logici, Ethici & Ho-
rum curam promittentes.

Resp. Imo multo aliud facit, nam
non corporis tantum, sed & animi cu-
ram ad Medicos traducit, præteritis
Logitis & Ethicis. unde videmus hic
manifestam fallaciam compositionis &
divisionis. 6. de senectutis, inquit, debi-
tatione dubitans loquitur.

Resp. Nimirum per fortasse, at tales
particulas Cartesio plerumque asserti-
vas esse supra concordit, unde novit eam
hoc

ut plicentur hæc fieri posse, & a nemine
melius quam à Cartelio, quod ei sufficit,
ad irūnitum stultorum maxime divitum
numerum attrahendum, qui ipsi se tra-
dant curandos, si forte à senectutis in-
commidis & morte possint liberari, &
hic Cartesio uberrimus proventus esset,
nam pelleam pro pelle, & quicquid est viro,
daturus esset pro se ipso. lob. 2. 4. sed o-
ccurrit porro Claubergius: Nullo vero
modo sequitur, eos à mortefore liberos, qui
à debilitate senectæ. Moriuntur enim ju-
venes & viri morte violenta, qui senectutis
incommoda nequaque sunt experti, mo-
riuntur & senes robusti ac vegeti. Excessus
excita foret expectandus magis levius & pla-
cidus, non ideo nullus.

Resp. De juvenibus ac viris & morte
violentia quod ait, in eo est μεταβολις εις
τέλος γένους. neque enim de illis, sed de
senibus agitur, qui mortem violentam
effugerunt, & ad vergentem ætatem
pervenerunt. queritur an ii à debilitate
senectæ, ut loquitur Claubergius, vel
ab ejus debilitatione, ut Cartelius, pos-
sint esse liberi, quod negamus, cum, ut
ipse Claubergius mox citat ex Verula-
mio in iis sit οὐτοφία quæ de summa vita
de-

mo moriatur, recte colligebat Lentu-
lus, Cartesium libertatem à debilita-
tione senectutis pollicendo, etiam libe-
rationem à morte polliceri. 7. *n' fin
labore explicat, per, facililabore.*

Resp. Quis Claubergio dixit, hanc
Cartesii mentem fuisse? non Cartesius,
opinor, sed ipse hoc finxit: quæ agendi
ratio si admittatur, nulla periodus erit
in ullo auctore, ne in S. Scriptura qui-
dem, de cuius sensu possimus esse certi,
cum quilibet eum qui se ultra oculis ac
animis legentium ingerit, possit rejice-
re, & alium qui hic illic forte occurrit,
tantum quia ipsi ita commodum est sup-
ponere. Et certe, apparatus quem ad
hoc requirit Cartesius, majus quid pro-
mittit quam laboris immisionem. ver-
bi gratia, cognitio virium & actionum
ignis, aquæ, acri, astrorum, cælorum,
aliorumque corporum quæ nos circumstant,
adeo distinctæ, atque diversas opificum no-
strorum artes novimus. tantione molimine
opus fuit Cartesio, ad faciliorem non-
nihil reddendam agriculturam? atqui
hoc fecerunt Varro, Columella & reli-
qui tum veteres tum recentiores qui de
ea scripsierunt. Cartesianum ergo illud,

sine

minibus ut saxis obtiri recusat, ipse
sibi hoc in alios huc vult, Cartesius
adversarios ad tribunalia rapit, & se-
ductionis reos agit. Sanguinarium No-
vatorum, & nominatum Claubergi
ingenium. Insatiabilis Cartesii ava-
ritia, per quam, plusquam regias
opes ad se convertere conatus est. An
experimentis indigeat qui omnia vir-
tute sua Methodi invenire potest? De
globulis primi & secundi elementi vi-
tiligatio Claubergii. De Epistola
prefixa libro de Passionibus animæ.
De Gilberto. De Chymicis. de Veru-
lamio. An si Cartesius voti fuisse
compos, nihil de auri thesauris in u-
sus suos convertisset? Si illi penes de-
functum fuissent reperi, quis adiis-
set hereditatem! Postremum Cartesii
medium, ut impediatur ne quis ipsi
per importunitatem molestus sit Quid
hoc sibi velit! Conclusio Claubergii,
& valedictio.

Ca-

tiam non lædunt, at tale se commissum credit Cartesium nisi suas opiniones edat. sciat ergo vicissim tale se commissuros merito vereri, qui cognitis ejus erroribus conticescunt, neque ad eos cavendos proximo suo faciem allucent. Et hæc quidem prima ejus fuit cogitatio, à qua deinde recessit, & nullo modo se vivo quicquam suum publicandum existimat, magno illo peccato flocci facto, & argumento ab officio quo omnibus hominibus obstringimur, exploso. Verum ne hic quidem substitit, sed ad priorem sententiam postliminio reverjus, scriptis suis ut per manus hominum volitarent tandem concessit. Hic cum Claubergio nonnihil subsystemus. moneo autem lectorem, loca illa quæ in Statera p. 177. seqq. à me è Cartesio citata sunt oculis ac mente percurrere ne gravetur, nam quod Claubergius ea è superioribus nota esse dicit, respicit forte ad ea quæ contra Lentulum adduxit, in iis quæ me tangunt nihil tale ab eo factum memini. videamus nunc quæ adversus hæc excipiat: Et primo quidem, de vi vel fraude quod dixi negat me in æternum probatum esse,

Resp.

seq. Etiam si verum sit unumque inque teneri quantum in se est aliorum bonum procurare, illumque propriè nullius esse pretii qui nemini prodest; attamen verum etiam est curas nostras ultra tempus præsens debere extendi, bonumque esse omittere ea quæ forte aliquam viventibus utilitatem essent allatura, eo fine ut alia faciamus quæ multo magis nepotibus nostris sunt profutura. *Opus conscientiae* est facere quadratio suadet, at se potior ratio aliud suadeat, *conscientiae* erit prius omittere, & hoc potius sequi. Est igitur *conscientiae*, veritatum eruendaram vim, eaque detecta, veritates ipsas hominibus communicare.

Resp. Ne in re clara lectorum detineam, quæro ex Claubergio, an prima Cartesii ratio, bona an mala fuerit? si bona, non potuit potior esse ratio ejus secunda, quæ contrarium suasit. si mala, cur potior illa relicta, denuo priorem amplexus est? Et tamen nos, qui res tam pueriliter contradictorias nobis obtrudi non patimur, Claubergio porci & canes sumus, indigni scilicet quibus margaritæ Cartesianæ objiciantur. ita enim honorifice nos tractat. cap. xxvi.

§. 4.

ac animo baudquam fucato agi putarent, ecce incauti in laqueum incidunt, quo propemodum fuerunt strangulati. Audi callidissimum stratagema: Rogat omnes eos qui adversum sua, objections aliquas facere volent, ut eas ad Bibliopolam suum mittant, sibi tradendas. responsum suum sole continuo ad juncturum pollicitus, ut utraque scripta in manus lectorum simul pervenire eoque melius ab eis dijudicari possint. Hoc vero perinde est, ac si quis ad certamen quolibet provocans, ut primo ad se armam sua mittant stipularetur, quo ea domini suæ retundere, hebetare, & ad pugnam inepta reddere per otium posset, atque ita exornata anagonistis suis remitteret, quod hic profecto factum. Ad hæc Claubergius. i. *Vere auguratum esse dicit Cartesium me & mei similes testes esse.*

Resp. Et per me ac mihi similes ei licuisset silere, sic enim hoc periculum effugisset. postquam sua vulgavit, ut alii quid sibi de eis videatur proferant eis liberum esse oportet. addit: *Non veritate in omnes formas, qui unam in omnibus modestiam demonstrat.*

Resp.

hanc autem, nec sequitur, inquit, ubique demonstret, eum non se vertere in omnes formas. quum LUSORIA modestia à perito artifice etiam quando diversas formas induit exerceri possit. ita Sarat se vertit in angelum lucis 2Cor. 11. 14. quod cum agit, summam & modestiam & sanctitatem præ se fert. Pergit: Tu vero quot in formas te vertis, jam bujus, jam illius religionis homines, jam discipulos, jam præceptores Cartesis, jam amicos, jam adversarios &c. adducens, ut flectere si nequeas superos, Acheronta contra eum moveas, testatum faciunt molimis tua.

Resp. Variis in adversarium argumentis & testimoniis pugnare non est in varias formas se vertere, modo singulis probationum generalibus suum relinquatur pondus. quicquid certe mihi hic imponis, idem & tu facis, ut legenti scriptum tuum liquet. Sed velim ex te scire quinam tibi hic superiorū, qui vero Acherontis nomine veniant? dices (neque enim aliud pōres) pēt illos nostrā, per hunc vero pontificiæ religionis homines designari; & non vides hoc pacto Cartesium cum præceptoribus suis (Iesuitis) Acheronti à te adscribi? & te proinde

S. g)

cum

Quod de stratagemate Carteliano re-
tuli, futilissimum meum cavillum esse
ait. Quomodo enim (inquit) arma ista, si
satis valida, sic plus bebet abuentur, quam se
prius in publico positis sua opponat Car-
tesius? Sed nimis fateretur Reviustum nisi
valitura. Verum si sola sine adversario spe-
ctentur, splendore perstrictura oculos spe-
ctantium, ad rem ubi venient, illico despi-
litura. Atque Cartesius ne vel tandem de
adversariorum annis detriturus erat, sed ob-
jectiones, ut fecit, integras simul junctu-
rus. Quod si hoc ab ipso fraudulentar factum
interpretare, demonstra quod dicis, est enim
res facti &c. Nam vero candide egerit Car-
tesius dicunt Lectores ex ejus de Obj. quine-
monito, quod nunc habetur Medd. p. 141.
Ante primam harum Meditationum e-
ditionem, cupii eas non tautum à Sor-
bonicis Doctoribus expendi, sed etiam
ab omnibus aliis qui vellent viris erudi-
tis: ut ipsorum objectiones, singulas
suo ordine, cum meis Responsionibus
ad calcem Meditationum subjiciendo,
majorem ex hoc conflictu veritas locem
acceperet &c. Nam si tam validie funere
erant objectiones, ut solvi non possent, quid
periculi erat à Responsis Cartesii! Nunquid
liber

natione Cl. Trigl. Hist. Eccl. p. 559.
Iam larvam Arminianam induat Clau-
bergius, & clamet: *si tam valide fue-
runt rationes eorum qui ecclesiarum nomine
agebant, ut solvi non possent, quid periculi-
erat à responsis Remonstrantium?* Nunquid
liberum toti orbi Christiano de his atque illis
judicium permisum? Sin imbecilles, an
cum tempore robur sperare poterant, si post
deum responsa succederent? & habebit
quod sibi ipsi è superioribus respondeat;
nimis ad tempus apud imperitos vanæ
gloriae fructuum-hac sua astutia reportasse
Remonstrantes, quod scripsisse contra ra-
tiones orthodoxorum, nec ab illis esset resi-
ponsum. Hoc applicet artificio sui Car-
tephi, & quam candidè is egerit unicui-
que constabit. Si tibi hæc non sufficiunt
Claubergi, quero, cur non hanc tuam
Defensionem Cartesianam ad me misse-
ris, ut una cum responso-meo edere-
tur? nam si tam valida erat ut refutari
non posset, quid tibi periculi erat à re-
sponsione mea? si imbecillis, an cùm
tempore robur sperare poterat, si post
deum responsum succederet? adde
reliqua, nam pigritiores eadem hor-
da oberrare, tu tamen non ita liberalis
fuis-

teret, reposuit ei opus illud æteritate dignissimum, cui titulus est : *Disquisitio Metaphysica, seu dubitationes & instantiae, adversus Renati Cartesii Metaphysicam & Responsa*. in qua cum Cartesius dogmata sua ita exossata & exartuata videret, ut nullum eis remedium inveniret, in eam rabiem exarsit, ut versione Meditationum suarum Gallica, & illius objecta, & sua responsa jusserit ejici. Idque typographus jam fecerat, & quirtis Objectionibus ac responsis subjunxerat sextas, omissis Gassendianis, quæ quintæ erant ; quod cum interpreti durum videretur, eo quod objectiones illæ (ut ipse loquitur) prodüssent è calamo viri magnæ ob cruditionem celebritatis, neve censeretur eas omissas velle Cartesius quod ad eas non haberet quod reponeret. Ad hanc privaretur lector maxima libri parte, & versio semi plena ei fuisse obtusa, item ne quis putaret viros adeo bene institutas (Cartelium & Gassendum) capaces esse simul &c. contrarium ei quod Cartesius jusserat fecit, & objectiones Gassendium suo ordine legi non possent, inversa serie, quitas videlicet post sextas curavit excudi. Hic ac ludibrium suscep-
lectorum

& quæ Gassendus habet initio & fine In-
stantiarum suarum. pag. 3. ait: At vero;
tu plenum benevolentie consilium ita exce-
pisti, quasi hostiliter provocassem & po-
stea. Quod enim bona quædam verba præ-
misseris, subjunxerisque, illa quia consen-
taneum est accipio gratitudine, quamvis
tu me ut puerum habueris, cui poculum
circum contingitur melle, ut etrum absin-
thii laricem perpotet Eccl. & p. ult. Et
quamvis sollicito cavis, ne paria in regere-
rem, quæ tu in me congefferas, siquidra-
men force irrepfit quod improbandum exi-
stimes, est cur condones, tanquam prius tuo
ipsius facto probatum. Id sum qui naturæ
studio ad morum lenitatem ferior; sed vi-
fussum tamen videre, voluisse te meam ten-
tare patientiam ratum impune illudi tau-
go cui fœnum incornu non fit. Exinde sane
effectum est, ut nihil alioquin repositurus
interesse censerim instando submonere te,
non fuisse eo pacto cum viro nihil de te male
merito agendum. Ex hisce videt lector,
Cartesii importunitate Gassendo occa-
sonem natam edendæ sive Disquisitio-
nis: atque eo pacto Cartesium omnes
suas rationes conturbasse. Si enim in hoc
viro Cartesius LUSORIAM suam mo-
dear

et fuisse repositurus , atque ita (ut ipse
ait) Cartesius de omnibus suis Oppo-
nentibus imaginarium triumphum egis-
set , sed postquam factum est ut hic ho-
mo , qui in omnes animi sui motus ab-
solutum imperium habere se jactabat ,
prehendens αφόρτος λαβών paulatim vebe-
mentissime animo commoveretur , & sui
oblitus , rationis quoque oblivisceretur , ad
quam tamen erat in primis attendendum .
(verba sunt eruditissimi viri , qui sub no-
mine Typographi , Disquisitioni Gaf-
fendianæ præfationem adjecit) hanc ab-
solutissimam responsonem Gassendo
expressit , per quam ingens periculum
erat , ne & reliqui ejus captivi aufuge-
rent , atque ita magnificus triumphator
ipse triumpharetur . nihil enim admo-
dum occurrit in aliis ejus responsis , quod
non in hoc unico Gassendi tractatu ac-
curatissime , solvatur . Hæc de re ipsa .
Converto me ad Claubergium , cuius
hæc verba mihi cum primis videntur mi-
rifica : *Philosophi nostri mos est similia u-
bi que opponere simi ibus.* At ego hactenus
putavi contraria opponi contrariis , si-
milia autem similibus memo præter-
tuum philosophum (si verum dicis) un-
quam opposuit : quanquam non illius sed
tuum

plus beabis cum quadripartitam tuam
Logicam edes, ibi enim *similia* ad lo-
cum *oppositorum* relata magno & novo
miraculo videbunt. Cartesium quod at-
tinget, ut ille nusquam ita (quod sciam)
insanivit, ita perennem tibi gratam, si
viveret haberet, quod Animam & car-
mem, quae ipse *opponit*, tu inter *similia*
numerare ausus es. nam vel hoc uno to-
ta ejus demonstratio de distinctione a-
nimæ à corpore, à *dissimili* eorum na-
tura petita exploditur, ut considerant
clarum est. In sequentibus verba mea
Claubergius ita deflorat : Opus æter-
nitate dignissimum) Resp. *Crambe bis-*
cocta. Sed sit vobis ambrosia.

Resp. Imo ipsa illa tua verba *crambe*
bis cocta appellari magis merentur, nisi
enim dixisset Cartesius *eadem* eo opere
objectiones contineri, tuum illud dicte-
rium natum non esset, at observandum
ibi fuit, eundem ibidem fateri *multas*
NOVAS instantias ei inesse, quæ pro-
inde recocctæ *crambes* rationem habere
non possint. sed sit vobis *crambe bis co-*
cta &, (quod addi solet) *mors*, nos, &
omnes quibus vel mica philosophici salis
inest, id omnibus Cartesii *carduis* & ur-
ticis.

Claubergius, valde dilutum est. Si-
nū amicitiae fuit omittere, inimicitiae
eesse fuerat eas edere. Atque ita sibi vi-
deri non obscure innuit Gassendus Inst.
2. Prodiere, inquiens, & prælo superiore
autumno tue illæ Meditationes, quarum
exemplum MS.! Mersennus meam commu-
nicarat. Adjuncta iis fuit Objectionum
Responsionumque congeries, quas me cum ad
te scriberem, legisse, HAUD VERE
supponis: quippe oblatas à Merseno videre
prorsus nolueram ne preoccupatus accede-
rem ad Meditationum examen. Cætera in-
ter tibi Objecta, meam quoque Epistolam
satis prolixam editam vidi. Responsionem
postquam perlegi, mirari satis non posui,
quo erga me genio fueris animatus. Nam
quod conscripta quidem à me FLOCCI
FACIENDA censueris, etiam mihi pro-
positis fuit; quinib[us] meum tanti æstimo, ut
habendum pretii alicujus putem. At non
potui majorem quendam non DESIDE-
RARE CANDOREM, quo, si nihil
tibi videbatur alicujus esse momentis, debe-
bas potius silentio, tenebrisque involvere,
quam propalando sic INSULTARE. Ego
cerre ad te non ultro, sed rogatus perscrip-
tam; & dissentiendo à te, difficultates non

pxv

omittere (quod nunc Claubergius obtendit) id cum magis locum habere posuisse cum prima tantum facta esset produsio , quam postquam justo prelio certatum esset. 3. Nemini verisimile fore , post tantam stragem à Gassendo editam ; Cartesium ei amiciorem factum , quam antea fuerat. 4. Prout nec Interpreti ejus Gallico fuit persuasum cui consilium hoc Cartesii supra modum displicuisse ante vidimus. 5. Nulla igitur hic est Gassendi voluntas , nullum , obsequium Cartesii . neque enim vel ille pertinet sua omitti postquam Disquisitionem edidisset , neque hic illius voluntati hac in parte sed animi sui malignitati & livori obsequutus est. Epistolâ quam Cartesius (ne nihil opponere videretur) edidit , ait Claubergius , elidi quæ præcipuum toto Instantiarum opere robur habere viri ingeniosi judicarunt. Nec ea tantum , sed etiam quæ ipse Philosophus præterea putavit responsione indigere , nimirum duas homonymias quas in eo deprobendit. item Epistolam illam quæ nunc latine legitur non eribus pagellis (quales sunt moæ in duodecimo) sed septem paginis in quarto comprehendit &c.

Resp

Claubergius, sed, facile comprehendē posse, si minarum minutiōri charāctere excudatur. Adhæc Epistola Cartelii (Claubergio ad calculos sedente) paginas septem occupat, at mea Consideratio totas sexaginta septem. v. Stateræ p. 247. & seqq. nam his nūgīs tædet immorari. Quod tandem volumini- bus veluti saxis obrus recusat, id sibi quoque à nobis dictum habeat. Nam hoc ipius volumen majus esse puto quam illud Gassendi. Gassendianum siquidem constat paginis 319. at Claubergianum 631. Et post hoc saxum exotericum, minatur alterum saxum, acroamati- cum. Et tertium jam emissum ait, quanquam ego nihil sensi, à suo Tobia. Ita videlicet hisce hominibus faces & saxa volant, furor arma ministrat. sed rupes immota est veritas, quam

scopuli nequicquam & spuma circum

Saxa tremunt, laterique illisa refunditur alga. pergebam:

Deteriori etiam conditione fuit auctor septimarum Objectionum, homo Iesui- ta, quem & oblitus reverentiae quam illi ordini se debere passim profiteretur,

ma-

ponentes nos philotheus ac magistratum deferet tanquam seditiosos. Videt lector sanguinarium horum Novatorum animum, ac præsertim Claubergii, qui me etiam duriora meritum ait quam in Jesuitam suum Cartesius molitus est. Ita eum non Aristotelem aut Platonem, sed Phalarim Philosophum habemus, qui non notam apponat ad malum argumentum, sed opponentem armis persecutatur.

2. *Virtute & eruditione Cartesium se commendasse Magnatibus, sapientissimam quoque Reginam armatam Palladem Gobice gentis, quae ei cum viruum fecisset suis lachrymis, andito mortis ejus innatio, testatam DICI.*

Resp. Et multa alia DICUNTUR mi Claubergi, quæ hanc rem multo alter se habere faciunt ut existimem. Armatam illam Palladem post tot invicti animi specimina, mortem pædagogi, lachrymæ credant qui volent. *ην διεισι ταχυτερος.*

3. *Quod jactaverit se nobis nocere posse, ad id, Quis (inquit Claubergius) homino viribus à Deo concessis non queat nocere bestiis suis, si veluti? Et summi grammatici objectissimi homines. Atqui Cartesius*

audebunt Cartesiani si numero accreverint, cum trium discipulorum magistellus, ita palam hæc audeat? 4. De iustis notis quod missitat, viderur sumisse ex Notis Cartesii in programma Regii, ad quæ ego respondebam Abstensionis p. 6. Quid autem garrit de dispendio meæ famæ? & quis ei dæmon illud in gurgusio suo larenpi detulit? tamquam siquidem abest, ut hac de causa ultimum famæ dispendium senserim (quod tamen pro causa Dei non detrectarem, si opus foret) ut neminem paulo cordatiorem adhuc viderim, qui non institutum meum probaret, viri clarissimi & eruditissimi, quibus Cartesius vix dignus est qui soleas tergat, his scriptum meum laudibus vehunt, quas verecundia mea non agnoscit neque recipit: siquid aliud vult Claubergius, lectori antidotum paratum puto Stateræ p. 215, 216, 235. usque ad 243. Sed de his nunc satris, è quibus sole clarius videt lector, non liberali agendi modo, sed partim vi partim fraude opiniones suas Cartesium propagare conatum fuisse. quod & in seqq. amplius patet, licet me in æternum id non esse probaturum temere ja-

Cta-

tus canere. Hic ad rem ipsam nihil responderet Claubergius, tantum negat Cartesium, id quod dicebam *supplicem rogasse*, sed *in animo duntaxat habuisse*, licet non fecerit Resp. Fateor eum *rogandi* verbo uti in emendicandis oppositionibus. Meth. p. 67. *sperandi* autem & *inducendi* in negocio de experimentis. p. 59. sed hæc frivola sunt, sive enim *in animo habuerit*, sive *rogari*, sive *sperarit*, sive *inducere voluerit*, eadem hominis elucet inconstans. quam & ante animadvertisimus in proposito de edendis vel occultandis dum viveret suis opinionibus. Item in oppositionibus quintis & septimis, modo operi suo inferendis, modo ejiciendis. Hic eadema recurrat levitas in proposito de inducendis honestis viris ad communicanda sua experimenta, & mutata illa postmodum ut ipse fatetur, in contrarium sententia. Hæc quam pulcre cohereant cum secundo ejus canone morali, qui erat, ut *in actionibus suis quam poterat firmissimas & determinatissemus esset*, neque minus CONSTANTER sequeretur opiniones MAXIME DUBIAS postquam semel se eis addidisset, quam si essent QUAM

autem progrediebar in Statera:

Rogo autem ut duo hic considerentur: primo *infinis* opus habet experientis, facultates ejus ad ea invenienda non sufficient, etiam si *millecuplo* quam sunt maiores essent. eas si supplebit res publica, Deus bone, quantos thesauros in unum Cartesium adigetur profundere? Nec injuria, nam non solus eis poterit, sed *opifices & mercenarios* conduceat, qui erbem terrarum ipsius vice perreptabunt ut siquid miri producat Africa &c. ad ipsum deportent. Ad hæc Claubergius magis mutus est quam pilcis. atque ita suo silentio confiteitur Cartesium totius plene orbis terrarum divitias ad se traducere conatum esse. Addebam: Mirum vero ad quid ei profuturæ sint opes tantæ, cum omnia beneficio suæ Methodi possit invenire, etiam supponens nec cœlum nec terram esse. neque quicquam in omnibus ejus libris reperiatur quod vel teruncio ipsi constitisse videatur. cum nil nisi chimæricas speculationes contineant. Globulos primi, secundi, tertii elementi, nec opifices, nec mercenarii ei longinquis.

lia: sunt quæ de toto universo differunt, quæ ei superfluent euncleanda diversi commatis esse non possint. Ad quæ Claubergius: **I.** *Ineptissime, inquit, mortalium! vel Grammaticæ tiro te redarguat.* Perinde enim facis, acsi in hunc modum argumentareris: puer ille novit vocabula singula declinandi, conjugandi, comparandi, & plura construendi modum: Ergo non opus est, ut ex Lexicis vel auctoribus ipsa disscat vocabula. Ita enim hic: Cartesius habet Methodum, qua seorsim res singulas & conjunctas omnes recte cognoscere datur: Ergo non opus habet rebus seu materia in qua methodum illam exercet.

Resp. Si quis puer haberet vocabula omnia INVENIENDI modum, dicerem ei nec Lexicis nec auctoribus opus esse ut ex illis addisceret. Cum ergo Cartesius vi suæ Methodi omnium rerum existentiam & naturas INVENIRE possit, sequitur experimentis eum ad hoc ipsum non egere. cumque eum Claubergius passim profiteatur, non ex auctoribus aliis sed ex se ipso philosophari voluisse, ineptissimum mortalium esse oportet, qui nunc operificibus & mercenariis sese in disciplinam tradit.

Cartesium omnia invenisse posse in rebus physi-
cis h. e. cœlestibus & terrestribus (de his
enam solis hic sermo est) quano vis supponas
accidet nec terram esse.

Resp. Profecto nescio majorne tua
imperitia an impudentia sit, qui nescias,
aut nescire te fingas, Cartesum primo
supponere cœlum nec terram esse, hinc
invenire existentiam mentis suæ. post
ideam Dei in ea, & tandem ex illius na-
tura veritatem creaturarum. quos op-
fices aut mercenarios ad hoc conduxit?
quis nauta aut auriga ei significavit
mentem ipsum habere? in ea ideam Dei
esse? &c. certe nullis unde mortali mira-
bar ad quid ei profuturæ essent opes-
tantæ. Etiam hoc Claubergio displicet,
quod dixerim, libros Cartesis nil nisi Cbi-
mericas speculationes continere, globulos
primi, secundi, tertii elementi &c. Equi-
dem (inquit) secundum elementum ex par-
ticulis sphæricis constare demonstrat Carte-
sius; sed globuli primi ac tertii elementis
obimieræ sunt, quas non in Cartesis libris
reperisti; sed monstrorum ferax cerebrum
taum tuopre tibi Marte peperit.

Resp. Hoc videlicet est, à re de qua
agitur ad verbum aliquod negligentius:

suis elementis globulos, an in secundo tantum, in primo autem & tertio corpora pustula alterius cujusdam figuræ? manet certe quæstio, an ad ea invenienda, conduixerit opifices & mercenarios? non potem. quanquam nuper Hispanus quidam anseribus vectus ad orbem usque Lunæ penetraverit. sed ille, quod sciamus globulos Cartesianos ibi non invenit, merito ergo & hic mirabar, ad quid profuturæ ei essent opes tantæ? Interim sciat lector, Cartesium illas particulas, in quas TOTAM bujus mundi materiam initio divisam fuisse supposuit, successu temporis non potuisse non rotundas fieri, docuisse Princ. part. 3. §. XLVII. unde tuoc quidem omnium elementorum loca corporibus sphæricis repleta fuisse censet, licet postea in locum unum, videlicet medium confluxerint. Hæc sufficere arbitror ad id ne tam odiose meus hic loquendi modus à Claubergio traduceretur. verum mala mente, malus animus &c. pergebam:

Rogo hac occasione lectorum, ut oculos nonnihil desigat in Epistolam primam, præfixam libello Cartesii de Passimib[us] animis, est autem, ut apparet,

viri

videtur, similis) libere in nonnullis per-
stringat, serio tamen addicti. Is ergo,
injecti mentione præfationis Cartesianæ
in Gallicam Principiorum suorum ver-
sionem, ubi postquam is sticcinctè egis-
set de partibus Philosophiæ, quæ su-
persint indagandæ antequam præcipui
eius fructus decerpsti possint, dixisse
que: Se non adeo viribus suis diffidere uo-
non ausus esset suscipere explicationem cum-
flarum, si comoditatem haberet exper-
imenta faciendi, quæ requirantur ad com-
probandas suas ratiocinationes; addit, ad
id opus esse MAXIMIS SUMTIBUS,
quibus privatus, ut ipse, par esse non posset,
nisi à PUBLICO juvaretur, sed cum non
videat se debere illam opem expectare, pu-
tare sibi acquiescendum deinceps in studiis
privatis, & posteritatem ipsum excusatuu-
am, si in posterum nullos pro ea amplius
abores susciperet. Hæc, inquam, cu-
lixisset Cartesius, inter alia multa res-
pondet: Scias velim, non sufficere, ut a
quid à PUBLICO consequare, id queru-
& obiter in præfatione cuiusdam libri
bindicasse, non dicendo expressè id ex-
istare & expectare, nec explicando rationes
& probare possint, non solum te id M E-

vulgo obtinet, omnes qui sibi IMAGI-
NANTUR se aliquid VALERE,
tantum ideo strepitum excitare, & tanta
cum importunitate petere quod pertendunt,
ac tantum promittere ultra id quod possunt,
ut cum quis non loquitur de se nisi modeste,
& nihil à quoquam petit, nec quicquam
petit. nec quicquam fidenter promittit,
quod cunque documentum aliunde edat sua-
rum virum, nulla ejus habeatur ratio, nec
de illo cogitetur. & post multa : Et denique
quod cum hæ observationes non possint omnes
fieri brevissimo tempore, absque maximis
sumtibus, debere OMNES POPULOS
TERRÆ eo collimare, & alacriter con-
ferre, tanquam in rem summi in orbe mo-
menti, & quæ ad omnes ex asse spectat ; id,
inquam, cum CERTISSIMUM fit, &
possit satis probari ex scriptis quæ jam typis
evulgasti, de beres id tam clare dicere, &
promulgare tanta cum cura, & tam expres-
se edicere in omnibus titulis tuorum libro-
rum, ut deinceps nemo posset inveniri qui
id nesciret : sic ad minimum primo intuitu
impelleres multos ad examinandum quid de
allo sit, & quo in illud diligentius incumbe-
rent, & attentius legerent tua scripta, ea
euis.

attentione legerint librum tuum de principiis, considerantes quomodo ibi posueris fundamenta totius philosophiae naturalis,
Et quantæ sine consequentiæ veritatum quas ex illis duxisti, dubitare non possunt
quin METHODUS illa qua uteris SUFFICIAT, ut absolvias reperire quicquid in Physica reperiri potest; quia ea quæ jam explicuisti non videntur faciliora iis quæ adhuc desiderari possunt. Postquam autem nonnulla subjecit de experimentis particularibus: Nec miror, inquit, quod illæ non tentes propriis sumtibus. Soio enim inquisitionem rerum minimarum plurimi constare. Missis enim Alchymistis, Et aliis secretorum ruspatoribus, qui solent omnia sua hoc modo dilapidare, audivi, solum Magnetam, plusquam QUINQUAGINTA MILLE CORONATIS constitisse Gilberto: quamvis fuerit vir solidissimi ingenii, ut ostendit in eo, quod primus fuerit qui reperit præcipuas proprietates hujus lapidis. Vidi quoque Instaurationem magnam, Et Novum Athlantem Cancellarii Baconis, qui mibi videtur omnium qui ante te scripserunt fuisse primus, qui habuit optimas cogitationes quoad Methodum adhibendam ad colophonem perfectionis Physicae impo-

nen-

TOTO ORBE POTENTISSIMO
KUM non sufficerent exequendis omnibus
quae ad id desiderat. Porro quamvis cen-
seat , Cartesium, qui tam multa jam
sciat &c. tantis opibus non indigere, ta-
men , consideratis difficultatibus &c.
præterim magno numero commodo-
rum hominum , quibus ei opus foret,
quosque dicto audientes habere non
posset nisi MAGNA PECUNIAE VI,
faretur ei de publico esse subveniendum,
additque : Et quamvis Gallia nostra, quæ
sua est patria , sit Status adeo potens. ut vi-
deatur sola posset ibi suppeditare quæ eo re-
quiruntur , attamen , quia ad alias gentes
non minus bæc spectant , confido plurimas
ex illis sat generosas fore , ut Patriæ nostræ
in hoc effectio non cedant , & nullam reper-
tum iri tam barbaram , quæ illius rei par-
riceps esse nolit.

Videt , opinor , lector , hunc Aucto-
rein qui , quisquis fuit , emunctæ certe-
maris fuit , verecundum illud postula-
tum Cartesii , quo totius orbis terrarum
thesauros pene universos , in se unum
effundi petit , ut eorum ope Physica sua
posset absolvere , false potius irridere ,
quam (quod fortasse sperabat Cartesius)
serio

bunc.

· Resp. At qui librum quempiana ad amicum mittit, cum libertate eum typis mandandi, & ipsi addendi QUAM LUBER ET præfationem, is præfationem illam tanquam suam præstare tenetur. id hic factum. Nam amicus authoris ita ad Lectorem præfatur: Postquam hic liber ad me missus fuisset à Dominio Cartesio, cum libertate eum typis mandandi, & ipsi addendiquam huberet præfationem, mibi proposui nullam aliam adiicere quam easdem literas quos ante hac ad ipsum dedit ut id ab ipso obtinerem, quia continent plurima de quibus publicum promoneri illius intresse existimat.

2. Si epistola illa tota (inquit) cognoscatur, non irrideti Cartesium, sed juvare, & experimentorum necessitasem clare demonstrari patebit.

· Resp. Sane qui quæ jam demonstravit Cartesius negat esse faciliora quam quæ restant demonstranda, & illa tamen citra immeños illos sumtus peracta innuit, etiam ad hæc absque eis perveniri posse significat. ideoque cum suaderet ut Cartesius in omnibus librorum suorum titulis, clamiter, χρήματα, χρή-

ματα

tur. nam quod vere eum *juvent*, ut vult
Claubergius, refellit ipse Cartesius Res-
ponsione ad eandem Epistolam, ubi ait,
se non pucare consilium, illud quod ejus au-
ctor videatur habuisse eam scribendo, posse
succedere. Addit Claubergius: *Nam si*
plus quinquaginta milie coronatis Gilberto-
unius lapidis experimenta constitere, quanti
cot ae tam variorum fossilium stirpium, a-
nimalium experimenta constabunt!

Resp. Si tanti constituit Gilberto na-
tura magnetis, mirum est eam Carte-
sio ne obolo quidem constituisse, qui eam
invenit è particulis striatis primi elemen-
ti. v. Princip. part. 4, §. cxxxiiii. &
seqq. de fossilibus, stirpibus, anima-
libus jam respondimus. Addit: *Non*
Cbymici solum, sed & omnes aliqui in ex-
perimentis faciendis aliquid periculum sece-
re, quanti sumtus ea sint probe norunt. Len-
gat Revius Baconem de Verulamio, ac de-
finat maledicere.

Resp. Sed ut chymici illi sive Alchymistæ, ut eos vocat auctor Epistolæ, primo suas, mox eorum quos in uassam
luam pelleixerunt, facultates dilapidant, & tandem nihil eorum quæ promiserent præstant, ita & res se habuisse cum Car-
tesio, si quis tam excors fuisset ut petitioni
eius.

nquet ; eadem cum illis lucidae alba-
bitur. maledicendi artem non didici , nec
tibi qui eam exacte calles , ejus copiam
in video. rem ut est, ipsis auctorum verbis
propono. Pergit : Non fuerunt res Carte-
sii tam angustæ . ut pro se desideraret quic-
quam , neque experimentorum in usum pu-
blicum gratia totius orbis thesauros prope n-
niversos in se unum effundi petiit.

Nesp. Negat Cartesius facultates
suas ad experimenta colligenda sufficere
etiam si millescuplo majores essent. de so-
tius orbis thesauris prope universis , tam
clara sunt ejus amici verba , ut non nisi
summa cum impudentia negari possint.
Quæro autem ex Claubergio , si hoc
modo Cartesius orbem universum sibi
reddidisset tributarium , an nihil è tan-
tis redditibus in usus suos convertisset ?
Hoc sane fuisset iniquum , cum dignus
sit operarius mercede sua : quæro iterum ,
si illi thesauri peres Cartesium inventi-
fissent cum moreretur , quis eorum hæ-
res fuisset ? nam si reges & respp. eos
veluti corniculæ plumas undique repe-
tiissent , vereor ne res in bellum fuerit
eruptura. nihil ergo proprius fuit , quam
ut genitini ejus discipuli (ac inter eos

Clau-

tium se habebit. Tale privilegium ne-
mo unquam habuit, nemo (ne Carte-
sius quidem, uti spero) unquam habi-
turus est. Pravilegium hoc foret, non
privilegium. Ad hæc Claubergius, I.
ait Cartesium Dissert. p. 65. *hcc indefinite*
& generatim efferre, ad se ipsum vero haud
quaquam applicare (uti patet ex verbis:
p. seq. Sed præterquam quod non tan-
tum mihi tribuo &c.) bino probare me
nequire assertione meam.

Resp. Seriōne hæc Claubergi? An-
non Cartesius SIBI ob SUAS ratioci-
nationes comprobandas experimentis
opus esse dixit? an non SUAS faculta-
tes ad hoc sufficere negavit? An non
SE esse illum, qui capax esset maxima
quæque & in publicam utilissima inve-
niendi patrum prædicat? quid enim aliud
est, quod ait: *Se quendam excoluisse me-*
thodum ad QUASLIBET DIFFICUL-
TATES in scientiis resolvendas? Medit.
(#*) 4. *Demonstraciones suas tales esse, at-*
ntra putat ullam viam humano ingenio par-
re per quam meliores inveneri UNQUAM
POSSENT, ib. versa: *Posse se accrescere*
& saepius iterata meditatione efficere, ut
habitum quendam NON ERRANDI

plicare, quod A GENS fermet collucetque
in corpore humano nonnulla quæ ibi re-
censet, cuius conditionis aut unde matue-
tur materiam &c. respondebat Cartesius,
ear ipsas causas quas in exemplam difficult-
tis proponis NON NEMO EXISTI-
MAT SE NOVISSE: quis erat iste non-
nemo præter Cartesium! Adeo tibi in-
sueta est Claubergi, Gallica urbanitas, ut
hoc schema ignores? 2. Negat hunc
esse sensum postulati Cartesiani, ut nemo
contraescriberet. primo quia omnes ad sua-
rum examen toties invitarit; secundo, quia
per me credet tam stulem fuisse Cartesium, ue-
t ejusmodi quid pro se peteret, quod impetrari
non posse, adeo esset evidens.

Resp. 1. Dixi me verbis Cartesi nul-
lum aliam sensum dare posse, neque ul-
tiori alium dat Claubergius, id quod me
in sententia confirmat, quod ad suorum
examen omnes invitarit, id quo fine &
successu factum sit supra abunde vidi-
mus. impetrari potuisse id quod petebat
Cartesius, ipse Claubergius, licet hic
neget, mox affirmabit, adeo est incon-
stans & fui immemor. Cum enim dixis-
sem, prudentiores fore qui ad clavum reip. no-
stræ sedent (desope, quam ut decretum
con-

mnium iordium cloaca Cartellio con-
traxit; eas si eluere velit & ut quam ci-
sissime id faciat opto) veræ resipiscentie
(ad quam me vocat) lachrymis ei opus
est, alioquin eas non fontes, non flum-
na,

*Non genitor nympharum abluet Ocea-
nus.*

Me quod attinet, ut sordes animæ meæ
veris gemitibus deploro, utque nihil tam
rectè à me dici vel scribi posse quod non
iis infectum sit dolens agnosco, ita, quod
ad causam quam defendi & scopum quem
præ oculis habui, ita me per Dei gratiam
gessti, ut animo hilari ac seculo precari
audeam: Tribuat mibi Iebova secundum
IUSTITIAM meam, secundum **PURI-
TATEM** manuum mearum restituat mibi.
Amen, amen.

EPI

Epiologus.

Claubergius dilabuit ad differationes alienas vel otiosas. Errores nonnullos superioribus adjicit. Mundum infinitum statuit Deum vel plures creare posuisse, vel quicquam posse annibilare, abnuit. Concursum Deo affigit Iesuicium & Pelagianum, ne poie qui nutui creaturarum subjectus sit. Questiones à Claubergio omisso recensentur, utque sis quoque pereraetandis animum appellat invitatur. Exhortatio ad studium veritatis.

Postquam Claubergius mihi valedixit pene scripseram, maledixit quod &c verum est in sequentibus se oblectat differendo de fontibus, flaviis, aquis, aëre, & puerilibus praetudiciis,
In vacuo letus secessor plausisque rhes-
sto.

Inter alia cap. xxxiiii. Statuit; Deum non posse plures mundos creare, posse camen plures terras, plures soles, plures

Mundum non tantum INDEFINI-
TUM (qua latebra se continebat Car-
tesius) sed & INFINITUM dici ra-
tione extensionis, longitudinis, latitu-
dinis, profunditatis, nihil incommodi
habere putat. Quod si verum est, non
dum pervenit Christus ad cœlum supre-
num, immo nunquam eo perventurus est,
quia infra eum pertransiri non potest. Imo
nullum est supremum cœlum. quia in
infinito summum & ipsum, id est extre-
mum, non datur. Capite ultimo, cū Deum
non posse quicquam annihilare, vel sub-
trahere concursum suum ab actione alicujus
creature aliunde citasset, addit, se ea
de re HAC VICE ἐπίχειν quam quic-
quam definire malle. Nimirum liberta-
tem sibi servans, idem dogma A L I A
VICE, postquam videlicet discipulos
suos in idem ἐπίχειν bivium pellegerit
ex mente auctoris quem laudat, defi-
niens, atque ita conservationem & con-
cursum Dei, actiones liberas esse ne-
gandi. Notet lector, ut alia nunc præ-
ceream, hoc ultimum & Iesuiticum, &
negatorem Pelagianum esse, concursum
enim asserit, quem Deus NON POS-
SIT subtrahere ab actione alicujus crea-

tu-

subsellia creaturæ sedentem, ejusque
nutui obsecundantem nobis depingit.
Atque hic est *concurrus* ille Jesuitarum
subsequens sive, ut Suarezio appellatur,
generalis, *indifferens*, *præparatus*, *obla-*
tus, *conditionalis*, *varius*, *inefficax*, *ex*spectans**, *immanens* &c. quem ad Dispu-
tationem illius **xxi** i. sect. iv. profliga-
vimus, ut per quenam causam secunda sit
prima, & prima sit secunda. Sed hæc
obiter, quia non mecum in illis Clau-
bergius, sed cum alio nescio quo con-
tendit.

Ad te me converto Claubergi: Quæ
adversus Considerationem & Stateram
meam pro Cartesio attulisti, omnia exa-
minavi, & mendosa ac futilea deprehen-
di. Unde me in sententia mea confir-
masti circa ea quoque quæ velut canis è
Nilo bibens, præter fugisti, aut vix verbō
attigisti. qualia sunt, *de reje*c*tâ è philosophicis causâ finali.* *de negatis accidentibus*
& formis, *maxime animabus brutorum.*
de abrogata omni sensibus fidei. *de existentiâ*
divinæ demonstratione per ideam. *de Dei ve-*
racitate. *de animæ humanae natura & im-*
mortalitate. *de immensis spatiis, imaginariis*
quidem, sed tamen (quod mirum est) reali-

bum, de spontaneo ortu animantium, & ex parte, ipsius hominis &c. in quibus tot errores, tot fraudes, tot impieates notavimus, ut non possis Defensoris Cartesiani partes, quas tibi sumiisti, implese, nisi & illis pertractandis serio te accinxeris. Sed quod hic ubi deest, fortassis supplebitur a tuo Hyperaspista, aut vero id expectandum est tuis, quae ministris Acroamaticis, in quibus, uti spero, regum ipsorum gravitas a te impetrabit, ut missis tandem nugis, rationum momenta secesseris. De puritate doctrinæ, de Ecclesiæ tranquillitate, de salute animalium agitur. In talibus mente candida, defæcata, & Veritatis studiosa est opus. Siquidem hæc diva amantes se amar, fastidientes autem, & quorumcunque hominum auctoritati post-habentes, aversatur:

*Quare nec tales dignatur visere tandem,
Nec se coniungi permittit lumine claro.*

F I N I S.

Erra-

phico factum est. ut ea mendorum se-
ges quam vides opusculum hoc nostrū
occuparit. rogo te lector, ut præcipua.
corrigere ne graveris antequam ad
lectionem accedas, id magni favoris
loco ducam.

P. 5. l. 17. pro sum, lege sint. l. 11. legendum:
p. 7. l. 11. a minori. l. 19. exhiberi. l. 20. perce-
pso . . . . l. 21. præmituntur. p. 8. l. 25. Con-
siderae. (cum puncto) l. 26. alibi. (cū pun-
cto) p. 10. l. 19. Progreditur l. 26. meditatio-
nes. l. 27. pretium. p. 12. l. 24. à Philosophia.
p. 13. l. 1. errare. l. 23. CICICXLIV. p. 14. l.
4. videre. l. 11. censetur. p. 15. l. 7. convenias,
AUDENTER. p. 16. l. 6. andes. l. 14. Lu-
soria l. 19. ICtos. l. 21. Hellen. stas. l. 22. mo-
numento. p. 17. l. 21. solidè bona. l. 24. merces.
p. 18. l. 4. illini. l. 17. exscriptimus. l. 25. cu-
jusdam prius deleatur. l. 28. quodam. p. 20.
l. 24. circumforans. p. 25. l. 12. addat. l. 13.
posse. l. 19. immunes. l. ult. cum ex jure p. 22.
l. 11. non imitilia. l. 22. fabulam. l. penult.
Tyrius. p. 23. l. 8. medelam l. 18. pro ḡ lege
ac. p. 24. l. 4. χρησθύγημα. l. 23. methodus. l.
antepenult. putemus. p. 26. l. 1. ostenderam. p
29. l. exceptionem. l. 2. incepit? l. 9. nullus. l.
25. erronum. p. 30. l. 13. applicare. p. 31. l. 7.
putatis. l. 15. Gotfredus. l. 17. vero. l. 19.
Cels-

33.1.4. solas. 1.9. bunc p. 35. 1. 1. volumis. 1. 6
certi. 381. 11. quomodo inquirebat τὸ πᾶς & p.
40. 1. 5. enim. p. 41. 1. 1. putandi. 1. 2. Perotto. 1
21 τῷ 1. ult. derivationem p. 42. 1. 15. ἔχει 1.
22. ἵκαρπήτω. p. 43 11. certam. 1. 10. dele 1α
1. 22. dele ex. 1. 24. τῷ μὴ λέξηται. p. 44. 1t 1.
modestiae fit. 1. 3. vere. 1. 10. σύλοι. ib. εἰ Iudeis
1. 14. λογισμού. 1. 25. αρχόντων 1. 28. μάρτυρ
βίον ανέκειθαι. 1. 29. ἀταχαρεύοιται. p. 45. 1. 1.
κατέδυ. 1. 2. συμπεριεσθούτεροι 1. 8. tunc. 1. penult
fici: bī p. 46. 1. 12. tractantes 47. 1. 10. me-
thodium 48. 1. 8. qua 1. 17. suo. 50. 1. 3. deline-
re. 1. 3. 1. 21 Gallico. 55. 1. 5. ex 1. 8. edoceri. 58
1. 7. rān. 1. 23. degustasse. 49. 1. 27. cognosca-
tur. 65. 1. didicerunt. 66. 1. 18. Anno 67. 1. ult.
existimet. 68. 1. 5. omnes 1. 23. bonus Claver-
gius. 69. 1. 22. farinæ 7. 1. 20. noxiām 1. 22.
Authoram 72. 1. 20. citoce 1. 11. 73. 1. 9.
nimium. 74. 1. 2. exagitat. 75. 1. 1. judici. 20.
atheismum 25. illo. 67. 5. ei unicum. 80. ult.
bic. 82. sed quia docet HETERODOXI-
AM ib. ult. 91. 15. illum 93. 26. obser-
vari. 95. 25. cumque illud 99. 9. retinuit. 100
1. extraordinarum. 21. talēm. 108. 22. nodo.
110. 21. insimulatur. 111. 13. deleatur sat-
tem. 19. deleatur initio. 22. philosophy. 25.
Dannhaveri. 112. 25. philosopbi. 117. 25. a-
lienō 118. 28. itulerit. 119. 4. meae. 7. α-
ναγκαστον. 221. 1. sciens. 10. utrum vero

125.

pot posse. ut. potest. collata. 129. 26.
aut. 5. Cartesiana. 130. 9. MONSTRIS.
132. 2 philosophia. 153. 6. bas. 141. 23. ali-
quid. 143. ult. pertinacissimum. 146. 11.
Cartesiano. 148. 10. habeo 150. 8 peripate-
tica. 155. ult. quin non 1. 8. 19. quas 178. 9.
Nunquid 1. cer. è 15. interim 186. 18. annis
157. 15. cum 190. 19. ASSUMSISET.
193. 1. fateris 196. 14. effet res naturalis 15
supernaturalis 197. 21. ut 204. 2. homini.
204. 28 ubi Cartesius. 207. 19. conarer.
27. earum 208. ult. hæc 214. 14 q. 10. 216.
ult. patere. 219. 23. multa præcepia verissi-
ma ♂ --- 222. 12. rei 225. 6. solius 226. 8.
DEMONSTAL 227. 5. que est 228. 11.
Cartesium 230. 15. sed ea. 231. qui 233. 1. ē
damno 236. 6. bis 236. 27. universum 238.
1. esse. 229. 6. fastum. 2. & 26. pro nos ve-
tat. lege. noverat 243. 8. depexas. 245. 1. i.
minutissimas. 19. differit. 249. 6. i. m. n. d.
253. ult. eam 356. 18 agnoscas 259. 2. atten-
tā 251. antepenult. judicamus) 253. ult su-
tile 258. 4. à fine secundam. 269. 1. san-
tatem 8. teli. 274. 4. à fine: recenti 290. 17.
eos 291. 24. à yemel p̄m̄s 293. 5. à fine: Clau-
bergius. 296. penult. astrinxit 297. 18. nodis
298. 19. à yemel p̄m̄s 299. 11. à lavato. ante-
penult. eam. 304. 24. in ertibus 305. 3. refer-
rente. 3. II. 25. ergo 318. ult. pr. cſtiterint.

324. 10. Pelagianismo. 325. 4. à fine IAN-
1 AM. 326. parenthesis claudatur post
fugere. 328. 4. à fine utraque, 329. 23. meque
332. 3. Aequo. 335. 25. hoc. 336. 14. dominus
339. 1. bujus §. ib. l. penult. Resp. Hoc iam.
340. 1. cogitatio. 347. 5. est? 348. 10. fortuna
351. 15. Hæc l. antepenult. quem. 352. 9&c.
10. voluntatem enim. 354. dominium. 356.
1. Theologi 385. 9. purgarit. 360. 4. precari
23. alludunt 262. 8. quero 363. 17. ipse
364. 7. & 366. inculcabimus, sed si id. 20. di-
ligamus, 70. 2. usui 6. Sexta ult. tanquam.
37. 18. delectatur per eam. 372. 4. virtu-
tem 17. suffisant 375. penult. (Petrum. 379
15. fert 381. 5. virtute 382. antepenult. pro-
pria 383. 20. (qua videlicet statuit, Deum &
se ipso esse positum, tanquam à Causa efficien-
te) interpolare 386. 20. desumendum 389. 1 in-
digeat 394. 15. super 396. 10. copiam 399.
7. tale & ipse pateretur. addit: l. penuli ir-
risit 400. 14. ast re. 404. 23. cura corporum
405. 1. incepit 2 terminum 406. 12. senium
410. 25. tantone 411. 6. disseminare 418.
10. sepe 420. 13. armisib. objectiones 421. 11
Sed in ib. 12. animis 425. 9. ènoticus. 21.
suisset exceptus 428. 8. pertenuem. 433. 8. fe-
cta. 437. ult. (ut alicubi. 439. 13. adhiberi.
442. penuli. opificibus. 443. 3. invenire.
451. 1. avunc. 47. 22. tenuerit.

